

Anna Leppänen ja Vesa Muttilainen

Poliisin tietoon tullut korruttoriikollisuus Suomessa 2007–2010



Poliisiammattikorkeakoulun raportteja

POLIISIN TIEToon TULLUT
KORRUPTIORIKOLLISUUS SUOMESSA
2007–2010

POLIISIN TIEToon TULLUT
KORRUPTIORIKOLLISUUS SUOMESSA
2007–2010

Seurantamenetelmän kehittäminen
ja rikosepäilyjen ominaispiirteet

Anna Leppänen & Vesa Muttilainen

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2012

Anna Leppänen & Vesa Muttilainen:
**POLIISIN TIEToon TULLUT KORRUPTIORIKOLLISUUS
SUOMESSA 2007–2010**
Seurantamenetelmän kehittäminen ja rikosepäilyjen ominaispiirteet.
Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 100

ISBN 978-951-815-226-5 (painettu)
ISBN 978-951-815-227-2 (pdf)
ISSN 1797-5743

Kannet: Mainoscraft Oy
Taitto: Poliisiammattikorkeakoulu - Iina Sahramäki
Paino: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print, Tampere 2012

TIIVISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa on luotu aiemmassa esitutkimuksessa ehdotettu seurantamenetelmä, jonka avulla kyetään kartoittamaan poliisin tietoon tulleen korruptiorikollisuuden määrää, sisältöä ja kehitystä. Menetelmän tuottaman aineiston avulla tarkastellaan poliisin tietoon tulleen suomalaisen korruptio- ja lahjusrikollisuuden erityispiirteitä. Tutkimus on jatkoa Poliisiammattikorkeakoulun julkaisulle ”Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa” vuodelta 2009.

Korruptiorikollisuuden tutkimista vaikeuttaa, ettei korruptiolle ei ole olemassa yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Lahjontaa pidetään perinteisesti korruption ydinalueena ja Suomen rikoslaissa onkin määritelty 14 lahjusrikospykälää. Korruptiolle voidaan kuitenkin antaa myös lahjontaa laajempia merkityksiä. Tässä tutkimuksessa korruptio on määritelty vastuullisen aseman väärinkäytöksi yksityiseksi eduksi. Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä perustuu esitutkimuksen havaintoon, että lahjusrikosten lisäksi tietyt rikoslaissa määritetyt rikosnimikkeet voivat sisältää korruptioon viittaavia rikosepäilyjä. Tällaisia rikosnimikkeitä ovat esimerkiksi virkarikokset, luottamusaseman väärinkäyttö, yrityssalaisuuden rikkominen ja yrityssalaisuuden väärinkäyttö. Sen lisäksi on muita rikosnimikkeitä, kuten kavallukset ja petokset, jotka saattavat sisältää korruptioon viittaavia rikosepäilyjä, mutta todennäköisesti vähemmän. Korruptioelementin tunnistaminen edellyttää, että potentiaaliset rikosilmoitukset on ensiksi poimittu poliisiasian tietojärjestelmästä ja sen jälkeen luettu läpi.

Seurantamenetelmää varten poliisiasian tietojärjestelmästä poimitiin rikosilmoitukset, joihin kirjatut rikosepäilyt olivat tapahtuneet vuosina 2007–2010 ja joiden tutkinta oli päättynyt. Poiminta tehtiin paitsi rikosnimikkeiden, myös hakusanojen avulla. Rikosnimikehaku soveltui rikosnimikkeisiin, jotka voivat mahdollisesti sisältää korruptioon viittaavia rikosepäilyjä ja joita tulee poliisin tietoon korkeintaan muutamia satoja vuosittain. Hakusanojen avulla haluttiin kartoittaa korruptioon viittaavia rikosilmoituksia myös muiden rikosnimikkeiden joukosta.

Poiminta sisälsi lähes 6000 rikosilmoitusta, joista 469 luokiteltiin korruptioon viittaavaksi. Rikosilmoitusten joukosta voitiin erotella 11 korruptioon viittaavaa tekotyyppiä: lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily, muu lahjusepäily, varojen väärinkäyttö, varojen väärinkäyttö edunvalvojana, toiminnan puolueellisuus, virkatiedon paljastaminen, tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi), toimivallan ylitys, tiedon pimitys päätöksenteossa, asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen ja muun tyyppiset tapaukset. Selvästi yleisimmin rikosilmoituksissa epäiltiin varojen väärinkäyttöä (31 %) ja talou-

delliseen hyötyyn tähtäävää tiedon väärinkäyttöä (19 %). Lahjusrikoksena tutkittuja rikosepäilyjä oli vain 6 % aineistosta (29 kpl).

Korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa kaksi kolmesta epäillystä on miehiä. Epäillyt ovat keski-ikäisiä, työssäkäyviä suomalaisia ja useimmin alempia toimihenkilöitä. Lahjusrikoksista epäillään puolestaan suomalaisia miehiä, jotka edustavat sosioekonomiselta asemaltaan ylempiä toimihenkilöitä. Kansalaisuuden osalta poikkeuksen muodostavat katukorruptiotilanteet, joissa poliisille tarjoaa rahaa yleensä Venäjältä tai muusta Itä-Euroopan maasta kotoisin oleva henkilö.

ABSTRACT

This research outlines a monitoring method for surveying the amount, content and characteristics of corruption-related crime reported to the Finnish police. The data generated using this method is used for observing the features of corruption and bribery known to the police in Finland. This study follows the preceding research entitled '*Core Areas of Corruption in Finland in the 21st Century*' (the Police College of Finland 2009).

Research of corruption is hindered by the lack of a specific, generally accepted definition of corruption. Bribery is generally seen as a core area of corruption, and the Finnish Criminal Code (CC) contains 14 sections dealing with bribery. However, corruption can also be understood in a wider context. In this research, corruption refers to the abuse of entrusted power for private gain. The corruption crime -monitoring method is based on the observations made in the preceding study. Apart from bribery, certain other types of offence outlined in the Criminal Code also often involve suspected criminal activity referring to corruption. Such types of offence include offences in office, misuse of a position of trust, and violation or misuse of business secrets. In addition, such types of offence as embezzlement and fraud can also involve crimes related to corruption, but this is less common. In order to identify the element of corruption, the potential police reports must first be picked from the mass of other police reports and then analysed.

For the purpose of creating the monitoring method, reports of suspected crimes from years 2007–2010, whose investigation had been concluded, were picked from the national police information system. Reports were picked on the basis of types of offences and also by using certain keywords. Searching by offence type was a suitable method for finding cases that often involve elements pointing towards corruption. The number of such cases reported to the police is no more than a few hundred annually. The keyword-based search was also used to find police reports possibly involving corruption-related activity among other types of offence.

Almost 6000 police reports that, were picked by using the search method, were read through. After the analysis, a total of 469 police reports were classified as possibly involving corruption. These could be divided into 11 categories of corruption-related crime reported to the police in Finland: bribery (defined in the CC), other forms of suspected bribery, misuse of funds, misuse of funds by a trustee, biased activity, revealing official information, misuse of information (financial motive), exceeding one's authority, withholding information in decision-making, suspected loss of client property, and other types of cases. Clearly, the most frequently suspected crime was the misuse

of funds (31%), followed by the misuse of information due to a financial motive (19%). Crimes investigated as suspected bribery only accounted for 6% of the reviewed material (29 cases).

In corruption-related cases, two out of three investigated suspects are male. The typical suspects are middle-aged, working Finns, most typically representatives of lower clerical staff. In bribery cases, on the other hand, the typical suspect is a Finnish man with the socio-economic status of an upper clerical employee. In terms of the suspect's nationality, street corruption forms an exception: in these cases, the person offering a pay-off to a police officer is most typically from Russia or other Eastern European countries.

SISÄLLYS

<i>Tiivistelmä</i>	5
<i>Abstract</i>	7
1 Johdanto	13
2 Korruptio käsitteenä ja ilmiönä	17
2.1 Korruption kohdeala	17
2.2 Korruptioilmiötä kuvaavia tilastotietoja	23
2.3 Empiirinen korruptiotutkimus	28
3 Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän rakentaminen	33
3.1 Rikosilmoitukset tutkimusaineistona	33
3.2 Aineiston poiminta	35
3.3 Ilmoitusten luokittelu	41
3.4 Raaka-aineiston relevanssi	44
4 Korruption viittaavat rikosilmoitukset	49
4.1 Korruption viittaavat teot rikosilmoituksissa	49
4.2 Yleiskuva korruption viittaavista rikosilmoituksista	54
4.3 Rikosnimikkeet korruption viittaavissa rikosilmoituksissa	60
4.4 Epäillyt henkilöt korruption viittaavissa rikosilmoituksissa	65
5 Lahjusrikosilmoitusten erillistarkastelua	69
5.1 Yleiskuva lahjusrikosilmoituksista	69
5.2 Lahjusrikokset tapauskuvausten valossa	77
5.3 Tutkimusaineiston ulkopuolelle jääneet lahjusrikosilmoitukset	89
6 Muut korruptioepäilyt – kuvailevan osan analyysi	91
7 Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän arviointia	95
8 Johtopäätökset	99
<i>Summary</i>	105
<i>Lähteet</i>	111
<i>Liitteet</i>	117

TAULUKOT

Taulukko 1.	Poliisin tietoon tulleet lahjusrikosepäilyt 2000–2011 (Polstat).	27
Taulukko 2.	Tutkimuksen rekisteriaineisto poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010) hakutavan mukaan ennen luokittelua ja sen jälkeen.	45
Taulukko 3.	Luokiteltu tutkimuksen rekisteriaineisto poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010) aineiston hakutavan mukaan.	47
Taulukko 4.	Poliisin päättämät korruptioon viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007–2010) korruptiotyypeittäin.	54
Taulukko 5.	Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) määrä poliisilaitoksittain. ...	58
Taulukko 6.	Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) määrä suuralueittain.	59
Taulukko 7.	Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) käsittelyaikoja ja muita aikamääriä kuvaavia tunnuslukuja.	60
Taulukko 8.	Poliisin päättämässä korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa (v. 2007–2010) vähintään kymmenen kertaa esiintyneet rikosnimikkeet.	62
Taulukko 9.	Poliisin päättämät korruptioon viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikosnimikkeiden lukumäärän mukaan. 63	
Taulukko 10.	Poliisin päättämät korruptioon viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikoksen tyypin mukaan.	65
Taulukko 11.	Poliisin päättämät (v.2007-2010) lahjusrikosilmoitukset poliisilaitoksittain.	71
Taulukko 12.	Poliisin päättämien lahjusrikosilmoitusten (v. 2007–2010) käsittelyaikoja ja muita aikamääriä kuvaavia tunnuslukuja.	72
Taulukko 13.	Poliisin päättämässä lahjusrikosilmoituksissa (v. 2007–2010) esiintyneet rikosnimikkeet.	73
Taulukko 14.	Poliisin päättämät lahjusrikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikoksen tyypin mukaan.	74
Taulukko 15.	Poliisin päättämät lahjusrikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikosten lukumäärän mukaan.	74

KUVIOT

Kuvio 1.	Korruption kohdealueen hahmottelua.....	19
Kuvio 2.	Korruption tasojen ja tietolähteiden hahmottelua.....	20
Kuvio 3.	Viranomaistoiminnassa ja poliittisessa toiminnassa havaittua lahjusten vastaanottamista mittaavan indeksin (Corruption Perceptions Index, CPI) arvo Suomessa (vasen asteikko) ja Suomen sijoitus kansainvälisessä vertailussa (oikea asteikko) 2000–2010.....	24
Kuvio 4.	Eurobarometri-kyselyn vastaajien mielipide korruptiosta oman maan viranomaisissa vuonna 2009. Korruption esiintymiseen uskovien vastaajien osuus, %.....	26
Kuvio 5.	Rikosprosessin eteneminen poliisilta syyttäjälle.....	33
Kuvio 6.	Tutkimuksen rekisteriaineiston muodostaminen poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010).....	36
Kuvio 7.	Eräitä perustietoja poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010).....	55
Kuvio 8.	Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämässä korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden ominaispiirteiden mukaan.....	67
Kuvio 9.	Eräitä perustietoja poliisin päättämistä lahjusrikosilmoituksista (v. 2007–2010).....	70
Kuvio 10.	Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämässä lahjusrikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden ominaispiirteiden mukaan.....	75

1 JOHDANTO

Suomea kutsutaan korruption suhteen mallimaaksi. Lähes jokaisessa suomalaisesta korruptiota käsittelevässä julkaisussa kerrotaan, kuinka hienosti Suomi sijoittuu korruptionvastaisen Transparency International -järjestön maaverailuissa. Toisaalta monet muut tietolähteet osoittavat, että maassamme kiistattua esiintyy korruptiota. Kuva suomalaisesta korruptiosta ei ole aivan niin puhtoinen kuin pinnalta raapaisten näyttää.

Viime vuosina esimerkiksi media on nostanut aktiivisesti esiin suomalaisiin toimijoihin liittyviä korruptioepäilyjä niin kotimaassa kuin ulkomailla. Vuoden 2011 aikana julkisuudessa on käsitelty muun muassa vaalirahasotkua, sopupeliepäilyjä, virkamiesten kestitys- ja sidonnaisuusepäilyjä sekä yritysmaailmaan liittyviä epäselvyyksiä kansainvälisessä kaupassa. Tapauksille on yhteistä, että ne ovat päätyneet poliisitutkinnan kautta syyteharkintaan ja niihin kytketty tunnuspiirteitä, joita on vaikea havaita.

Korruption ilmiönä suhtaudutaan Suomessa entistä vakavammin. Korruption kansainväliset sopimukset ja kotimainen sääntely ovat lisääntyneet 1990-luvulta alkaen. Sisäasiainministeriön hallinnonalalla korruption on pyritty vaikuttamaan perustamalla vuonna 2008 keskusrikospoliisiin hanke korruptiorikollisuuden seurantaan varten. Oikeusministeriö on vetovastuussa viranomaisia ja järjestösektoria yhteen kokoavasta korruption vastaisesta yhteistyöverkostosta. Lisäksi yritykset ovat kasvavassa määrin hyödyntäneet itsesääntelyn tarjoamia keinoja korruption torjumiseksi (mm. eettiset ohjeet, corporate governance). Korruption ajankohtaisuutta korostaa se, että maininta korruption torjunnasta on sisällytetty tuoreeseen hallitusohjelmaan (Hallitusohjelma 2011).

Korruptiosta puhutaan paljon, mutta siitä tiedetään vähän. Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2009 julkaistussa esiselvityksessä ”Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa” havaittiin aihepiirissä selviä tietovajeita (Juslén & Muttilainen 2009). Korruption liittyvien rikosepäilyjen määräästä tai sen kehityksestä ei ollut säännöllisesti kertyvää tietoa. Tietoa puuttui niin ikään korruption viittaavien rikosepäilyjen sisällöstä sekä rikosten osapuolten ominaispiirteistä. Etenkin lahjusrikollisuuden ulkopuolinen korruptio tuntui jäävään suurelta osin hämärän peittoon. Niinpä esitutkimuksessa ehdotettiin, että poliisin tietoon tullutta korruptiorikollisuutta ryhdyttäisiin seuraamaan rakentamalla *korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä*.

Tämä tutkimus toteutettiin 1.1.2011–31.12.2011¹. Tutkimusaineisto poimittiin poliisiasian tietojärjestelmään kirjatusta rikosilmoituksista vuosilta 2007–2010. Näin ollen tarkastelu kohdistuu rikosepäilyihin, joista vain osa johtaa syytteen ja edelleen tuomioon. Korruption tarkasteluun sovelletaan määritelmää, jonka mukaan korruptio on *vastuullisen aseman väärinkäyttöä yksityiseksi eduksi*. Määritelmä on tarkoituksella laajempi kuin pelkkä lahjusrikollisuus.

Poliisiasian tietojärjestelmästä poimitut lahjusrikosepäilyt muodostavat tutkimuksessa korruption ytimen. Lisäksi lahjusrikollisuuden ulkopuolelta etsitään korruptioon viittaavia tapauksia rikosilmoituksista rikosnimike- ja sanahakujen avulla. Rikosnimikkeiden perusteella korruptiota etsitään muun muassa virkarikosten, yrityssalaisuusrikosten ja luottamusaseman väärinkäyttö -rikosten joukosta. Sanahakujen tarkoituksena on varmistaa, missä määrin korruptiotapauksia löytyy vielä muualta poliisin rekisteristä.

Tutkimuksella haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Minkälaisella seurantamenetelmällä on mahdollista kuvata korruptioon viittaavaa rikollisuutta poliisin rekisteritietojen avulla ja toistaa tutkimus määräjain?
2. Minkälaista on pääpiirteittäin poliisin tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa rikosilmoitusten tietojen perusteella?
3. Minkälaista on pääpiirteittäin poliisin tietoon tullut lahjusrikollisuus Suomessa rikosilmoitusten tietojen perusteella?

Korruption on havaittu jäävän pitkälti piilorikollisuudeksi ja luotettavan tiedon saaminen asiasta on vaikeaa. Tässä tutkimuksessa on kyse ilmitulleen rikollisuuden tutkimuksesta, eikä tutkimus kuvaa piilorikollisuudeksi jäävää korruptiota. Poliisin rekisteritietojen käyttö kuitenkin tarkentaa kuvaa suomalaisesta korruptiosta useammalla tavalla. Ensinnäkin lahjusrikollisuuden ulkopuolista korruptiota esitellään tarkemmin kuin kertaakaan aiemmin empiirisessä kotimaisessa tutkimuksessa. Toiseksi myös lahjusrikollisuudesta saadaan entistä kattavampi kuva. Kolmanneksi tutkimus tuottaa tulevaisuutta ajatellen menetelmän, jonka avulla korruptiorikollisuuden ajallinen vertailu tulee mahdolliseksi. Neljänneksi aiemmissa tutkimuksissa käytetyt empiiriset tutkimusaineistot ovat pääasiassa kyselyitä, haastatteluja tai oikeustapauksia. Rikosilmoitusten tarkastelu on uudenlainen lähestymistapa ilmiöön.

1 Hankkeen vastuullisena tutkijana toimi erikoistutkija Vesa Muttillainen ja projektin toteutti tutkija Anna Leppänen. Tutkimuksen etenemistä seurasi ohjausryhmä, johon kuuluivat Rinna Ikola-Norrbacka (Vaasan yliopisto), Riku Jäderholm (Keskusrikospoliisi), Juha Keränen (oikeusministeriö), Juuso Oilinki (Keskusrikospoliisi) ja Matti Rinne (Poliisihallitus). Hankkeen rahoittivat Poliisihallitus ja oikeusministeriö. Lisäksi tutkimukselle oli nimetty Poliisiammattikorkeakoulun sisäinen tukiryhmä, johon kuuluivat Tuomo Jussila ja Kirsti Ruuska.

Tässä tutkimuksessa on mahdollista kuvata vain osittain itse korruptio-ilmioitä, korruptiosta epäiltäviä henkilöitä tai korruptioon viittaavaa toimintaa yhteiskunnassa, yritysmaailmassa tai viranomaisissa. Yleiskuvaa poliisin tietoon tulleesta korruptioon viittaavasta rikollisuudesta ja lahjusrikollisuudesta on kuitenkin mahdollista täydentää raportoimalla tässä hankkeessa koottuja aineistoja muussa yhteydessä. Tutkimusasetelmaa toistettaessa menetelmän kuvaus jää vähemmälle huomiolle, jolloin avautuu enemmän tilaa ilmiön kuvaukselle.

Kaiken kaikkiaan tutkimus vahvistaa tietopohjaa korruptiosta, mikä puolestaan edesauttaa korruptiotilanteiden tunnistamista, torjuntaa ja tutkintaa yhteiskunnassa. Esimerkiksi poliisin ja muiden viranomaisten sekä yritysten työntekijöiden on opittava paitsi entistä herkemmin havaitsemaan korruptiota sisältävää rikollisuutta, myös ottamaan korruptioon viittaava toiminta yhä vakavammin huomioon oman organisaationsa toiminnassa. Korruptiota koskevat tiedot ovat hyödyksi myös aihepiirin koulutuksessa ja viranomais-toimintojen strategisessa suunnittelussa.

Tutkimusraportti koostuu seitsemästä luvusta. Tämän johdannon jälkeen tutkimuksessa tarkastellaan ensin korruption käsitettä ja aihepiirin aikaisempaa tutkimusta (luku 2). Sen jälkeen esitellään korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän rakentaminen vaihe vaiheelta. Tähän sisältyy kuvaus tutkimusaineiston poiminnasta ja lopullisesta aineistosta (luku 3). Sitten raportoidaan rikosilmoituksia, rikosten osapuolia ja rikosnimikkeitä koskevia tietoja poliisin tietoon tulleista, korruptioon viittaavista rikoksista (luku 4). Näitä samoja tietoja kuvataan vielä erikseen lahjusrikoksista (luku 5). Lahjusrikosten tarkastelu sisältää myös tapauskuvaukset kaikista tutkimusaineiston lahjusrikoksista. Viimeisenä empiirisenä osiona esitellään rekisteriaineiston ulkopuolelle jääneitä korruptioon viittaavia rikosilmoituksia (luku 6). Nämä eräänlaiselle harmaalle alueelle sijoittuvat tapaukset täydentävät yleiskuvaa poliisin tietoon tulleesta korruptiorikollisuudesta. Sen jälkeen arvioidaan korruptiorikollisuuden seurantamenetelmää ja sen toteuttamista erityisesti aineiston näkökulmasta (luku 7). Viimeinen luku sisältää tiivistelmän tutkimustuloksista ja niihin perustuvaa pohdintaa (luku 8).

2 KORRUPTIO KÄSITTEENÄ JA ILMIÖNÄ

2.1 Korruption kohdeala

Korruptio on monitahoinen ilmiö, johon liittyy esimerkiksi oikeudellinen, kulttuurinen ja moraalinen näkökulma. Mikä on lain mukaan korruptiota, vaihtelee valtioittain. Eri maiden kansallista lainsäädäntöä on kuitenkin pyritty yhdenmukaistamaan kansainvälisten sopimusten avulla. Suomen korruptionvastaisen lainsäädännön kehittymiseen on vaikuttanut viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana erityisesti neljä toimijaa: OECD, Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni (Peurala 2011). OECD:n lahjonnan vastaisen yleissopimuksen (OECD) sekä Euroopan neuvoston lahjontaa koskevan siviilioikeudellisen yleissopimuksen mukaan korruptio rajataan lähinnä lahjonnan näkökulmasta (Euroopan neuvosto 1999a)². Euroopan neuvoston lahjontaa koskevassa rikosoikeudellisessa yleissopimuksessa (Euroopan neuvosto 1999b) ja Yhdistyneiden kansakuntien korruptionvastaisessa yleissopimuksessa (YK 2004) korruptiota on puolestaan lähestytty tekojen ja toiminnan kautta. Jälkimmäisen sopimuksen kuvaamaa korruption viittaavaa toimintaa ovat lahjonnan lisäksi omaisuuden kavaltaminen, oikeudeton käyttöönotto tai muu väärinkäyttö virkamiehen toimesta, vaikutusvallan kauppa, tehtävien väärinkäyttö, laiton vaurastuminen, omaisuuden kavaltaminen yksityisellä sektorilla ja rikoksen tuottaman hyödyn peseminen. Kavaltamisen osalta keskeistä on asema, kuten työsuhte, jonka perusteella henkilön haltuun on uskottu omaisuutta. (YK 2004, Artiklat 17–20, 22–23.)

Myöskään tieteellisessä keskustelussa ei ole päästy yksimielisyyteen korruption määrittelystä. Lakiin perustuvat määritelmät ovat kaikkein tiukimpia, ja ne rajaavat korruption usein lahjonnaksi. Toisaalta korruptiota voivat olla myös moraaliset käytösnormit rikkova yksityisen edun tavoittelu (Huberts et al. 2007, 267; Isaksson 1997, 45–46). Myös julkisen vallan tai muun luottamusaseman väärinkäyttö henkilökohtaisen hyödyn saavuttamiseksi ovat tyypillisiä määritelmiä (Andvik et al. 2000, 11; Gorta 2007, 204; Joutsen & Keränen 2009, 1). Ehkä tunnetuinta korruptiota kuvaavaa määritelmää käyttää korruptionvastainen kansainvälinen järjestö Transparency International, jonka mukaan korruptio on vastuullisen aseman väärinkäyttöä

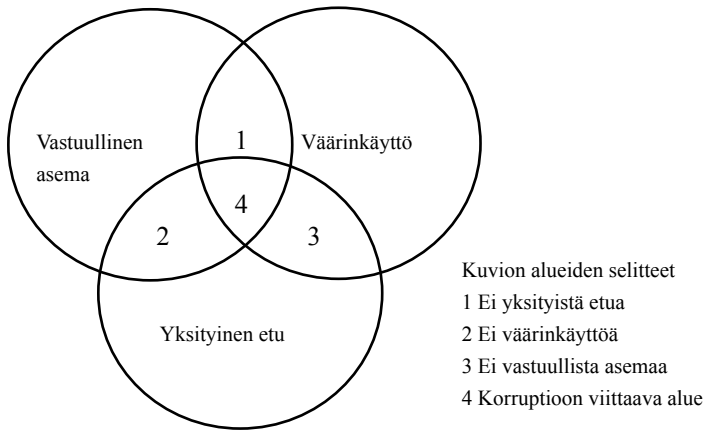
2 Euroopan neuvoston määritelmässä korruption viitataan seuraavasti: “For the purpose of this Convention, *“corruption”* means requesting, offering, giving or accepting, directly or indirectly, a bribe or any other undue advantage or prospect thereof, which distorts the proper performance of any duty or behaviour required of the recipient of the bribe, the undue advantage or the prospect thereof.” (Euroopan neuvosto 1999a.)

yksityiseksi eduksi³. Toisin sanoen korruptio edellyttää tilannetta, jossa jollakin henkilöllä on vastuullinen asema, jota hänen on eri tavoin mahdollista väärinkäyttää saadakseen yksityistä etua. Määritelmä on huomattavasti laajempi kuin korruption näkeminen lahjonnan synonyymina. Laajemman määritelmän täyttäviä korruption viittaavia tekoja voivat olla esimerkiksi kavallukset, petokset, suosinta, kiristys, nepotismi, varastaminen, luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö, varallisuuden virheellinen jakaminen tai esimerkiksi viranomaisaineiston vääristäminen (esim. Andvik et al. 2000, 15–18; Gorta 2007, 204; Joutsen & Keränen 2009, 1; Salminen & Ikola-Norrbacka 2010, 198).

Korruption kohdealuetta voidaan hahmotella tarkastelemalla kuvion 1 avulla kolmea korruption määritelmässä mainittua edellytystä. Kuviossa korruptio sijoittuu näiden perusehtojen leikkauspisteeseen (alue 4). Vastuullisen aseman väärinkäyttö ilman yksityistä etua ei täytä korruption kriteereitä (alue 1), kuten ei myöskään vastuullisesta asemasta saatu yksityinen etu ilman väärinkäyttöä (alue 2). Yksityistä etua tuottavat väärinkäytökset eivät ole korruptiota, ellei tilanteessa ole liittymäkohtia vastuullisen aseman käyttöön (alue 3).

Kaikkien näiden kriteereiden soveltamisala on kohtalaisen väljä. Vastuullinen asema voi viitata yhtälailla esimerkiksi organisaation johtajaan tai pienen yhdistyksen rahastonhoitajaan. Väärinkäytösten laajuus ja vakavuus voi vaihdella runsaasti. Yksityinen etu on tässä tutkimuksessa laajempi kuin henkilökohtainen etu. Se voi tarkoittaa välittömän hyödyn ohella myös välillistä hyötymistä esimerkiksi siten, että hyödynsaajana on puoliso tai yritys, jossa korruption kohteena oleva henkilö työskentelee. Myös suorat puolueellisuus- ja esteellisyysepäilyt on määritelty tutkimuksessa yksityiseksi eduksi, koska hallintolaissa (6 luku 28 §) virkamiehen esteellisyyteen liittyy kiinteästi epäily erityisen hyödyn tai vahingon aiheutumisesta tai puolueettomuuden vaarantumisesta. Hallintolaissa määritelty erityinen hyöty tai vahinko on ulotettu koskemaan myös läheistä. On huomattava, että tarkastelun näkökulmaksi valittu käsitteistö vaikuttaa sekä tutkimuksessa esiin tulevien korruptiotapausten määrään että niiden sisältöön. Toisenlainen käsitelmärittely toisi erilaisia korruption viittaavia tapauksia tutkimusaineistoon.

3 Tämän määritelmän alkuperäinen muotoilu on seuraavanlainen: ”Corruption is the abuse of entrusted power for private gain” (TI 2011).



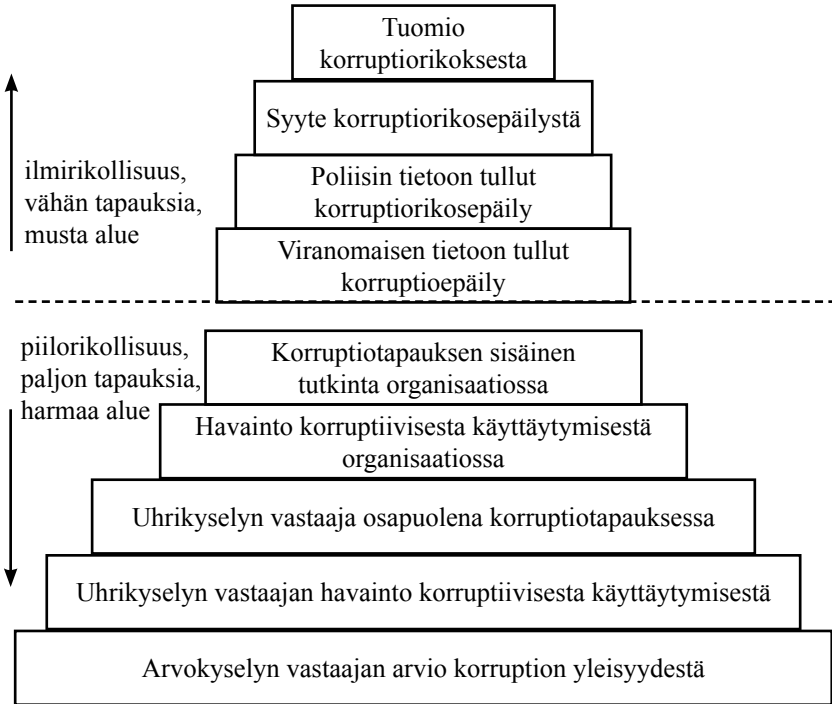
Kuvio 1. Korruption kohdealueen hahmottelua.

Tarkemmin määritellen tutkimuksessa käytettävä korruption käsite viittaa henkilölle annettuun luottamus- ja vastuuasemaan tai toimivaltaan hoitaa tehtävää, rahaa, valtaa, salaisuuksia tai muuta vastaavaa. Luottamus- ja vastuuasema ja toimivallan rajat on yleensä määritelty laissa, asetuksessa tai organisaation omissa ohjesäännöissä. Lisäksi vastuuasemiin kohdistuu yleinen vaatimus toimia objektiivisesti, neutraalisti ja huolellisesti. Asetettujen lakien ja sääntöjen rikkominen ja toimivallan ylitykset ovat väärinkäyttöä.

Käytännössä korruptiotapausten kirjo on laaja. Yhden yleisesti tunnetun jaottelun mukaan korruptiotilanteet voidaan jakaa vähäisiin (petty) ja laajoihin (grand) tapauksiin (esim. Langseth 2007, 7; Joutsen & Keränen 2009, 2). Vähäisellä korruptiolla viitataan tyypilliseen katukorruptioon, kuten tilanteeseen, jossa poliisille tarjotaan liikennevalvonnan yhteydessä rahaa rikkomuksen ”unohtamisesta”. Laaja korruptio puolestaan tarkoittaa esimerkiksi pyrkimyksiä vaikuttaa vaikkapa lainsäädäntövaltaan, oikeudenkäyttöön, maankäytön suunnitteluun tai suuriin hankintasopimuksiin. Poliitiikkaan kohdistuvaa korruptiota (state capture/ public procurement corruption) voidaan pitää yhtenä laajan korruption alalajina (Hellman et al. 2000, 4). Korruption rajapintaan liittyy myös epäeettinen ja huono hallinto, jonka tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi velvollisuuksien laiminlyönti ja asioiden viivyttely (Salminen & Ikola-Norrbacka 2010, 198).

Korruptiota voidaan lähestyä myös eri tietolähteisiin perustuvien havaintojen näkökulmasta. Kuvio 2 havainnollistaa sitä, että korruptio on laajempi ilmiö kuin pelkästään oikeusprosessin läpikäyneet tapaukset. Kaikkein yleisimmällä tasolla mitataan kansalaisten tai muun ryhmän arvioita korrup-

tion esiintyvyydestä. Arviot perustuvat monilta osin mielikuviin. Seuraavilla tasoilla vastaajat kertovat havainnoistaan ja omakohtaisista kokemuksistaan, jotka kuvaavat korruptiivista käyttäytymistä. Lopulta havainnot voivat edetä organisaation sisäiseen tutkintaan. Viime kädessä epäilty korruptiotapaus voi päätyä valvojan viranomaisen tai poliisin tietoon.



Kuvio 2. Korruption tasojen ja tietolähteiden hahmottelua.⁴

Käytännössä korruptioepäily voi tulla ilmi monella tavalla. Yrityksillä, viranomaisilla ja muilla organisaatioilla on omat menettelynsä näiden tilanteiden havaitsemista ja käsittelyä varten. Korruptioepäilyjä voi nousta esille lisäksi tiedotusvälineistä ja yksittäisten kansalaisten havainnoista. Poliisi voi havaita korruptiota myös muun rikostutkinnan yhteydessä. Virkamiehillä ei kuitenkaan ole Suomessa yleistä ilmoittamisvelvollisuutta korruptiorikosepäilyistä.

⁴ Kuvio on täydennetty versio julkaisussa Huberts, Lasthuizen & Peeters (2007, 270) esitetystä vastaavanlaisesta asetelmasta. Ks. Juslen & Muttilainen (2009, 15).

Suomessa oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin tehtäviin kuuluu valvoa, että viranomaiset paitsi noudattavat lakia, myös täyttävät velvollisuutensa. Niinpä korruptioepäilyt päätyvät välillä näiden viranomaisten tietoon. Oikeusasiamiehen ja -kanslerin lisäksi on muitakin viranomaisia, jolle voidaan tehdä ilmoituksia väärinkäytösepäilyistä. Esimerkiksi Valtiontalouden tarkastusvirastolle voi tehdä kantelun kuka tahansa, joka epäilee valtion taloudenhoidossa epäkohtia (Valtiontalouden tarkastusvirasto 84/01/2008). Jos kantelun perusteella ilmenee, että on syytä epäillä rikosta, siirtyy tapaus poliisiin tutkittavaksi.

Poliisitutkinta voi johtaa syyteharkintaan ja sitä kautta joko syytteen nostamiseen tai hylkäämiseen. Tuomioistuimen ratkaisussa päätetään, tuomitaanko syytetty. Näin ollen korruptio on laajempi käsite kuin korruptiorikollisuus, koska kaikki korruptio ei ole rikosoikeudellisesti rangaistavaa ja kaikki epäilyt eivät johda tuomioon. Teon vähäisyys tai näytön puute voivat johtaa siihen, että asia ei etene syyteharkintaan. Kaikissa poliisiin tietoon tulleissa tapauksissa ei ole edes tapahtunut rikosta.

Korruptiivinen toiminta edellyttää usein vuorovaikutusta ja vastavuoroisuutta, mikä näkyy selvimmin lahjusrikollisuudessa. Tämä tarkoittaa sitä, että vuorovaikutuksessa on mukana etuuden tarjoaja ja se, jolle etuutta tarjotaan. Lähtökohtana on, että molemmat osapuolet hyötyvät toiminnasta. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi, jos ylinopeutta ajanut kuljettaja pyrkii välttämään sakon antamalla rahaa poliisille, joka katsoo aiheelliseksi vastaanottaa etuuden. Lahjuksen tarjoajan näkökulmasta rikosepäily syntyy riippumatta siitä, hyväksyykö lahjonnan kohteena oleva henkilö lahjuksen vai ei.

Lahjusrikollisuus onkin korruption ydinaluetta. Suomen rikoslakiin on kirjattu nykyisin 14 lahjusrikokseksi määriteltyä rikosnimikettä, mutta tutkimuksen rekisteriaineistoa poimittaessa niitä oli vain kymmenen (liite 2)⁵. Korruption kohdealan määrittelyn näkökulmasta keskeisintä lahjusrikossääntelyä ovat rikoslain perusmuotoiset säännökset lahjuksen antamisesta ja lahjuksen ottamisesta. Siksi näiden pykälien tarkat sanamuodot on tarpeellista tuoda jo nyt esiin.

5 Lahjusrikollisuutta koskeva rikoslain muutos tuli voimaan 1.10.2011. Muutos sisältää neljä uutta törkeää tekomuotoa: Törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana (RL 40 4a §), törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle (RL 16 14b §), törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa (RL 30 7a §) ja törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa (RL 30 8a §). Samalla muutettiin perusmuotoisten kansanedustajaa ja elinkeinotoimintaa koskevien lahjuspykälien sanamuotoja.

Lahjuksen antaminen (RL 16 13§) on määritelty rikoslaisissa seuraavasti:

Joka virkamiehelle lupaa, tarjoaa tai antaa hänen toiminnastaan palvelussuhteessa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelussuhteessa, on tuomittava lahjuksen antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Lahjuksen antamisesta tuomitaan myös se, joka virkamiehen toiminnasta palvelussuhteessa lupaa, tarjoaa tai antaa 1 momentissa tarkoitetun lahjan tai edun toiselle.

Lahjuksen ottamisesta (RL 40 1§) on rikoslain mukaan kyse, jos virkamies toiminnastaan palvelussuhteessa itselleen tai toiselle

1) pyytää lahjan tai muun oikeudettoman edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi,

2) ottaa vastaan lahjan tai muun edun, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa, taikka

3) hyväksyy 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai edun tai lupauksen tai tarjouksen siitä,

hänet on tuomittava lahjuksen ottamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies on tuomittava lahjuksen ottamisesta myös, jos hän toiminnastaan palvelussuhteessa hyväksyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun lahjan tai muun edun antamisen toiselle taikka lupauksen tai tarjouksen siitä.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

2.2 Korruptioilmiötä kuvaavia tilastotietoja

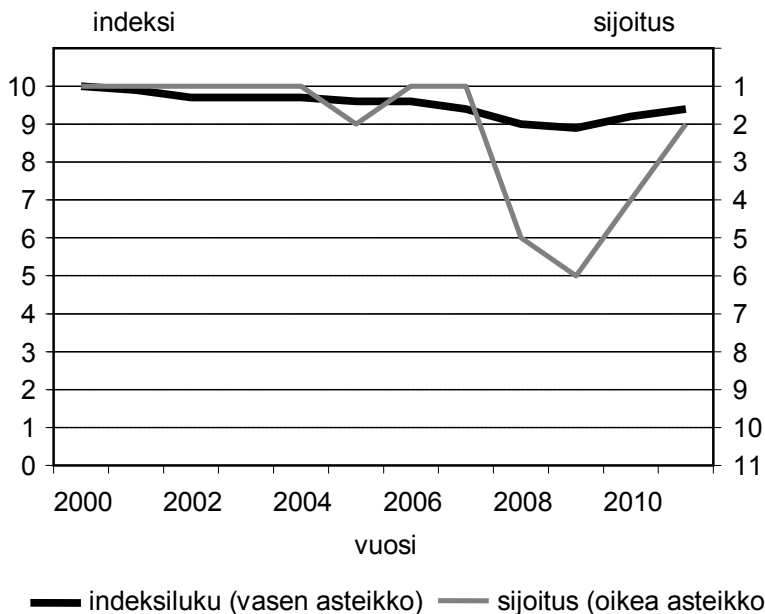
Korruptio on laaja-alainen ilmiö ja siitä on olemassa runsaasti tilastotietoa, sääntelymateriaalia ja muuta tietoaineistoa. Tässä yhteydessä esitellään korruption kehitystä ja sisältöä muutamien tilastolähteiden avulla. Pyrkimyksenä on yhtäältä kuvata tutkimuksen ilmiöaluetta Transparency Internationalin CPI-indeksin ja Eurobarometri-kyselyjen avulla laajemmin kuin tämän tutkimuksen aineistot mahdollistavat. Toisaalta tarkoituksena on poliisiin lahjusrikostilastojen esittelyn avulla perustella tarvetta laajentaa rekisteritietojen käyttöä lahjusrikollisuuden ulkopuolelle.

Riippumattoman kansainvälisen lahjontaa vastustavan järjestön Transparency Internationalin julkaisema *indeksi korruption havaitsemisesta* (Corruption Perceptions Index, CPI) lienee tunnetuin lahjusten ottamista kuvaavista kansainvälisistä kyselytutkimuksista.⁶ CPI-indeksi sisältää tietoa siitä, kuinka yleisiä viranomaisten tai poliitikkojen pyytämät ja vastaanottamat lahjukset ovat tietyn valtion alueella. Indeksillä on koottu liike-elämän asiantuntijoiden, tutkijoiden ja riskianalyttikoiden arvioiden perusteella. Se on luotu kohtalaisen karkeaksi korruptioilmiötä kuvaavaksi mittariksi, mistä sitä on myös kritisoitu.

Kuvion 3 mukaan Suomi sijoittui eri maiden CPI-indeksien vertailussa 2000-luvun alusta vuoteen 2007 saakka aina joko ensimmäiseksi tai toiseksi, mutta sen jälkeen sijoitus heikkeni⁷. Yksi syy tähän saattaa olla mittavat epäselvyydet vaali- ja puoluerahoituksessa viime vuosina. Vuonna 2010 käsitykset suomalaisten poliitikkojen ja viranomaisten lahjonta-alttiudesta kääntyivät myönteisempään suuntaan. Seuraavana vuonna Suomi jakoi jälleen maailman toiseksi vähiten korruptoituneen maan arvon yhdessä Tanskan kanssa tuloksella 9,4. maksimiarvon ollessa 10.

6 Tässä luvussa esitettävät tiedot perustuvat Transparency Internationalin (<http://www.transparency.org>) julkaisemaan, korruption havaitsemista kuvaavaan indeksiin (Corruption Perceptions Index, CPI). Kuvioiden luvut on laskettu indeksiin pohjautuvista taulukoista. (TI 2010a.)

7 Transparency Internationalin mukaan vuosierot eri maiden sijoittumisessa CPI-vertailussa voivat johtua todellisen muutoksen lisäksi myös mittausteknisistä muutoksista (TI 2010d). Suomen tapauksessa CPI ei ole kuitenkaan ainoa korruptiomittari, jossa koettiin notkahdus samaan aikaan (vrt. Eurobarometri 2009).



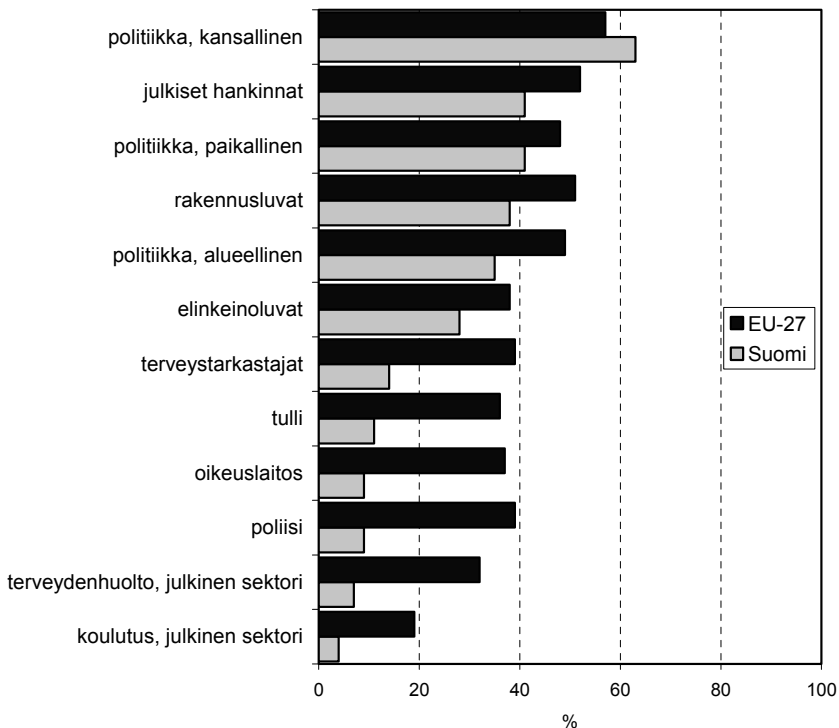
Kuvio 3. Viranomaistoiminnassa ja poliittisessa toiminnassa havaittua lahjusten vastaanottamista mittaavan indeksin (Corruption Perceptions Index, CPI) arvo Suomessa (vasen asteikko) ja Suomen sijoitus kansainvälisessä vertailussa (oikea asteikko) 2000–2010.

Eurobarometri-kyselyissä on kysytty EU:n kansalaisten mielipiteitä korrup tiosta useita kertoja 2000-luvulla. Tuorein tutkimus on vuodelta 2009 ja se kuvaa noin 26 700 vastaajalta 27 maasta kerättyjä tietoja. Suomessa vastaajia oli 1 026. Seuraavaksi esitellään muutamia keskeisimpiä havaintoja suomalaisesta korrup tiosta verrattuna muihin EU-maihin. (Eurobarometri 2009; Eurobarometri 2008.)

Yleiskuva korrup tiosta selviää kysymyksestä, joka kuvaa kansalaisten näkemystä siitä, onko korrup tio suuri ongelma heidän omassa maassaan. Koko EU:n alueella vastaajista 78 prosenttia oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Suomessa osuus jäi 51 prosenttiin. Suomi oli eri maiden vertailussa viidenneksi paras yhdessä Alankomaiden kanssa. Edellä olivat paremmuusjärjestyksessä Tanska, Ruotsi ja Luxemburg. Toisessa ääripäässä olivat Kreikka, Bulgaria ja Unkari, joissa vastaava osuus oli vähintään 96 prosenttia.

Suomen korruptiotilanne kuitenkin heikkeni vuonna 2007 tehdystä edellisestä mittauksesta enemmän kuin yhdessäkään EU-maassa. Korruption suureksi ongelmaksi kokeneiden suomalaisten osuus kaksinkertaistui neljänneksestä puoleen, kun koko EU:n alueella se kasvoi vain kolme prosenttiyksikköä. Samansuuntainen kehitys näkyi myös kansalaisten arvioidessa erikseen korruption esiintymistä kansallisissa, alueellisissa ja paikallisissa sekä EU:n instituutioissa. Asiaan lienee vaikuttanut edellä mainittu keskustelu vaali- ja puoluerahoituksen korruptioepäilyistä.

Eurobarometrin tiedot korruption esiintymisestä eräissä yhteiskunnan toiminnoissa kuvaavat yleisesti ilmiön painopistealueita kansalaisten arvioimana. Kuvion 4 mukaan korruptio on arvioinnin kohteesta riippumatta yleisempää EU:n alueella kuin Suomessa. Suomalaisten käsityksen mukaan korruptiivinen toiminta on yleistä erityisesti kansallisessa politiikassa, mutta myös muussa poliittisessa toiminnassa sekä julkisissa hankinnoissa ja rakennuslupien myöntämisessä. Kansallinen poliittinen toiminta on ainoa toiminto, jossa suomalaisten arvio korruptiotilanteesta on synkempi kuin EU:n alueella keskimäärin. Julkinen koulutusjärjestelmä ja terveydenhuolto sekä poliisi ovat kyselyn mukaan vähiten korruptiota sisältäviä toimintoja.



Kuvio 4. Eurobarometri-kyselyn vastaajien mielipide korruptiosta oman maan viranomaisissa vuonna 2009. Korruption esiintymiseen uskovien vastaajien osuus, %.

Tilastot *poliisin tietoon tulleista lahjusrikosepäilyistä* edustavat selvemmin tämän raportin näkökulmaa korruptioon kuin edellä esiteltyt tietolähteet. Taulukon 1 mukaan poliisin tietoon on tullut 2000-luvulla vuosittain keskimäärin 25 lahjusrikosepäilyä. Rikosilmoituksia on vain puolet tästä määrästä, koska yksi tapaus voi sisältää useampia rikoksia. Lahjuksen antaminen ja sen vastapari lahjuksen ottaminen ovat tyypillisimmät poliisin tietoon tulleet lahjusrikostyyppit, joskaan ne eivät esiinny aina yhdessä. Elinkeinorikoksiin kuuluvat lahjominen elinkeinotoiminnassa ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa tulivat virallisen syytteen alaisiksi vasta vuonna 2006, joten 2000-luvun alussa nämä rikokset tulivat poliisin tietoon vain asianomistajarikoksina. Siksi elinkeinotoiminnan lahjusrikoksia esiintyy vuosituhannen alkupuolella vain yksittäisinä tapauksina.

Taulukko 1. Poliisiin tietoon tulleet lahjusrikosepäilyt 2000–2011 (Polstat).

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	Yht.
Lahjominen elinkeinotoiminnassa	1	0	1	2	0	0	5	3	1	3	5	10	31
Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa	0	1	2	1	0	0	2	1	1	4	4	16	32
Lahjuksen antaminen	8	3	5	8	9	18	9	4	8	8	14	4	98
Törkeä lahjuksen antaminen	0	0	0	0	1	0	0	4	0	2	0	2	9
Lahjuksen ottaminen	6	2	5	2	3	13	6	5	1	6	17	3	69
Lahjusrikkomus	1	1	2	0	4	6	1	2	14	1	2	0	34
Törkeä lahjuksen ottaminen	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	2	6
Vaalilahjonta	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
Lahjuksen antaminen kansanedustajalle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Lahjuksen ottaminen kansanedustajana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	17	8	15	14	17	37	24	20	26	24	43	37	282

* Vuoden 2011 tiedot eivät ole lopulliset poiminta-ajankohtana 20.1.2012.

Kesken vuotta 2011 voimaan astuneita rikosnimikkeitä ei ollut tullut poliisiin tietoon poiminta-ajankohtana.

Lahjusrikosepäilyjä tulee poliisiin tietoon niin vähän, että yksittäiset suuret tapahtumat voivat vaikuttaa paljon niiden kokonaismäärään. Esimerkiksi keväällä 2011 julkisuuteen noussut, Rovaniemen palloseuran jalkapalloilijoihin kohdistunut sopupeliepäily nosti heti elinkeinotoiminnassa tapahtuneiden lahjusrikosepäilyjen määrää. Vastaavanlaisina erimerkkeinä voidaan mainita pesäpallon sopupeliepäilyt sekä vaali- ja puoluerahoituksen epäselvyyksistä johtuvat rikosepäilyt.

Poliisin tietoon 2000-luvulla tulleista lahjusrikosepäilyistä yli puolet si-joittuu Uudellemaalle, vaikka alueella asuu alle 30 prosenttia maamme väes-töstä. Tosin myös yritystoiminnan keskittyminen Uudellemaalle voi vaikuttaa korruptioepäilyjen runsauteen. Vaikka lahjusrikokset painottuvat väestökes-kittymiin, myös pienissä kunnissa on korruptiota mahdollistavia sidonnai-suuksia. Sidonnaisuudet paikallishallinnossa ovat todennäköisiä, kun kunti-en asukasluku on alhainen ja samat aktiiviset henkilöt hoitavat päivätyön-sä lisäksi luottamustehtäviä. Lisäksi ihmiset tuntevat toisensa. Ongelmaksi sidonnaisuudet muodostuvat, jos viralliset päätöksentekoprosessit ohitetaan käyttämällä omaa vaikutusvaltaa verkoston toimijoiden hyväksi (Salminen et al. 2011, 194). Tällaiset hyvä veli -verkostoiksi kutsutut järjestelmät eivät välttämättä tarvitse lahjuksia, vaan suotuisat päätökset syntyvät suoraan hen-kilökohtaisten suhteiden avulla. Hyvä veli -verkosto tulee kuitenkin erottaa käsitteellisesti sellaisesta suhdetoiminnasta ja sosiaalisesta pääomasta, jota tarvitaan yhteisten asioiden hoitamisessa.

Lahjusrikosepäilyt tulevat poliisin tietoon pitkälti selvinä, jolloin niille voidaan kirjata suoraan epäilyt. Vain 22 prosenttia 2000-luvulla ilmoitetuista lahjusrikoksista on ns. pimeitä eli rikoksesta epäilty henkilö ei ollut poliis-in tiedossa, kun rikosilmoitusta laadittiin (liite 1, liitetaulukko 1). Vertailun vuoksi kaikista rikoslakirikoksista (pl. liikennerikokset) pimeänä poliisin tie-toon tulleita on yli puolet. Siitä voi mahdollisesti päätellä, että lahjusrikos-ten ilmoituskynnys on melko korkea. Rikosilmoitus tehdään todennäköisesti omakohtaisista kokemuksista tai jos ollaan jo melko varmoja, että lahjusrikos on tapahtunut.

Lahjusrikostilastot kuvaavat poliisin tietoon tulleen korruption ydin-alueetta, mutta pelkästään niiden perusteella kuva tämän lajin korruptiosta jää vajaaksi. Tämä on keskeisin syy siihen, miksi tässä tutkimuksessa luodaan korruption rikollisuuden seurantamenetelmä tarkastelemalla korruption viit-taavaa rikollisuutta myös lahjusrikollisuuden ulkopuolelta poliisin rekisteri-tietojen avulla.

2.3 Empiirinen korruptiotutkimus

Edellisessä luvussa esiteltiin poliisin lahjusrikostilastoja sekä CPI-indeksin ja Eurobarometri-kyselytutkimusten luomaa kuvaa suomalaisesta korrupti-osta verrattuna muihin maihin. Kansainväliset vertailut ovat tyypillinen tapa arvioida korruption yleisyyttä tai kansalaisten asenteita ilmiötä kohtaan. CPI-indeksin lisäksi Transparency International vertailee Bribe Payers' Indexin

(TI 2008) avulla lahjusten yleisyyttä eri maiden yritystoiminnassa. Muita tunnettuja kansainvälisiä mittareita ovat esimerkiksi kansalaisten luottamusta mittaavat Global Corruption Barometer (TI 2010b) ja World Values Survey (WVS). Lisäksi Suomessa toteutettiin vuonna 2011 ensimmäistä kertaa Transparency Internationalin koordinoima kansallinen integriteettitutkimus, jonka tarkoituksena on arvioida hallinnon ja demokratian toimivuutta korruptioalttiuden ja korruptionvastaisten toimien näkökulmasta (Salminen et al. 2011).

Kotimaisia, lähivuosina tehtyjä korruptionon liittyviä kyselytutkimuksia ovat Elinkeinoelämän valtuuskunnan kansallinen asennetutkimus (Haavisto & Kiljunen 2011), Vaasan yliopiston toteuttama, hallinnon etiikkaa kartoitettava kansalaiskysely (Salminen & Ikola-Norrbacka 2009) sekä määrävuosin toistettava Poliisibarometri (2010). Muita viime vuosien suomalaisia kyselyjä haastattelututkimuksia ovat olleet muiden muassa syyttäjien ja virkamiesten korruptiokokemuksia mittaava kysely (Junninen & Aromaa 2010) sekä liikemiesten ja viranomaisten kokemuksia korruptiosta Suomen ja Venäjän rajalla kartoittanut tutkimus (Viuhko & Lehti 2009). Lisäksi Arvot virkamiesten arvossa -selvityksessä tarkastellaan suomalaisten virkamiesten näkemyksiä korruptiosta, lahjusten yleisyydestä sekä muusta epäeettisestä toiminnasta (VM 4/2007).

Kirjallisuushakuja tehdessä kävi selväksi, että teoriapohjaiset tarkastelut, kehitysmaihin kohdistuva analyysi sekä mielipiteitä, asenteita ja kansainvälistä vertailua käsittelevät empiiriset tutkimukset ovat selvästi yleisempiä kuin korruption kartoittaminen viranomaistoiminnassa syntyneiden dokumenttien valossa. Viranomaisaineistoja käytettäessä on muistettava, että niiden näkökulmana ovat ilmitulleet tapaukset. Vaihtoehtoisia viranomaistoiminnan aineistoja ovat esimerkiksi tuomioistuinratkaisut, esitutkimusmateriaalit, rikosilmoitukset, kantelut eri viranomaisille sekä sisäisen tarkastuksen rekisteröimät korruptioepäilyt. Viranomaistoiminnassa syntyneitä dokumentteja voidaan tarkastella kahdella tasolla: määrällisesti ja laadullisesti. Määrällinen tarkastelu voi koskea poliisin tietoon tullutta lahjusrikollisuutta (mm. Gilinskiy 2005; Plywaczewski & Plywaczewski 2005), oikeusasiamiehelle ja -kanslerille raportoituja korruptionon viittaavia tapauksia (Salminen et al. 2007) tai julkisen vallan väärinkäytöstä tuomittujen virkamiesten määrää yhteiskunnassa (Goel & Nelson 1998). Viime vuosina on kuitenkin havaittu, että erityisesti matalan korruption maiden korruptiotapausten sisällöistä tiedetään vähän (esim. Xenakis 2010, 39; Juslén & Muttillainen 2009, 55; Graaf & Huberts 2008, 641; Lennerfors 2008, 57).

Suomessa Viljanen (2008, 1990) on tutkinut lahjus- ja virkarikollisuutta tuomioistuinratkaisujen avulla. Ruotsissa Cars (1996) ja Andersson (2008)

ovat tutkineet lahjontajuttujen tuomioistuinratkaisuja ja kuvailleet niiden perusteella ruotsalaista lahjusrikollisuutta. Yhdysvalloissa esimerkiksi Tran (2006) on analysoinut yritysten korruptiotapauksia tuomioratkaisujen avulla. Alankomaissa korruptiotutkimuksessa on puolestaan hyödynnetty rikostutkimusmateriaaleja (Graaf & Huberts 2008) sekä sisäisen tarkastuksen tuottamia materiaaleja (Huberts et al. 2007, 277). Ruotsin rikosentorjuntavirasto Brå (2007) on julkaissut selvityksen, jonka aineistona käytettiin korruptionvastaisen syyttäjäyksikön käsittelemiä tapauksia, joiden tutkinta on päätetty. Tapaukset muistuttavat aineistona tässä tutkimuksessa käytettyjä rikosilmoituksia, koska Ruotsissa tutkinnanjohtajana toimii poliisin sijaan syyttäjä. Korruptionvastainen syyttäjäyksikkö käsittelee lahjusrikosepäilyjen lisäksi tapauksia, joissa epäillään olevan kyse vallan väärinkäytöstä (Brå 2007, 22). Toisaalta vallan väärinkäyttöä ei ole nähty yhtä laajana kuin tässä tutkimuksessa juuri sen takia, että määrittely on tehty jo siinä vaiheessa, kun tapaus on siirretty korruptionvastaisen syyttäjäyksikön tutkittavaksi. Siksi tutkimuksessa esitetyt 12 korruptiotyyppiä muistuttavat enemmän suomalaisten lahjusrikosepäilyjen sisältöä, eikä niitä voi verrata korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän tuottamaan tietoon. Lahjusrikosten osalta vertailua Ruotsin ja Suomen välillä tehtiin jo Juslénin ja Muttilaisen tutkimuksessa (2009, 78–85). Menetelmällisesti korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän aineistonkeruuta muistuttaa Porterin ja Warrenderin (2009) tutkimus poliisirikoksiin liittyvistä oikeustapauksista.

Edellä esitelty kirjallisuus ei ole tyhjentävä katsaus alan kirjallisuudesta ja se keskittyy tutkimustulosten sijasta korruptiotutkimuksen aineistoihin.⁸ Kirjallisuuden perusteella havaittiin, että rekisteritutkimuksissa käytetyt aineistot ovat lähinnä valmiiksi määriteltyjä aineistoja, esimerkiksi oikeuden ratkaisut tiettyjen vuosien lahjusrikoksista tai tietyn korruptiotapauksia käsittelevän elimen tietoon tulleet tapaukset. Kuitenkin esiintyi pohdintaa siitä, mitkä rikosnimikkeet voivat sisältää korruptioksi luokiteltavia rikoksia ja esiin nousi muun muassa talousrikoksiin, kuten kavalluksiin sekä virkarikoksiin liittyviä rikosnimikkeitä (esim. Duyne et al. 2010, 33; Huberts et al. 2007, 277–278). Aivan samanlaista asetelmaa kuin korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä, ei löytynyt. Sanahakumenetelmää oli sovellettu Britanniassa oikeustapauksiin, mutta tapauksia oli poimittu vain 50 ja tutkimus kohdistui ainoastaan poliisiin tekemiin rikoksiin, eikä korruptioon laajempaan ilmiöön (Porter & Warrender 2009). Haut eivät myöskään löytäneet viranomaisen käytössä olevaa valmista korruptioluokitusta, jonka perusteella tapaukset luokitellaan korruptioksi. Toisaalta tällaisia määritelmiä on todennäköisesti

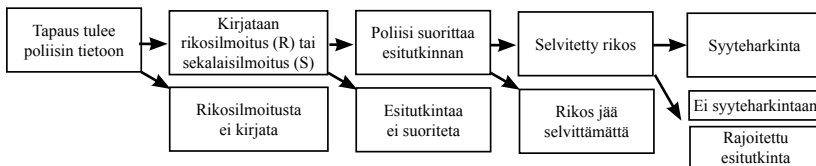
8 Esimerkiksi varhaisempaa kotimaista korruptiotutkimusta on esitelty laajemmin tämän tutkimuksen esitutkimuksessa ”Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa” (Juslén & Muttilainen 2009).

olemassa erityisesti valtioissa, joissa korruptioepäilyjen tutkinta on keskitetty yhdelle valtakunnalliselle yksikölle. Lisäksi havaittiin, että monissa valtioissa suora pääsy viranomaisrekistereihin ei ole mahdollista samaan tapaan kuin Suomessa. Esimerkiksi Serbiassa pääsy oikeuslähteisiin on haastavampaa ja tutkijoille syntyi epäily aineistojen luotettavuudesta esimerkiksi vakavien korruptiotapausten vähäisyyden sekä eri aineistojen piirtämän ristiriitaisen kuvan takia (Duyne et al. 2010). Niinpä kirjallisuushakujen ja tarkastellun kirjallisuuden valossa vaikuttaa siltä, että korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän luominen on poikkeuksellinen pyrkimys kartoittaa yhden valtion korruption määrää, laatua ja sisältöä poliisin tietoon tulevien rikosilmoitusten kautta.

3 KORRUPTIORIKOLLISUUDEN SEURANTAMENETELMÄN RAKENTAMINEN

3.1 Rikosilmoitukset tutkimusaineistona

Rikosprosessilla on laajasti määriteltyinä neljä päävaihetta: esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti tuomioistuimessa ja rangaistuksen täytäntöönpano. Tämän tutkimusaineiston aikajänne alkaa, kun rikosilmoitus kirjataan poliisiasian tietojärjestelmään ja päättyy ratkaisuun siitä, lähetetäänkö tapaus syyteharkintaan (kuvio 5). Poliisia ohjeistetaan kirjaamaan viipymättä ilmoitus, kun joku ilmoittaa poliisille rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena (Poliisihallitus 2010, 3). Tässä tutkimuksessa keskitytään poliisin tietoon tulleisiin korruptiorikosepäilyihin, joista on kirjattu poliisiasian tietojärjestelmään joko rikosilmoitus (R-ilmoitus) tai sekalaisilmoitus (S-ilmoitus) ja joiden tutkinta on päättynyt.⁹ Selvyiden vuoksi termillä rikosilmoitus viitataan jatkossa molempiin ilmoitustyyppeihin, ellei toisin ole mainittu.



Kuvio 5. Rikosprosessin eteneminen poliisilta syyttäjälle.

Kun rikosilmoituksia käytetään tutkimusaineistona, kyse on vasta rikosepäilystä, joten mitään rikosta ei ole välttämättä tapahtunut. Rikoksesta on kysymys vasta sitten, jos tuomioistuin antaa asiassa langettavan tuomion. Toisaalta rikos on voinut tapahtua, mutta sen korruptioelementti ei selviä tutkinnassa tai sitä ei kirjata rikosilmoitukseen. Kaikki rikosepäilyt eivät päädy koskaan poliisin tietoon, mihin vaikuttavat ainakin seuraavaksi kuvattavat syyt.

Onnistunut lahjusrikos on tyypillisesti kahden tai useamman tahon välinen tapahtuma, josta kumpikin hyötyy. Koska kaikki ovat hyötyneet, rikos jää yhteiseksi salaisuudeksi. Jos joku ulkopuolinen saa rikoksen tietoonsa, hän ei välttämättä tee siitä ilmoitusta. Esimerkiksi lojaalius läheiselle ihmiselle, esimiehelle tai työkaverille nostaa ilmoittamiskynnystä.

Lievempiä tapauksia katsotaan helpommin läpi sormien kuin vakavampia. Myös väkivallan tai kiristyksen pelko voivat vaikuttaa korruptiotapaus-

⁹ Ilmoituksen tyyppiä ei eroteltu hakuvaiheessa. Käytännössä lopullisen tutkimusaineiston rikosilmoitukset ovat pääosin R-ilmoituksia.

ten ilmoittamatta jättämiseen esimerkiksi, jos järjestäytynyt rikollisuus korruptoi hallintoa.

Poliisin rehellisyyttä mittaavan kyselyn mukaan kynnys ilmoittaa toisen poliisin rikoksista tai epäeettisestä toiminnasta vaihtelee (Gottschalk 2010, 55). Kyselyn mukaan Norjassa rikospaikalta varastamista pidettiin rikoksena, josta ilmoitettiin herkimmin eteenpäin. Sen sijaan suhtautuminen ilmaisiin aterioihin oli lievempi ja niistä ilmoittaminen ei ollut yhtä todennäköistä. Lisäksi korruption määritelmät ovat kirjavia, joten jo rikosten tunnistaminen on vaikeaa.

Suomessa, toisin kuin joissakin muissa maissa (esimerkiksi Yhdysvallat), ei myöskään ole käytössä lakiin perustuvaa whistleblowing- eli ilmiantojärjestelmää, joka mahdollistaa rikoksiin itse osallistuvan ilmiannon omasta toiminnastaan (TI 2010c). Ilmiantoon voidaan kannustaa lupaamalla esimerkiksi syytesuoja tai jopa taloudellista etua. Tuttavuussuhteisiin perustuvat niin sanotut hyvä veli -verkostot puolestaan ovat niin syvällä yhteiskunnan rakenteissa, että verkoston toimintaa on vaikea havaita. Tuttavaa suosiva päätös syntyy ilman, että mitään konkreettista lahjasta vaihdetaan. Molemminpuolinen hyöty voi toteutua jopa vuosien kuluttua. Esimerkiksi Vaasan yliopiston tutkimuksen mukaan 60 % kansalaisista uskoo hyvä veli -verkostojen olevan yleinen korruption muoto Suomessa (Salminen et al. 2009, 102).

Esitutkintalain (2 luku 1 §) mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on pääsääntöisesti toimitettava esitutkinta, kun on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut. Esitutkinta käynnistyy yleensä rikosilmoituksen laatisemisesta ja sen tarkoitus on selvittää rikos, rikoksen teko-olosuhteet, siitä aiheutunut vahinko, saatu hyöty sekä asianosaiset. (Jokela 2008, 147; 153.) Rikosilmoituksen kirjaamiskynnys on matalampi kuin esitutkinnan aloittamiskynnys. Se tarkoittaa, että kaikista kirjatuista rikosilmoituksista ei suoriteta esitutkintaa. Syyttäjä voi tiettyjen ehtojen täytyessä päättää esitutkinnan rajoittamisesta tutkinnanjohtajan esityksestä kustannussyistä, jos yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan suorittamista. Perusteluja esitutkinnan rajoittamiseen ovat esimerkiksi vähäisyys-, nuoruus- ja kohtuusperiaate. (Helminen et al. 2005, 220.)

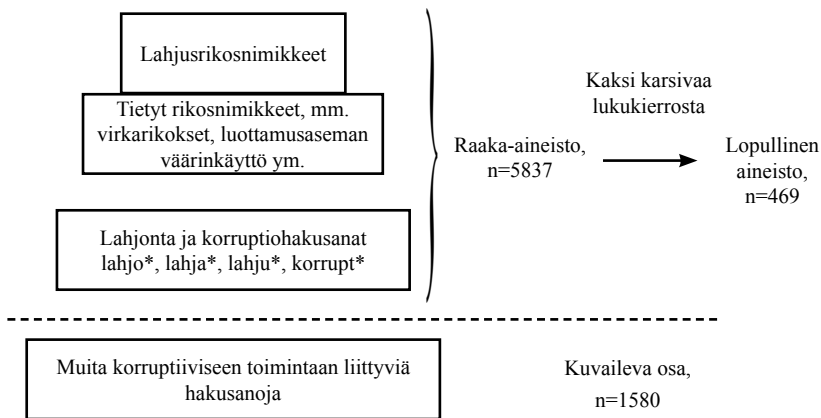
Esitutkinnan aloittamiskynnys on matalampi kuin syytekynnys. Se tarkoittaa, että kaikki esitutkintaan päätyneet tapaukset eivät etene syyteharjintaan tai niistä ei nosteta syytettä. Esitutkinnan jälkeen juttu etenee syyteharjintaan tai asian käsittely lopetetaan. Asian käsittely voidaan lopettaa, jos rikosta ei ole tehty, ketään ei voida panna syytteeseen tai esitutkintaviranomainen luopuu toimenpiteistä. (Helminen et al. 2005, 247.) Syyteharjinnassa syyttäjä ratkaisee esitutkintamateriaalin perusteella, onko syytteen nostaminen aiheellista. Syyte on aiheellista nostaa, jos syyttäjä pitää todennä-

köisenä, että syytetty tulee tuomituksi. (Jokela 2008, 166; 221–222.) Käytännössä arvioidaan ensin, täytyvätkö rikoksen tunnusmerkit ja toiseksi onko esitutkinnassa löydetty riittävästi näyttöä rikoksesta.

3.2 Aineiston poiminta

Aikaisemmin tässä raportissa esiteltyjen rajausten mukaisesti poliisin tietoon tullutta korruptiorikollisuutta tutkitaan tarkastelemalla rikosilmoituksia, jotka sisältävät epäilyn vastuullisen aseman väärinkäytöstä yksityiseksi eduksi. Lahjusrikokset ovat korruption ydinaluetta, minkä vuoksi niitä esitellään erikseen. Tarkastelu kattaa lahjusrikosepäilyjen lisäksi laajalti myös muuta korruptioon viittaavaa toimintaa.

Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän aineisto on poimittu poliisiasiaien tietojärjestelmästä neljässä osassa Rikitrip-käyttöliittymän kautta (kuvio 6). Ensimmäisenä on tehty lahjusrikoksiin kohdistuva rikosnimikehaku. Toiseksi haku on kohdistettu valikoituihin rikosnimikkeisiin, joita ovat esimerkiksi virkarikokset. Kolmannessa haussa käytettiin neljää lahjuksiin ja korruptioon liittyvää hakusanaa. Nämä kolme 5.4.2011 toteutettua poimintaa muodostavat raaka-aineiston, jonka koko on 5837 rikosilmoitusta. Suuresta rikosilmoitusmassasta karsittiin kahden lukukierroksen jälkeen lopullinen, tilastollisissa analyyseissa käytettävä, 469 rikosilmoitusta sisältävä tutkimusaineisto. Neljäs eli viimeinen osa poimittiin 4.4.2011 käyttämällä muutamaa kymmentä korruptiiviseen toimintaan liittyvää hakusanaa. Haku tuotti 1725 rikosilmoitusta, joista pudotettiin pois varsinaiseen tutkimusaineistoon jo kuuluvat rikosilmoitukset. Tämän aineiston lopullinen koko päällekkäisten ilmoitusten poistamisen jälkeen on 1580 rikosilmoitusta. Neljättä osaa kutsutaan kuvailevaksi osaksi, koska sen tarkoitus on kuvailla kolmen muun osan ulkopuolelle jääviä korruptiotapauksia, eikä aineistoa käytetä tilastollisiin analyyseihin.



Kuvio 6. Tutkimuksen rekisteriaineiston muodostaminen poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010).

Seuraavaksi esitellään tarkemmin aineiston poiminta. Poiminta perustuu Juslénin ja Muttilaisen (2009) ehdotukseen korruptiorikollisuuden seuranta-menettelyn rakentamisesta rikosnimikkeiden ja sanahakujen avulla. Heidän pääajatuksensa korruptiorikollisuuden seuranta-menettelyn luomisessa on, että lahjusrikosepäilyt muodostavat kiistattoman korruption ydinalueen, joka voidaan määritellä kokonaan korruptiorikosepäilyiksi. Haku joukolla muita potentiaalisia rikosnimikkeitä laajentaa korruptiorikollisuuden aluetta ytimen ulkopuolelle, mutta hakutulokseen sisältyy myös rikosilmoituksia, joita ei voi luokitella korruptioon viittaaviksi. Sanahaut puolestaan tavoittelevat poliisin tietoon tulleen korruptiorikollisuuden kaikkein kaukaisinta ulottuvuutta eli rikosepäilyjä, jotka ulottuvat tyypillisimpien korruptioon viittaavaa toimintaa sisältävien rikosnimikkeiden ulkopuolelle. Tässä ryhmässä epärelevanttien ilmoitusten määrä on suurempi kuin rikosnimikehaussa.

Lahjusrikosnimikkeet

Lahjusrikollisuutta pidetään korruption näkyvimpänä ja yksiselitteisimpänä osana. Siksi aineiston poiminta-ajankohtana Suomen rikoslaisissa määriteltävät kymmenen lahjusrikosnimikettä muodostavat aineiston ytimen, joka haettiin poliisiasian tietojärjestelmästä suoraan rikosnimikkeillä (liite 2)¹⁰. Lahjusrikosnimikkeistä suurin osa koskee julkisen vallan käyttöä niin, että lahjusrikoksessa on mukana vähintään yksi viranomaistaho. Rikoslain 16

¹⁰ Nykyisin lahjusrikospykälä on yhteensä 14. Ks. tarkemmin alaviite 5.

luku sisältää rikoksia viranomaisia tai niihin rinnastettavia tahoja vastaan. Lukuun 16 sisältyvät lahjuksen antaminen (13 §), törkeä lahjuksen antaminen (14 §) sekä lahjuksen antaminen kansanedustajalle (14 a §). Lain tarkoitus on tehdä viranomaisen lahjominen rangaistavaksi.

Luvussa 40 puolestaan määritellään virkarikoksiin kuuluvat lahjusrikokset, joissa viranomainen tai siihen rinnastettava taho on lahjuksen vastaanottajana. Rikosnimikkeitä ovat lahjuksen ottaminen (1 §), törkeä lahjuksen ottaminen (2 §), lahjusrikkomus (3 §) ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana (4 §). Virkamieheltä edellytetään erilaista käyttäytymistä kuin kansalaiselta. Rikoslaisissa mainittu lahjusrikkomus sisältyy vain virkarikoksiin. Se on luonteeltaan lievempi kuin lahjuksen ottaminen tai lahjuksen antaminen. Pykälällä on haluttu korostaa virkamiesten tiukempaa vastuuta lahjusten suhteen.

Yksityisen sektorin sisäiset lahjusrikokset luokitellaan rikoslaisissa elinkeinorikoksiksi (luku 30). Lahjominen elinkeinotoiminnassa (7 §) ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa (8 §) kriminalisoitiin rikoslaisissa vasta vuonna 2006. Oikeushenkilön rangaistusvastuu lahjomisen osalta toteutui jo yksitoista vuotta aiemmin, mutta se ulottui koskemaan lahjuksen ottamista vasta vuonna 2005 (Juslén & Mutttilainen 2009, 43). Edellisten pykälien lisäksi elinkeinonharjoittaja voi syyllistyä luvussa 16 määritettyihin lahjusrikoksiin. Yleisesti ottaen yksityisellä sektorilla lahjontaan suhtaudutaan lievemmin kuin viranhoidossa.

Viimeinen varsinainen lahjusrikosnimike, vaalilahjonta (RL 14 2 §), puolestaan määritellään rikokseksi poliittisia oikeuksia vastaan. Edellä mainittujen rikosnimikkeiden lisäksi lahjonta mainitaan myös nimikkeen salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi (RL 32 8 §) sisällössä. Siinä tunnistetaan lahjusrikollisuuden liitoskohta talousrikollisuuteen ja tehdään rangaistuksen alaiseksi toiminta, jolla pyritään peittämään lahjusrikoksen tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. Lainkohtaa ei kuitenkaan ole koskaan sovellettu.

Muut rikosnimikkeet

Juslén ja Mutttilainen (2009) päättelivät, että rikoslain virkarikokset, luottamusaseman väärinkäyttö, yrityssalaisuuden rikkominen ja yrityssalaisuuden väärinkäyttö ovat rikosnimikkeitä, joiden joukosta löytyy todennäköisesti korrupioon viittaavia tekoja. Toisin sanoen näitä rikoksia sisältävissä tapauksissa voisi olla kyse vastuullisen aseman väärinkäytöstä yksityiseksi eduksi. Tässä tutkimuksessa rakennettava korrupiorikollisuuden seurantamene- telmä sisältää hakuheutona kaikki heidän ehdottamansa rikosnimikkeet lukuun ottamatta kavalluksia ja petoksia, joiden lukumäärä oli niin suuri, että kaikkia

rikosilmoituksia ei olisi ollut mahdollista lukea läpi. Siksi petokset ja kavallukset on jouduttu jättämään tämän rikosnimikkeisiin perustuvan tarkastelun ulkopuolelle. Kaikki tutkimuksessa suoraan poimitut rikosnimikkeet esitetään liitteessä 2.

Rikoslain 40 luvussa esitettyjä, lahjusrikoksiin kuulumattomia virkariikoksia ovat virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen (5 §), virka-aseman väärinkäyttäminen (7 §), törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen (8 §), virkavelvollisuuden rikkominen (9 §) ja tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen (10 §). Virkamiehen määritelmä on laaja. Se ulottuu esimerkiksi valtion, kuntien, kuntayhtymien, valtion liikelaitosten ja luterilaisen kirkon virka- ja palvelussuhteessa toimiviin henkilöihin sekä julkista luottamustehtävää hoitaviin tai ylipäätään julkista valtaa käyttäviin henkilöihin (11 §).

Muita korruption viittaavia rikosnimikkeitä ovat rikoslain luvun 30 elinkeinorikoksiksi määritellyt yrityssalaisuuden rikkominen (5 §) ja yrityssalaisuuden väärinkäyttö (6 §) sekä luvussa 51 arvopaperimarkkinarikoksiksi määritellyt sisäpiiritiedon väärinkäyttö (1 §) ja törkeä sisäpiiritiedon väärinkäyttö (2 §). Näiden lisäksi luottamusaseman väärinkäyttö (36 luku 5 §) koettiin mahdolliseksi korruption viittaavia tekoja sisältäväksi rikosnimikkeeksi.

Edellä mainittujen rikosnimikkeiden lisäksi rikoslaista etsittiin vielä lisää rikosnimikkeitä, jotka voisivat sisältää korruption viittaavia tekoja. Huomio kiinnittyi 45 luvun sotilasrikoksiin. Sotilasrikoksista aineistoon poimittiin palvelusrikos kolmena eri tekemuotona (1–3 §), vartiorikos (5 §), törkeä vartiorikos (6 §), esimiehen väkivaltainen vastustaminen (11 §), törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen (12 §), esimiesaseman väärinkäyttäminen (§ 16) sekä törkeä esimiesaseman väärinkäyttäminen (17 §).

Sanahaku lahjus- ja korruptionhakusanoilla

Rikosnimikehaun lisäksi korruption rikollisuuden seurantamenetelmän aineistonkeruussa on käytetty sanahakua, joka on kohdistettu kaikkiin rikosnimikkeisiin. Sanahaku mahdollistaa korruption liittyvien rikosilmoitusten etsimisen myös edellä esiteltyjen korruption viittaavien rikosnimikkeiden ulkopuolelta. Testihauissa selvisi, että korruptiota ei voi kartoittaa kaikkien ideoitujen hakusanojen avulla ilman että aineiston laatu kärsii ja aineisto koko kasvaa liian suureksi¹¹. Siksi tehtiin ratkaisu, että sanahakuaineisto on

¹¹ Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty aiemminkin sanahakuihin perustuvaa rekisteritutkimusta vuosittain toteutetussa viharikosseurannassa (mm. Peutere 2009). Siinä sanahaku toimii paremmin, sillä viharikosten yhteydessä esiintyy erityistermejä, joita ei esiinny kovin laajalti muissa rikosilmoituksissa. Lisäksi vihamotiivi paljastuu usein haukkumasanojen kautta.

jaettu kahteen osaan ja vain toinen niistä kuuluu varsinaiseen tutkimusaineistoon ja toinen osa on pikemminkin kokeilu. Tämän voidaan arvioida parantavan aineiston luotettavuutta: kokeilun avulla voidaan selvittää, jäikö varsinaisen aineiston ulkopuolelle kokonaan muun tyyppisiä rikosilmoituksia. Lisäksi tietojen vertailukelpoisuus tutkimusta toistettaessa säilyy parempana, kun varsinainen aineisto perustuu rikosnimikkeisiin ja muutamaan huolella valittuun hakusanaan.

Varsinaiseen tutkimusaineistoon kuuluu valittujen rikosnimikkeiden lisäksi neljällä lahjusrikoksiin ja korruptioon liittyvällä hakusanalla poimittu aineisto. Käytetyt hakusanat olivat lahja*, lahju*, lahjo* ja korrupt*. Hakusanat pyrittiin valitsemaan niin, että ne kuvaavat rikosilmoituksessa jo tunnistettua lahjus- tai korruptioelementtiä. Lisäksi pohdittiin, että hakusanat ovat luonteeltaan sellaisia, että ne kattavat suoraan lahjaan, lahjukseen, lahjomiseen ja korruptioon viittaavat termit. Toki lahjukseen voidaan viitata muullakin sanalla, mutta aineiston poimintavaiheessa on mahdollista huomioida ainoastaan suorat viittaukset. Testihaut osoittivat, että jo näillä neljällä valitulla hakusanalla saavutettiin runsaasti relevantteja osumia.

Sanahaku muilla hakusanoilla – kuvailevan osan muodostus

Koska varsinaiseen aineistoon pystyttiin valitsemaan vain neljä hakusanaa, haluttiin sen lisäksi poimia kokeilumielessä myös laajempi hakusana-aineisto. Kuvailevan osan tarkoitus on kartoittaa rikosilmoituksia odotettujen rikosnimikkeiden ulkopuolelta vielä laajemmin. Kuvailevan osan tuloksista ei vedetä määrällisiä johtopäätöksiä ja aineistoa käytetään pelkästään havainnollistamaan, minkä tyyppisiä ilmoituksia jää korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän 469 tapauksen ulkopuolelle.

Testihaut osoittivat, että monet suunnitelluista hakusanoista tuottivat edelleen liian yleisellä tasolla olevia tuloksia, joten suurin osa hakusanoista piti jättää pois. Siksi päätettiin valita muutama keskeinen teema ja muutama kymmenen niitä kuvaavaa hakusanaa. Teemat ovat hankinnat, vaalirahoitus, kaavoitus ja rakennusluvut sekä muut tyypilliset korruptioon liittyvät yleistermit varsinaiseen aineistoon sisältyvien neljän avainsanan ulkopuolelta. Teemoja kuvaavat hakusanat esitetään liitteessä 3. Teemoihin liittyy voimakkaita taloudellisia ja poliittisia intressejä, minkä takia ne on todettu tutkimusten perusteella korruptioalttiiksi (esim. Andersson 2008; Independent Commission Against Corruption 2003; Eurobarometri 2009).

Rikosilmoituksissa näkyvää korruptiota lähestytään tässä tutkimuksessa ensisijaisesti toiminnan näkökulmasta. Se onnistuu pohtimalla millaisessa toiminnassa korruptioon viittaavia tekoja voisi esiintyä. Toimintaa on kuitenkin hankala siirtää tyhjentäviksi hakusanoiksi. Voisi olla esimerkiksi aiheellista kartoittaa kaikki rikosilmoitukset, joihin liittyy päätöksentekoa, velvollisuuksien laiminlyömistä tai tehtyjä tarkastuksia. Luettavien rikosilmoitusten määrä nousisi kuitenkin niin suureksi, että tutkimusta voisi olla mahdoton toteuttaa. Sen sijaan on tärkeä, että hakusanoja käytetään edes pienessä mittakaavassa, koska jo testihaut osoittivat, että selviä korruptioon viittaavia rikosilmoituksia löytyy lahjusrikosilmoitusten ulkopuolelta.

Aineiston rajaukset ja rajoitukset

Rekisteriaineisto on rajattu koskemaan rikosilmoituksia, joissa esitetyt rikospäilyt ovat tapahtuneet aikavälillä 2007–2010 ja joiden tutkinta on päätynyt (tp-koodi poliisiasiaain tietojärjestelmässä) poimintapäivään 5.4.2011 mennessä. Aikarajauksen takia sellaiset rikosilmoitukset, joiden rikospäilyt eivät ole tapahtuneet kokonaan tuolla aikavälillä, ovat rajautuneet pois hausta. Samoin ilmoitukset, joiden tutkinta on kesken, ovat jääneet aineiston ulkopuolelle. Analyysissa on huomioitava, että eri vuosia ei voi verrata suoraan toisiinsa, koska tutkinta on päättynyt todennäköisemmin vanhemmissa kuin tuoreissa rikosilmoituksissa. Vuoden 2010 tapauksissa tutkinta on päätynyt 60 %:ssa ja vuosien 2007 ja 2008 jo 78 %:ssa rikosilmoituksista (liite 1, liitetaulukko 2). On kuitenkin tärkeää kohdistaa tutkimus pelkästään ilmoituksiin, joiden tutkinta on päätynyt, koska ilmoituksiin voi muuten tulla muutoksia. Tutkimusasetelma on muodostettu siten, että tutkimus on mahdollista toistaa määrääjoin. Jos tutkimus toistetaan esimerkiksi neljän vuoden kuluttua, voidaan vuosien 2011–2014 rikosilmoituksia verrata tämän tutkimuksen tietoihin. Tutkimusta toistettaessa on tärkeää suorittaa poiminta samaan aikaan vuodesta kuin ensimmäinen poiminta.

Rikosilmoitusaineistoa käsiteltäessä on myös huomioitava, että rikosilmoitus arkistoidaan, kun syyteoikeuden vanhentumisesta on kulunut vuosi. Rikotrip-käyttöliittymän hakuominaisuudet eivät ulotu arkistoituihin rikosilmoituksiin, joten tarkastelua ei voi ulottaa pitkälle menneisyyteen. Syyteoikeuden vanhentuminen riippuu maksimirangaistuksen pituudesta, joskin virkarikoksissa syyteoikeuden vanhentuminen kestää aina vähintään viisi vuotta. Niinpä neljän vuoden tarkastelujakso oli pisin, johon tämän tutkimuksen aineiston poiminta voitiin ulottaa.

Aineistoon eivät kuulu salatut rikosilmoitukset. Aineiston kattavuuden selvittämiseksi Poliisihallitukselta haettiin myöhemmin lupa salattujen rikos-

ilmoitusten määrän selvittämiseen. Haku tehtiin samoilla hakuehdoilla kuin varsinainen aineisto, mutta ilman hakusanoja. Ehdot täyttäviä salattuja rikosilmoituksia oli 17.10.2011 yhteensä 32, joista viisi oli lahjusrikosilmoituksia. Tuloksen perusteella vain harva rikosilmoitus jää tutkinnan päätyttyä salatuksi, joskin lahjusrikosilmoitusten osuus niistä on yllättävän suuri¹². Lisäksi selvitetiin, että poliisiasian tietojärjestelmään oli kirjattu kaiken kaikkiaan 141 lahjusrikosilmoitusta, joista 28 oli salattuna 17.10.2011. Se tarkoittaa, että monet lahjusrikosepäilyt tutkitaan salattuna, vaikka salaus puretaan tutkinnan päätyttyä.

3.3 Ilmoitusten luokittelu

Varsinaisen tutkimusaineiston poiminnassa suoritettu haku tuotti 5837 rikosilmoitusta. Ilmoitukset luettiin läpi kaksi kertaa. Ensimmäisellä lukukierroksella ilmoitukset luokiteltiin kuuteen luokkaan:

1. Ei korruption viittaavia tekoja
2. Ehkä korruption viittaavia tekoja
3. Lahjusrikosnimike
4. Muu lahjusepäily
5. Muu korruptioepäily
6. Muu mielenkiintoinen

Ensimmäiseen luokkaan kuuluneet rikosilmoitukset eivät sisältäneet korruption viittaavia tekoja, joten ne pudotettiin ensimmäisen lukukierroksen jälkeen aineistosta. Jäljelle jäi 546 rikosilmoitusta. Ensimmäinen lukukierros oli melko helppo toteuttaa, koska aineisto sisälsi selkeästi ylimääräistä materiaalia. Raaka-aineisto sisälsi esimerkiksi rikosilmoituksia yksityisten henkilöiden välisistä lahja-asioista, joissa mainittiin annetut, varastetut tai saadut lahjat. Hakutulokset sisälsivät myös Lahja-erisnimet. Aineistosta karsittiin lisäksi rikosilmoitukset, joissa oli kyse virkamiehen tahattomasta teosta. Näitä tapauksia olivat esimerkiksi putkakuolemat, hoitovirheet, vanhusten karkaaminen palvelutalosta tai viranhaltijan tahattomasta virheestä aiheutunut vahinko. Lisäksi aineistosta pudotettiin ilmoitukset, joissa ei ollut luokitte-
telua varten tarpeeksi tietoa tapahtumien kulusta. Poikkeuksen muodostivat

12 “Rikosilmoituksen salaus on purettava viimeistään, kun juttu lähetetään syyteharkintaan ja kun sen salaamiseen ei miltään osin ole enää olemassa erittäin painavia tutkinnallisia syitä. Rikosilmoitus voidaan jättää tutkinnan päätyttyä osittain salatuksi, jos on todennäköistä, että tuomioistuimien määrää asiakirjat salassa pidettäväksi ja käsittelee asiaa suljetuin ovin. Muun ilmoituksen salaus on purettava, kun asia on selvitetty tai toimenpide tehty, ellei sen jättämiselle osittain salatuksi ole erittäin painavia syitä.” (Poliisihallitus 2010.)

lahjusrikosnimikkeellä tutkitut rikosilmoitukset. Jos samasta tapauksesta oli laadittu useita samansisältöisiä rikosilmoituksia, ne pyrittiin poistamaan ensimmäisen ja toisen lukukierroksen aikana.

Toinen lukukierros, jossa luettiin läpi ensimmäisen lukukierroksen läpäisseet 546 rikosilmoitusta, oli selvästi haastavampi. Koska korruptiota ja korruptioon viittaavia tekoja ei voi määrittää tarkkarajaisesti, pyrittiin luokittelu pitämään mahdollisimman yksinkertaisena. Ilmoituksia arvioitaessa pohdittiin, kuinka hyvin ne täyttävät määritelmän *vastuullisen aseman väärinkäyttö yksityiseksi eduksi*. Väärinkäyttö-näkökulma ilmeni rikosilmoituksissa yleensä poikkeuksetta, koska aineisto koostui nimenomaan rikosilmoituksista. Tällöin ilmoittajalla oli syytä epäillä jotakin rikosta. Tässä tutkimuksessa rikosilmoituksia käsiteltiin samanarvoisina, riippumatta esitutkinnan lopputuloksesta.

Vastuullisen aseman ajateltiin olevan ensisijaisesti asema, jonka perusteella henkilö edustaa jotain organisaatiota. Organisaation edustaja on esimerkiksi työntekijä, viranhaltija, maistraatin vahvistama edunvalvoja, yrittäjä tai yhdistyksen puheenjohtaja. Kahden yksityishenkilön välisiä sopimuksia ja perhesuhteita ei laskettu vastuulliseksi asemaksi. Koska vastuun asteen määrittely oli vaikeaa rikosilmoituksen perusteella, aineistoon otettiin mukaan myös lievät tapaukset. Tyypillisiä lieviä tapauksia olivat kavallus- ja varkaustyyppiset tapaukset, joissa esimerkiksi sairaanhoitaja varastaa työpaikaltaan omaan käyttöönsä lääkkeitä tai kaupan kassatyöntekijä vie rahaa kassasta. Aineistosta ei haluttu sulkea pois puhtaasti yksityisellä sektorilla tapahtuneita rikosepäilyjä, vaikka korruptio mielletään monessa yhteydessä nimenomaan julkisen sektorin ongelmaksi.

Yksityinen etu ilmeni osassa rikosilmoituksia selvästi, mutta toisissa siihen ei ollut mitään viittauksia. Siksi yksityinen etu osoittautui vaikeimmin määriteltäväksi. Korruptioon viittaaviksi rikosilmoituksiksi luokiteltiin ilmoituksia, joissa henkilö oli toiminut organisaationsa kannalta epäloogisesti ja aiheuttanut sille vahinkoa toiminnallaan. Selvästi eduksi määriteltävissä olevaa hyötyä ei ollut välttämättä kirjattu ilmoitustekstiin, mutta heräsi epäily, miksi on toimittu tarkoituksella lainvastaisesti, jos siitä ei ole ollut mitään hyötyä. Esimerkiksi rikosepäilystä ilmoittanut henkilö halusi poliisin tutkivan, miten epäily on hyötynyt toiminnasta. Myös ilmoitukset, joissa epäiltiin suoraan esteellisyyttä tai puolueellista päätöksentekoa, laskettiin korruptioon viittaaviksi, vaikka yksityinen etu saattoi jäädä siinä epäselväksi, kuten maininnaksi viranhaltijan henkilökohtaisista kaunoista päätöksenteon kohdetta kohtaan. Lisäksi lahjusrikosepäilyissä etu saattaa kohdistua henkilön sijaan organisaatiolle. Esimerkiksi jos organisaation toimitusjohtaja tarjoaa yrityksen nimissä lahjusta, hän ei välttämättä hyödy lahjusrikoksesta

henkilökohtaisesti, vaan hyöty tulee organisaatiolle, joka saa sopimuksen. Tässä tutkimuksessa organisaatiolle koituvaa hyötyä tai haittaa on pidetty yksityisenä etuna.

Edellisten luokittelukriteerien lisäksi käytössä oli joukko yleisempiä luokittelukriteereitä. Yksi luokitteluehdoista oli se, että epäily täytyi kyetä kohdistamaan tiettyyn henkilöön tai henkilöryhmään. Esimerkiksi jos rahaa oli kadonnut, rikosilmoituksesta oli selvittävä, epäiltiinkö teosta organisaation ulkopuolista henkilöä (esim. asiakas) vai viranhaltijaa. Toinen kriteeri oli se, että ilmoituksen osapuolista vähintään yhdellä tuli olla muu rooli kuin yksityinen henkilö. Jos ilmoituksessa oli vain yksityisiä henkilöitä, kyse ei ollut vastuullisen aseman väärinkäytöstä. Poikkeuksen muodosti muutama erikoistapaus. Kolmas luokitteluehto oli, että aineistosta poistettiin tapaukset, joissa poliisia epäiltiin liiallisesta voimankäytöstä esimerkiksi kiinniottolanteessa tai tavaroita oli mennyt rikki kotietsinnässä, mutta rikosilmoituksessa ei epäilty suoraan, että teko olisi ollut tahallinen. Samalla perusteella aineistosta poistettiin tapaukset, joissa henkilö oli laiminlyönyt tehtävänsä henkilökohtaisten ongelmiansa takia (esim. sairaalahoito). Tarkoituksena oli luokitella korruptioon viittaaviksi vain tapaukset, jotka olivat tahallisia tekoja. Jos vastuullisessa asemassa ollut henkilö olisi laiminlyönyt tahallisesti asian hoidon saadakseen yksityistä etua, tapauksen olisi katsottu viittaavan korruptioon. Myöskään perättömien tietojen levittelyn tai toisen virkamiehen vähättelyn ei katsottu viittaavan tässä yhteydessä korruptioon.

Toisen lukukierroksen perusteella rikosilmoitukset luokiteltiin sisällöllisesti 14 korruptiotyyppiin edellä mainittujen luokitteluehtojen mukaisesti. Luokkien ulkopuolelle jääneet ilmoitukset pudotettiin pois aineistosta. Lisäksi kolme viimeistä luokkaa havainnollistavat, missä muussa yhteydessä kuin korruptioon viittaavissa rikosepäilyissä korruptio mainitaan rikosilmoituksissa. Niissä ei ole kyse vastuullisen aseman väärinkäytöstä yksityiseksi eduksi. Siksi myös kolme viimeistä luokkaa päätettiin pudottaa aineistosta, eikä niitä käytetä analyyseissa. Lopulliseen aineistoon kuuluu siis 11 korruptiotyyppiä. Ne sisältävät 469 rikosilmoitusta, joita käytetään analyyseissa.

Analyyseissa käytettävät 11 korruptiotyyppiä

1. Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily
2. Muu lahjusepäily
3. Varojen väärinkäyttö
4. Varojen väärinkäyttö edunvalvojana
5. Toiminnan puolueellisuus
6. Virkatiedon paljastaminen

7. Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)
8. Toimivallan ylitys
9. Tiedon pimitys päätöksenteossa
10. Asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen
11. Muu

Analyysin ulkopuolelle jäävät 3 korruptiotyyppiä, jotka poistettiin aineistosta

12. Turvapaikkatutkinnan yhteydessä mainittu korruptio ulkomailla
13. Kansalaisen epämääräinen huoli korruptiosta
14. Kunnianloukkausrikosilmoitus korruptioepäilyn takia

Luokittelua itsessään voi pitää jo tärkeänä tutkimustuloksena, joka kertoo laaja-alaisesti suomalaisesta poliisin tietoon tulleesta, korruptioon viittaavasta rikollisuudesta. Luvussa 4.1 esitellään tarkemmin tätä luokittelua sekä tarkempia luokkakohtaisia luokittelukriteereitä ja tyyppiesimerkkejä kuhunkin luokkaan kuuluvista tapauksista.

3.4 Raaka-aineiston relevanssi

Luvussa 3.2 havainnollistettiin aineiston poiminta ja kuinka rikosilmoitus poimittiin tutkimusaineistoon joko rikosnimikkeen tai sanahaun perusteella. Tässä luvussa tarkastellaan kummankin poimintatavan osuutta relevanttien rikosilmoitusten tunnistamisessa. Tarkastelun kohteena on vain tilastollisissa analyyseissa käytettävä aineisto.

Raaka-aineistossa (n=5837) sanahaku tuotti yli kaksi kertaa enemmän ilmoituksia kuin rikosnimikehaku (taulukko 2). Kahden lukukierroksen ja aineiston luokittelun jälkeen relevantteja rikosilmoituksia oli 469. Lisäksi havaitaan, että luokitellussa aineistossa enää vajaa viidennes relevanteista rikosilmoituksista, jotka eivät olisi sisältyneet rikosnimikehakuun, poimittiin sanahaulla.

Taulukko 2. Tutkimuksen rekisteriaineisto poliisin päättämistä korrup-tioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010) hakuta-van mukaan ennen luokittelua ja sen jälkeen.

	Raaka-aineisto		Luokiteltu aineisto	
	n	%	n	%
Rikosnimike	1633	28	356	76
Sanahaku	3893	67	79	17
Rikosnimike ja sanahaku	311	5	34	7
Yhteensä	5837	100	469	100

Syitä, miksi sanahaun merkitys väheni aineiston sisällön läpikäymisen jäl-keen, on ainakin kolme. Ensimmäinen syy on käytetty hakusana lahja*. Haku-sana tuotti yli 3000 osumaa eli yli puolet raaka-aineiston koosta. Kun aineisto oli luettu läpi, havaittiin erityisesti lahja*-hakusanan tuoneen todella paljon turhia ilmoituksia, jotka karsiutuivat jo ensimmäisellä lukukerralla. Kyse oli valintatilanteesta, sillä lukumääräongelma havaittiin jo hakusanojen testaus-vaiheessa. Lahja*-hakusanaa rajattiin kohdistamalla haku vain selostusosassa mainittuihin teksteihin sen sijaan, että se olisi poiminut osumat myös muista, kuten nimikentästä. Sanaa ei voinut rajata pidemmälle järkevästi, sillä esi-merkiksi lahjakortit, joululahjat ja syntymäpäivälahjat voivat olla lahjontaa. Tutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa lahjontaa mahdollisimman laajasti, joten oli perusteltua käydä läpi kaikki lahjoihin liittyvät ilmoitukset. Jos hakusana olisi jätetty pois, haku ei olisi ollut enää systemaattinen, eikä se olisi sisältä-nyt kaikkia ilmoituksia, joissa on mainittu lahjonta, lahjukset tai lahjat. Siksi systemaattisuudesta haluttiin pitää kiinni.

Toinen syy, miksi aineiston poiminnan painotus muuttui luokittelun jälkeen, on käytetty hakusana korrupt*. Korrupt* osoittautui sikäli erikoi-seksi hakusanaksi, että se mainittiin lähes sadassa rikosilmoituksessa, mutta kyseessä ei ollut poliisin käyttämä termi. Aineistosta havaittiin, että poliisi ei viittaa korruptioepäilyihin kirjaamalla oma-aloitteisesti rikosilmoituksiin termiä korruptio. Sen sijaan sanaa käytettiin lähinnä kolmen tyyppisissä ta-pauksissa: turvapaikanhakija oli kohdannut korruptiota ulkomailla, henkilö oli tehnyt rikosilmoituksen kunnianloukkauksesta, koska häntä oli epäilty korruptiosta julkisesti sekä kansalaisten sekalaiset huolenaiheet korruptio-epäilyistä.

Kolmas selitys juontaa juurensa korruptionrikollisuuden seurantamene-telmän alkuperäiseen hypoteesiin. Valitut rikosnimikkeet olivat nimenomaan sellaisia, joiden odotettiin sisältävän melko usein korruptioon viittaavia te-koja (Juslén & Muttilainen 2009, 90). Niinpä on todennäköistä, että vali-

tut rikosnimikkeet tuottavat relevantteja osumia. Lahjushakusanoilla oli sen sijaan tarkoitus kartoittaa, löytyykö korruptioon viittaavia rikosilmoituksia todennäköisten rikosnimikkeiden ulkopuolelta.

Lahjushakusanoilla löytyi pääasiassa kolmenlaisia rikosepäilyjä: lahjusrikoksena tutkittuja rikoksia, muita lahjusrikoksen tyyppisiä rikosepäilyjä ja kavallustyyppisiä varojen väärinkäyttötapauksia (taulukko 3). Lahjusrikoksena tutkitut rikokset löytyivät myös rikosnimikkeillä, joten niiden löytämisessä hakusanoista ei ollut hyötyä. Muu lahjusepäily -luokka puolestaan muodostui osin yllätyksenä. Luokkaan kuuluvat tapaukset, jotka vaikuttivat selostusosan perusteella lahjusrikokselta, mutta niitä ei ollut merkitty lahjusrikosnimikkeellä. Sen sijaan varojen väärinkäyttö -tyyppiset rikokset (kavallus, petos, varkaus) ovat juuri niitä, joista esitutkimuksen perusteella ajateltiin voivan löytyä korruptioon viittaavia tekoja, mutta melko harvoin (Juslén & Muttilainen 2009, 90). Hakusanoilla toivottiin päästävän käsiksi tämän tyyppisiin tapauksiin ja haku tuotti 79 relevanttia rikosilmoitusta, joita rikosnimikehaku ei olisi tavoittanut. Se on 17 % lopullisen rekisteriaineiston rikosilmoituksista. Muun tyyppisten, tässä aineistossa esiintyvien korruptiotapausten kartoittamisessa sanahausta ei sen sijaan ollut apua.

Taulukko 3. Luokiteltu tutkimuksen rekisteriaineisto poliisin päättämistä korruptioon viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010) aineiston hakutavan mukaan.

	Rikos- nimike	Sana- haku	Rikos- nimike ja sanahaku	Yhteensä
	n	n	n	n
Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily	1	0	28	29
Muu lahjusepäily	6	19	1	26
Varojen väärinkäyttö	90	52	3	145
Varojen väärinkäyttö edunvalvojana	10	8	0	18
Toiminnan puolueellisuus	45	0	1	46
Virkatiedon paljastaminen	46	0	0	46
Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)	90	0	0	90
Toimivallan ylitys	24	0	1	25
Tiedon pimitys päätöksenteossa	5	0	0	5
Asiakkaan omaisuutta epäillä katonneen	21	0	0	21
Muu	18	0	0	18
Yhteensä	356	79	34	469

4 KORRUPTIOON VIITTAAVAT RIKOSILMOITUKSET

4.1 Korruption viittaavat teot rikosilmoituksissa

Rikosilmoitusten sisällön perusteella oli erotettavissa 11 erityyppistä tilannetta, joihin sisältyi korruption viittaavia tekoja (n=469). Kahdessa ensimmäisessä luokassa keskitytään lahjusepäilyihin. Luokissa kolme ja neljä on kohteena kavallustyyppinen varojen väärinkäyttö, josta joku on hyötynyt. Näissä tapauksissa ilmoitusten perusteella ei ole tunnistettavissa lahjasta, mutta jonkun epäillään saaneen oikeudetonta etua väärinkäyttämällä asemaansa. Luokat viisi, kuusi ja seitsemän sisältävät epäilyjä siitä, että päätöksenteko ei ole ollut puolueetonta tai organisaation kannalta tarkoituksenmukaista. Ilmoituksissa ei ilmene suoraa viitettä lahjuksiin tai oikeudettomiin etuihin, mutta yleensä ilmoittajalle tai muulle asiasta tietävälle on herännyt epäily päätöksentekijän henkilökohtaisista motiiveista tai jääviydestä. Esimerkiksi voidaan kysyä, miksi on tehty tietoisesti toimivallan ylittävä päätös, joka hyödyttää sukulaista. Kahdeksannessa ja yhdeksänsä luokassa on kyse epäilystä tiedon väärinkäytöstä. Seuraavaksi esitellään tässä tutkimuksessa tehty luokitus ja kuvataan kunkin luokan yhteydessä lyhyesti korruption viittaavia tyyppitapauksia.

1. Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily

Rikosilmoitus sisältää jonkin kymmenestä, aineiston poiminta-ajankohtana Suomen rikoslaissa määritellystä lahjusrikosnimikkeestä. Lahjusrikosilmoitusten sisältöä esitellään tarkemmin seuraavassa luvussa korruptiorikosten yleisesittelyn jälkeen.

2. Muu lahjusepäily

Rikosilmoituksessa viitataan korruption tai lahjuksen tai lahjuksiksi luokiteltavan edun antamiseen, pyytämiseen tai vastaanottamiseen, vaikka ilmoitukseen ei ole kirjattu lahjusrikosnimikettä. Ilmoituksista moni on merkitty S-ilmoitukseksi, jolloin varsinaista rikosta ei epäillä tapahtuneen.

- Epäillään, että virkailija antaa myönteisiä lausuntoja oleskelulupahakemuksen liitteeksi, jos hänelle antaa lahjuksia.
- Vanginvartija yrittää saada vapautuneen vangin johtamalta ravintolalta ilmaisia juomia. Syyksi hän ilmoittaa suojelleensa vankia

vankilassaolon aikana ja uhkailee ongelmilla, jos henkilö päätyy vielä vankilaan.

- Järjestyksenvalvoja laittaa asiakkaan käsirautoihin tämän häiriökoityä ravintolassa. Asiakas kertoo maksaneensa järjestyksenvalvojalle 100 euroa siitä, että päihtynyt seurue pääsee sisälle ravintolaan.

3. Varojen väärinkäyttö

Rikosilmoituksessa epäillään henkilöä työnantajansa tai yrityksensä omaisuuden väärinkäyttämisestä tai kavaltamisesta. Teko voi kohdistua varallisuuteen tai muuhun omaisuuteen, kuten tavaroihin ja toimitiloihin. Olennaista luokituksessa on, että joku on saanut toiminnalla oikeudetonta etua, mutta kyseessä ei todennäköisesti ole lahjus.

- Osastopäällikkö tai virkamies kavaltaa organisaation tililtä varoja itselleen.
- Lähihoitaja nostaa hoitamansa vanhuksen tililtä varoja omiin tarkoituksiinsa.
- Yrittäjä lahjoittaa sukulaisilleen ja tuttavilleen varoja ja omaisuutta pois yrityksestä konkurssin uhatessa.
- Toimitusjohtaja tekee ylihintaisia sopimuksia omistamansa yrityksen kanssa.
- Virkamies käyttää viraston luottokorttia yksityisiin hankintoihinsa.
- Työntekijä käyttää työnantajansa omistuksessa olevia työkaluja ja laitteita työajan ulkopuolella kuin omiaan eikä lopeta pyydetäessä.

4. Varojen väärinkäyttö edunvalvojana

Rikosilmoituksessa epäillään edunvalvojaksi tai pesänjakajaksi nimetyn henkilön kavaltaneen tai muuten väärinkäyttäneen valvottavansa omaisuutta. Olennaista luokituksessa on, että henkilöllä on virallinen edunvalvojan ym. asema ja joku on saanut toiminnalla oikeudetonta etua. Kyseessä ei todennäköisesti ole lahjus.

- Äiti on alaikäisten lastensa huomattavan omaisuuden edunvalvoja ja kuluttaa varat oman elintasonsa parantamiseen.
- Pesänjakaja pimitää tietoisesti osan pesän omaisuudesta, että voi pitää sen itsellään.

5. Toiminnan puolueellisuus

Viranhaltijan, häneen rinnastettavan henkilön tai vastuullisessa asemassa toimivan yrityksen työntekijän epäillään toimineen puolueellisesti päätöksenteossa. Rikosilmoituksesta ilmenee esimerkiksi epäily päätöksentekijän jääviyttä, henkilökohtaisia motiiveja tai tahallaan aiheutettua haittaa kohtaan. Toimivallan ylitystä ei epäillä ja suoraa oikeudetonta etua ei välttämättä nouse esiin.

- Tuomittu kokee, että tuomari on ollut jäävi.
- Sosiaalityöntekijää epäillään toisen vanhemman suosimisesta lasten tapaamisoikeuksista sovittaessa.
- Vanki kokee, että hänen oikeuksiaan on rajoitettu tahallisesti.

6. Toimivallan ylitys

Vastuullisessa asemassa toimivan henkilön epäillään ylittäneen toimivaltansa päätöksenteossa. Luokittelun näkökulmasta olennainen piirre on, että henkilöllä on asemansa perusteella päätöksentekovaltaa ja päätös ei ole syntynyt vahingossa. Suoraa oikeudetonta etua ei välttämättä nouse esiin, mutta kyse voi olla päätöksestä tuttavien hyväksi.

- Kunnan viranhaltija tekee päätöksen palvelun tilaamisesta, vaikka sen hinta ylittää selvästi hänelle myönnetyn euromääräisen hankintarajan.
- Toimitusjohtaja tekee yrityksen nimissä merkittävän taloudellisen sitoumuksen, vaikka päätösvalta olisi ollut hallituksella.

7. Tiedon pimitys päätöksenteossa

Päätöksenteon kannalta vastuullisessa asemassa toimivan henkilön, kuten esittelijän, epäillään jättäneen tarkoituksellisesti kertomatta päätöksenteon kannalta merkityksellistä tietoa. Olennaista on, että

tehty päätös on tekijälleen epäedullinen ja päätöksentekijä ei ole yksityishenkilö. Suoraa oikeudetonta etua ei välttämättä nouse esiin.

- Isännöitsijä suosittelee yhtiökokoukselle taloyhtiön kannalta epäedullista vaihtoehtoa ja jättää kertomatta päätöksenteon kannalta olennaisia asioita.

8. Virkatiedon paljastaminen

Viranhaltijan epäillään katsoneen rekisteristä ilman viranhoitoon liittyvää syytä tuntemansa henkilön tietoja tai kertoneen eteenpäin virassaan saamia tietoja tuntemalleen kolmannelle henkilölle. Olennaista luokituksessa on, että viranhaltija tuntee henkilön, jonka tietoja hän on oikeudetta katsonut tai viranhaltija tuntee henkilön, jolle luovuttaa tiedot ja luovutusta ei voi perustella viranhoidolla. Toiminnasta saatu hyöty on lähinnä sosiaalista hyötyä.

- Utelias lääkäri katsoo naapurinsa potilastiedot ja kertoo niistä eteenpäin heidän yhteisille tuttavilleen.
- Poliisina työskentelevä mies kertoo kaverilleen, että tämän tyttären poikaystävä on viettänyt edellisyön putkassa.
- Entinen vaimo seuraa entisen miehensä nykyisen perheen ja sukulaisten taloustietoja säännöllisesti työpaikkansa tietojärjestelmistä.

9. Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)

Rikosilmoituksessa epäillään henkilöä työnantajaltaan saadun tiedon käyttämisestä muuhun kuin kyseisen työnantajan määräämiin tehtäviin. Olennaista on, että tieto on strategisesti merkittävää ja henkilön epäillään hyötyneen sen väärinkäyttämisestä, mutta suora lahjusnäkökulma ei nouse esiin rikosilmoituksen perusteella.

- Yrityksen palveluksesta irtisanoutunut tai irtisanottu henkilö kopioi lähtiessään yrityssalaisuuksia (mm. hinnastot, asiakasrekisterit, piirustukset ym.) ja perustaa oman yrityksen tai työllistyy kilpailijalle.

10. Asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen

Asiakas epäilee, että hänen omaisuuttaan on varastettu viranhoidon, kuten kotietsinnän tai vankeuden yhteydessä. Tapauksissa varkaus

ei kohdistu viraston omaisuuteen. Kotisairaanhoidon yhteydessä epäilty varkaudet on luokiteltu varojen väärinkäyttö -luokkaan.

- Henkilön lompakon sisällöksi on kirjattu 250 euroa kiinnioton yhteydessä. Kun henkilö lunastaa omaisuuttaan päästessään vapaaksi, lompakossa on enää 150 euroa.

11. Muu

Tähän kategoriaan koottiin muut ilmoitukset, joissa oli korruptioon viittaavia piirteitä.

- Konstaapeli pysäytettiin liikenteessä ylinopeuden johdosta. Epäilty pyysi myöhemmin puhelimitse partiota muuttamaan kertomusta, että hän selviäisi ilman seuraamuksia.
- Katsastusaseman epäillään hyväksyneen liikenteessä käytettäväksi useita ajoneuvoja, jotka eivät täytä määräyksiä. Heräsi epäily, onko ajoneuvoja tarkastettu ollenkaan tai onko se tehty muualla kuin katsastustoimipaikan tiloissa. Suoraa lahjusta ei epäilty.

Taulukossa 4 esitetään, kuinka rekisteriaineiston rikosilmoitukset jakautuvat edellä esiteltyihin sisältöluokkiin korruptioon viittaavan teon tyyppin mukaan. Lahjusrikosilmoitukset muodostavat vain pienen osan koko aineistosta, niin kuin korruptiorikollisuuden seurantamenetelmää suunniteltaessa ajateltiin. Kolmannes rikosilmoituksista koskee varojen väärinkäyttöä. Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi) on viidenneksen osuudella toiseksi tyypillisin korruptioon viittaava teko. Toiminnan puolueellisuuteen ja virkatiedon paljastamiseen liittyviä tapauksia oli kumpaakin kymmenesosa rikosilmoituksista. Loput korruptiotyypit esiintyvät poliisin tietoon tulleissa rikosepäilyissä harvemmin, mutta siitä huolimatta tapausten piirteet on selvästi havaittavissa.

Taulukko 4. Poliisin päättämät korruptioon viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007–2010) korruptiotyypeittäin.

	n	%
Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily	29	6
Muu lahjusepäily	26	6
Varojen väärinkäyttö	145	31
Varojen väärinkäyttö edunvalvojana	18	4
Toiminnan puolueellisuus	46	10
Virkatiedon paljastaminen	46	10
Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)	90	19
Toimivallan ylitys	25	5
Tiedon pimitys päätöksenteossa	5	1
Asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen	21	5
Muu	18	4
Yhteensä	469	100

4.2 Yleiskuva korruptioon viittaavista rikosilmoituksista

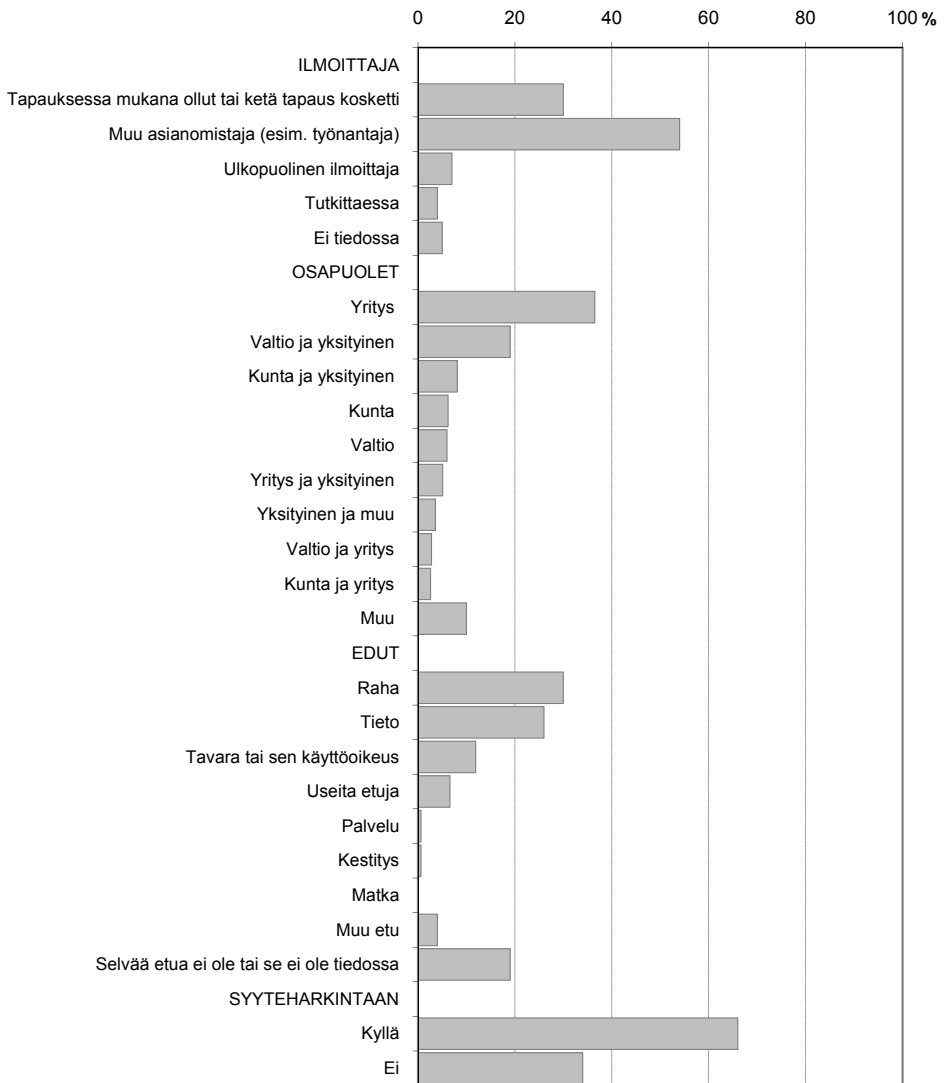
Tässä luvussa kartoitetaan korruptioon viittaavien rikosepäilyjen tyypillisiä piirteitä. Tarkastelun yksikkö on rikosilmoitus (n=469)¹³. Tarkasteltavana ovat rikoksen ilmoittaja, korruptiorikoksen osapuolet, saavutetut edut sekä tieto siitä, päätyikö epäilty rikos syyteharkintaan (kuvio 7). Sen jälkeen selvitetään korruptioon viittaavien rikosilmoitusten maantieteellistä jakautumista suuralueittain ja poliisilaitoksittain (taulukot 5 ja 6). Lopuksi esitetään rikosten ilmoitusviiveeseen, tapahtumien aikajänteeseen sekä käsittelyn keston liittyviä tunnuslukuja.

Korruptiorikosilmoituksista 30 % päätyi poliisin tietoon niin, että tapauksessa mukana ollut henkilö tai se yksityinen henkilö, jonka henkilökohtaiseen etuun tapauksella on suora yhteys, ilmoitti asiasta poliisille (kuvio 7). Tapauksessa mukana olleella henkilöllä tarkoitetaan esimerkiksi henkilöä, jolle tarjottiin lahjusta¹⁴. Yksityisellä henkilöllä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi päätöksen kohteena ollutta kansalaista tai kansalaista, joka pyysi selvitystä siitä, kuka on katsonut hänen henkilötietonsa. Muu asianomistaja oli kuitenkin tyypillisin ilmoittaja. Muulla asianomistajalla tarkoitetaan tässä luokittelussa esimerkiksi esimestä, työnantajaa tai muuta sellaista tahoa, jon-

13 Analyysissa ovat mukana kaikki aineiston korruptioon viittaavat rikosilmoitukset, myös lahjusrikoksena tutkitut rikosepäilyt (n=29). Lahjusrikoksena tutkittuja rikosepäilyjä tarkastellaan tämän lisäksi erikseen luvussa 5.

14 ”Ilmoittaja” on tätä tutkimusta varten luotu muuttuja. Ilmoittajatahot on määritelty tarkemmin liitteessä 4, Ilmoituksen tehnyt taho.

ka etuun tapaus vaikutti, mutta kyseessä ei ollut yksityinen henkilö. Ulkopuolinen ilmoittaja oli vain 8 %:ssa tapauksia. Poliisin oma tutkinta toimi korruption viittaavan rikosepäilyn ilmoittamisen lähtökohtana vielä harvemmin.



Kuvio 7. Eräitä perustietoja poliisin päättämistä korruption viittaavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010).

Seuraavaksi tarkastellaan korruption rikosilmoitusten osapuolia¹⁵. Osapuolet on ryhmitelty rikosilmoituksittain sen mukaan, mitä eri osapuolia kussakin rikosilmoituksessa esiintyy. Yli kolmannes korruption viittaavista tapauksista tapahtui puhtaasti yritysmaailmassa ilman että osapuolina oli muita kuin yrityksiä ja niiden työntekijöitä. Tapaukset ovat voineet sattua joko yhden yrityksen sisällä tai useamman yrityksen välillä. Viidenes rikosepäilyistä tapahtui valtion ja yksityisen kansalaisen välillä. Vajaa kymmenesosa rikosepäilyistä kohdistui kunnan ja yksityisen kansalaisen välisiin tapahtumiin. Muita osapuolien yhdistelmiä oli selvästi vähemmän. Kunnan ja yrityksen sekä valtion ja yrityksen pieni osuus on ehkä hieman yllättävää. Erityisesti lahjusrikollisuuden ajatellaan liittyvän usein julkisen organisaation ja yrityksen välisiin suhteisiin. Laajemman korruption määritelmän näkökulmasta tilanne näyttää tämän aineiston valossa toisenlaisena. Kun tapaukset lasketaan yhteen, julkisen sektorin osapuoli ja yritysosapuoli löytyvät yhtä usein rikosilmoituksesta, noin puolessa kaikista tutkimusaineiston rikosilmoituksista.

Rikosilmoituksista löytyi yllättävän vähän erityyppisiä saavutettuja tai tavoiteltuja etuja¹⁶. Raha ja tieto olivat selvästi yleisimmät edut. Raha oli etuna 30 %:ssa rikosilmoituksista. Tiedosta oli kysymys puolestaan neljänneksessä ilmoituksista. Muita rikosilmoituksissa mainittuja etuja olivat tavara tai sen käyttöoikeus, palvelu, kestitys, matka ja muu etu, mutta ne esiintyivät selvästi harvemmin. Lähes viidenneksessä rikosilmoituksista ei ilmennyt selvää etua. Se voi tarkoittaa, että etua ei joko lopulta ollut tai sitä ei kirjattu rikosilmoitukseen. Etujen epäselvyys havaittiin jo luvussa 4.1 kuvailluissa tyyppitapauksissa: esimerkiksi toiminnan puolueellisuus, toimivallan ylitys ja tiedon pimitys päätöksenteossa olivat tapauksia, joissa suora etu nousi esiin harvemmin.

Esitutkinnan valmistuttua päätetään lähetetäänkö rikosepäily syyteharkintaan. Jutun lähettäminen syyteharkintaan on mitattu rikosilmoituskohtaisesti. Samassa rikosilmoituksessa voi olla useita epäiltyjä rikosnimikkeitä,

15 Osapuolella tarkoitetaan tavallisimmin epäiltyä tahoa ja mihin tahoon haitta kohdistui. Luokituksen kannalta on olennaista, liittyykö henkilön ammatti tai luottamustoimi rikosilmoituksen tapahtumiin vai ei. Jos henkilö työskentelee viranhaltijana, mutta hän toimii asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajana ja häntä epäillään asunto-osakeyhtiön varojen kavaltamisesta, henkilö luokitellaan yrityksen edustajaksi. Koska haitta kohdistui myös yritykseen, merkitään osapuoliksi vain yksi taho, yritys. (Liite 4, Osapuolet.)

16 Edut on luotu rikosilmoituksen selitysosana perusteella. Aineistosta löydettyjä etuja ovat raha, matka, palvelu, tavara tai sen käyttöoikeus, kestitys ja tieto. Niiden lisäksi käytössä ovat olleet useita etuja, muu etu ja selvää etua ei ole tai se ei ole tiedossa. Etua luokiteltaessa on pyritty huomioimaan suora saavutettu etu. Esimerkiksi myymälän lahjakortti on luokiteltu tavaraksi, koska se halutaan erottaa suorasta käteisestä tai tilisiirrosta. (Liite 4, Edun tyyppi.)

mutta on mahdollista, että niistä päätyy syyteharkintaan vain yksi. Poliisi-asiain tietojärjestelmään tehdyn merkinnän perusteella ei voi kuitenkaan päätellä, mikä rikosnimikkeistä lähetettiin syyteharkintaan. Tämän tutkimuksen perusteella korruptioon viittaavista rikosilmoituksista 66 % lähetettiin syyteharkintaan. Lopuissa tapauksissa juttu ei edennyt syyteharkintaan. Siitä ei kuitenkaan yleensä ole tarkempaa tietoa, miksi näin tapahtui.

Helsingin poliisilaitokselle on kirjattu selvästi eniten korruptioon viittaavia rikosilmoituksia¹⁷. Määrä on 15 % ilmoitusten valtakunnallisesta kokonaismäärästä (taulukko 5). Pirkanmaan, Varsinais-Suomen, Länsi-Uudenmaan ja Oulun poliisilaitoksella rikosilmoituksia oli yli 30 kullakin. Kyseiset laitokset Oulua lukuun ottamatta ovat neljä suurinta poliisilaitosta myös asukasluvun mukaan mitattuna. Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Pohjois-Karjalan poliisilaitoksilla korruptiorikosilmoituksia on yli 20. Pohjois-Karjalan poliisilaitos on niistä ainoa asukasluvun mukaan pieneksi luokiteltava laitos. Edellä luetellut kahdeksan laitosta ovat tutkineet 60 % korruptioepäilyistä. Keskusrikospoliisin tutkimia rikosilmoituksia oli 11. Luvut ovat pieniä, vaikka tarkastelussa on neljän vuoden sisällä tapahtuneista rikoksista kirjatut rikosilmoitukset, joiden tutkinta on päättynyt. Toisaalta mitä monimutkaisempi tapaus, sen kauemmin rikoksen tutkinta kestää. Lisäksi voi olla eroja sen suhteen, minkälaiset tapaukset painottuvat eri osissa maata.

17 Poliisilaitos on määritetty rikosilmoitukseen kirjatun poliisilaitosnumeron mukaan. Ilmoitus kirjataan sen poliisilaitoksen tai yksikön nimiin, jossa tutkinta suoritetaan. Jos tutkinnan suorittamispaikka ei ole tiedossa, kirjataan rikosilmoitukseen vastaanottavan yksikön tunnus.

Taulukko 5. Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) määrä poliisilaitoksittain.

	n	%
Helsingin poliisilaitos	71	15
Pirkanmaan poliisilaitos	39	8
Varsinais-Suomen poliisilaitos	37	8
Länsi-Uudenmaan poliisilaitos	34	7
Oulun poliisilaitos	32	7
Päijät-Hämeen poliisilaitos	25	5
Satakunnan poliisilaitos	22	5
Pohjois-Karjalan poliisilaitos	22	5
Itä-Uudenmaan poliisilaitos	19	4
Keski-Suomen poliisilaitos	18	4
Pohjois-Savon poliisilaitos	18	4
Jokilaaksojen poliisilaitos	16	3
Etelä-Pohjanmaan poliisilaitos	15	3
Kanta-Hämeen poliisilaitos	13	3
Keski-Uudenmaan poliisilaitos	13	3
KRP	11	2
Kymenlaakson poliisilaitos	10	2
Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren poliisilaitos	10	2
Pohjanmaan poliisilaitos	10	2
Kainuun poliisilaitos	10	2
Lapin poliisilaitos	9	2
Etelä-Savon poliisilaitos	6	1
Etelä-Karjalan poliisilaitos	5	1
Peräpohjolan poliisilaitos	4	1
Yhteensä	469	100

Vuosien 2007–2010 poliisin tietoon tulleista korruptioon viittaavista rikosilmoituksista kolme neljästä kirjattiin Etelä- ja Länsi-Suomessa (taulukko 6)¹⁸. Itä- ja Pohjois-Suomessa tapahtuneita korruptiotapauksia on 13 % kummassakin. Tässä tutkimuksessa käytetään alueellisenä jakona suuraluejakoa,

¹⁸ Rikoksen tapahtumapaikka on luokiteltu suuralueisiin rikosilmoitukseen merkityn kunnan perusteella.

koska Suomen läänijako purettiin vuoden 2010 alussa¹⁹. Koska alueiden asukasluvussa on suuria eroja, on rikosilmoitusmäärä tarpeellista suhteuttaa väkilukuun. Korruptioon viittaavia rikosilmoituksia kirjataan hyvin vähän, joten luvut on suhteutettu 100 000 asukkaaseen. Laskuissa on käytetty vuoden 2010 väkilukua, koska se on viimeisin vuosi, jonka aikana tapahtuneisiin rikoksiin aineiston poiminta kohdistui (Tilastokeskus 2011a). Tapaukset painottuvat Etelä-Suomeen. Alueellisesta vertailusta havaitaan, että asukasluvuun suhteutettuna rikosilmoitusten määrässä ei ole suuria eroja (taulukko 6). Ahvenanmaalla ja Länsi-Suomessa rikosilmoituksia on näin laskien vähiten ja Pohjois-Suomessa eniten. Vanhan läänijaon mukaisilla alueilla Oulun läänissä kirjattiin enemmän rikosilmoituksia kuin muualla.

Taulukko 6. Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) määrä suuralueittain.

	n	%	Rikosilmoitusta/ 100 000 asukasta
Etelä-Suomi	234	50	8,7
Länsi-Suomi	113	24	8,3
Pohjois-Suomi	62	13	9,5
Itä-Suomi	58	13	9,0
Ahvenanmaa	2	0	7,1
Yhteensä	469	100	8,7

Taulukossa 7 esitetään prosessin keston, ilmoitusviiveeseen ja rikoksen aikajänteeseen liittyviä tunnuslukuja rikosilmoituksittain. Keskimääräinen korruptioon viittaavan tapauksen käsittelyn kesto on 228 vuorokautta laskettuna ilmoituspäivästä siihen päivään, kun rikosilmoitukseen tehdään viimeinen merkintä. Vastaava mediaaniarvo on 157 vuorokautta. On huomattava, että aineistossa ovat aliedustettuna tapaukset, joiden käsittely kestää pisimpään, koska niiden tutkinta ei ole välttämättä vielä päättynyt. On todennäköistä, että kyse on monimutkaisista kokonaisuuksista, joissa myös ilmoitusviive ja rikoksen aikajänne on ollut pidempi. Lyhyimmillään prosessi on saatu päätökseen saman vuorokauden aikana kun ilmoitus on tehty ja pisimmillään kesto on ollut 1208 vuorokautta. Käsittelyn kesto ei tule sekoittaa tutkinnan keston. Esitutkinta ei välttämättä ala heti kun ilmoitus vastaanotetaan ja ilmoitukseen voidaan tehdä merkintöjä vielä tutkinnan päättämisen jälkeen.

¹⁹ Suuraluejako ei ole kovin tuttu, kun tarkastellaan rikosten tai rikosilmoitusten määrää alueittain. Suuraluejako eroaa vanhasta läänijaosta muun muassa niin, että Turun seutu kuuluu Etelä-Suomeen ja Kajaanin seutu Itä-Suomeen. Lisäksi Lappi, Oulu ja Kokkola on yhdistetty Pohjois-Suomeksi.

Rikoksen ilmoitusviive on tässä tutkimuksessa rikosilmoituksen merkityn viimeisen rikosepäilytapahtumapäivän ja ilmoituspäivän erotus. Korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa ilmoitusviiveen keskiarvo on 61 vuorokautta. Puolet rikosilmoituksista on laadittu viimeistään vuorokauden kuluessa viimeisestä tapahtumapäivästä. Pisin ilmoitusviive on ollut 1092 vuorokautta. Aineistossa on 20 rikosilmoitusta, joissa ilmoitusviive on vähintään vuoden mittainen.

Taulukko 7. Poliisin päättämien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten (v. 2007–2010) käsittelyaikoja ja muita aikamääriä kuvaavia tunnuslukuja.

	Korruptiorikokset		
	Prosessin kesto	Ilmoitusviive	Rikoksen aikajänne
Keskiarvo	228	61	153
Vaihteluväli	0–1208	0–1092	0–1444
1. kvartiili	78	0	0
2. kvartiili	157	1	27
3. kvartiili	308	43	238

Rikoksen aikajänteellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa samassa rikosilmoituksessa esiintyneiden rikosepäilyjen ensimmäisen ja viimeisen tapahtumapäivän erotusta. Rikoksen aikajänteiden keskiarvo on 153 vuorokautta, mutta luku on hieman harhaanjohtava, koska aikajänteissä on suuria rikosilmoituskohtaisia eroja. Puolet korruptiorikosepäilyistä on tapahtunut alle kuukauden aikajänteellä eli tapahtumat ovat olleet joko yksittäisiä tai varsin lyhytkestoisia. Neljännes epäilyistä sen sijaan on tapahtunut yli 107 vuorokauden aikajänteellä eli teot ovat jaksottuneet pitkälle aikavälille. Pisin aikajänne on 1444 vuorokautta.

4.3 Rikosnimikkeet korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa

Yksi rikosilmoitus voi sisältää useita eri rikosnimikkeitä. Sama rikosnimike voi kohdistua moneen eri epäiltyyn. Sama rikosnimike voi toistua useaan kertaan samassa rikosilmoituksessa, jos henkilöä epäillään esimerkiksi kahdesta eri varkaudesta. Tässä luvussa kartoitetaan tutkimusaineistossa esiintyvät tyypillisimmät rikosnimikkeet sekä erillisinä nimikkeinä että ryhmiteltyinä rikosilmoituksittain nimike- ja lukumääräryhmiin.

Ensiksi tarkastellaan pelkkiä rikosnimikkeitä. Tutkimusaineistossa esiintyy 115 eri rikosnimikettä, jotka on mainittu yhteensä 920 kertaa. Rikosnimikkeitä on siis kaksi kertaa enemmän kuin rikosilmoituksia (n=469). Kaksikymmentä tyypillisintä rikosnimikettä kattaa 72 % tutkimusaineistossa esiintyvistä rikosnimikkeistä. Virkavelvollisuuden rikkominen, yrityssalaisuuden rikkominen ja luottamusaseman väärinkäyttö ovat selvästi yleisimmät rikosnimikkeet tämän tutkimuksen korruptiotapauksia kuvaavassa aineistossa (taulukko 8). Kun huomioidaan rikosnimikkeiden lievät ja törkeät tekomuodot, myös varkaus- ja kavallusepäilyjä on paljon. Törkeitä tekemuotoja esiintyy eniten kavalluksissa ja kirjanpitorikoksissa. Muita usein esiintyviä rikosnimikkeitä ovat virka-aseman väärinkäyttäminen, petos ja yrityssalaisuuden väärinkäyttö. Kymmenen yleisimmän rikosnimikkeen joukkoon ei mahdu yhtään lajusrikosnimikettä.

Muu-kategoriaan luokiteltiin 28 % rikosnimikkeistä eli sellaiset nimikkeet, jotka esiintyvät aineistossa harvemmin kuin kymmenen kertaa. Tähän kategoriaan luokiteltuja, harvemmin esiintyviä rikosnimikkeitä olivat esimerkiksi kirjanpitorikos (9), palvelusrikos (9), huumausaineen käyttörikos (7), törkeä rattijuopumus (6), vahingonteko (4), yritysvakoilu (3), laitton uhkaus (2), väärä ilmianto (2), ihmiskauppa (1), rahanpesu (1) ja räjähdერიkos (1).

Taulukko 8. Poliisin päättämässä korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa (v. 2007–2010) vähintään kymmenen kertaa esiintyneet rikosnimikkeet.

	N	%
Virkavelvollisuuden rikkominen	134	15
Yrityssalaisuuden rikkominen	89	10
Luottamusaseman väärinkäyttö	72	8
Varkaus	53	6
Kavallus	51	6
Virka-aseman väärinkäyttäminen	37	4
Törkeä kavallus	27	3
Virkasalaisuuden rikkominen	22	2
Petos	21	2
Yrityssalaisuuden väärinkäyttö	20	2
Lahjuksen antaminen	18	2
Näpistys	18	2
Muu tutkinta	16	2
Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen	16	2
Väärennys	15	2
Henkilörekisteririkos	13	1
Maksuvälinepetos	11	1
Törkeä kirjanpitorikos	11	1
Kunnianloukkaus	10	1
Lievä kavallus	10	1
Muu	256	28
Yhteensä	920	100

Rikosnimikkeistä osa on selvästi ns. sivunimikkeitä, eivätkä ne liity suoraan korruptioon viittaaviin tekoihin. Esimerkiksi kirjanpitorikokset, kunnianloukkaukset ja erityisesti monet muu-kategoriaan luokitellut nimikkeet, kuten huumausaineen käyttörikos, törkeä rattijuopumus ja räjähdერიkos ovat rikoksia, jotka ovat esiintyneet todennäköisimmin jonkin päärikoksen yhteydessä, eivätkä ne itsessään ole korruptioon viittaavia tekoja. Jos sairaanhoitaja on varastanut omaan käyttöönsä työpaikaltaan lääkkeitä, häntä voidaan epäillä esimerkiksi varkaudesta, jostakin virkarikoksesta ja huumaus-

aineen käyttörikoksesta. Työpaikan omaisuuteen kohdistuva varkausepäily sisältää mahdollisuuden vastuullisen aseman väärinkäyttöön yksityiseksi eduksi ja teko määritellään tässä tutkimuksessa korruption viittaavaksi. Virkarikoksesta epäily puolestaan osoittaa, että hän on ollut töissä julkisella sektorilla. Huuhausaineen käyttörikos ei ole olennainen korruption kannalta: hän olisi yhtä hyvin voinut varastaa mitä tahansa työnantajan omaisuutta. Niinpä rikoksia on perusteltua tarkastella yksittäisten nimikkeiden lisäksi rikosilmoituksittain luokitelluissa ryhmissä.

Aiemmin tässä luvussa todettiin, että rikosnimikkeitä on lukumäärällisesti kaksi kertaa enemmän kuin rikosilmoituksia, joten yhdessä rikosilmoituksessa voi esiintyä useita rikosnimikkeitä. Taulukossa 9 esitetään, kuinka monta eri rikosnimikettä esiintyy tutkimusaineiston rikosilmoituksissa²⁰. Rikosilmoitukset, joissa esiintyy vain yhtä rikosnimikettä, muodostavat selvän enemmistön. Kahta eri rikosnimikettä esiintyy 28 %:ssa ja kolmea 17 %:ssa rikosilmoituksia. Neljän tai useamman eri rikosnimikkeen esiintyminen rikosilmoituksissa on harvinaista. Rikosilmoitukset, joissa ei esiinny yhtään rikosnimikettä ovat lähinnä muu tutkinta -tapauksia, jolloin minkään rikoksen tunnusmerkistö ei ole täyttynyt ja ilmoitukset on kirjattu S-ilmoituksina.

Taulukko 9. Poliisin päättämät korruption viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007– 2010) rikosnimikkeiden lukumäärän mukaan.

Kpl	n	%
0	17	4
1	212	45
2	132	28
3	79	17
4	22	5
5	6	1
7	1	0
Yhteensä	469	100

Seuraavaksi tarkastellaan rikosilmoituksia luokiteltuna erityyppisiin rikosnimikeryhmiin, että saadaan tiivistetyksi selville, minkä tyyppiset rikosnimikkeet esiintyvät samoissa rikosilmoituksissa. Tässä tutkimuksessa yhden ilmoituksen sisältämät rikosnimikkeet on ryhmitelty niin, että on mahdollista

²⁰ Kukin rikosnimike lasketaan mukaan vain kerran ilmoitusta kohden, vaikka sama nimike esiintyisi ilmoituksessa monta kertaa. Tällaiseen luokitteluun on päädytty, koska on haluttu selvittää, miten monipuolisista rikoksista teot koostuvat. On eri asia tehdä sama rikos neljä kertaa kuin että yksi teko koostuu neljästä erityyppisestä rikoksesta.

selvittää, onko kyseessä lahjusrikos, virka- tai palvelusrikos, petos, kavallus tai varkaus vai muun tyyppinen rikos (liite 4, rikosnimikkeiden luokittelu).

Lahjusrikosilmoituksia, joissa ei ole käytetty muita kuin lahjusrikosnimikkeitä, on 3 % aineistosta (taulukko 10). Lahjusrikosilmoituksia, joihin sisältyy myös muu rikosnimike, on yhtä paljon. Lahjusrikoksia tarkastellaan tarkemmin luvussa 5. Puhtaasti virka- tai palvelusrikosilmoituksia on viidennes korruption viittaavista ilmoituksista. Virka- ja palvelusrikoksia yhdistettynä petoksiin, kavalluksiin tai varkauksiin on puolestaan 13 % korruption viittaavista ilmoituksista. Rikosilmoituksista 8 % sisältää yhden tai useamman virka- tai palvelusrikosepäilyn ja jonkin muun rikosnimikkeen. Kun osuudet lasketaan yhteen, havaitaan noin puolessa korruption viittaavista rikosilmoituksista jokin virka- tai palvelusrikosnimike (taulukko 10). Se tarkoittaa, että rikosilmoituksissa noin puolessa on epäiltynä osapuolena julkinen osapuoli ²¹.

Toinen puoli korruption viittaavista rikosilmoituksista ei käsitä lainkaan virkarikosnimikkeitä, joten ne voidaan sijoittaa melko luotettavasti kokonaan yksityiselle sektorille. Tyypillisin yksityisen sektorin rikosilmoitus (26 %) sijoittuu luokkaan petos, kavallus, varkaus tai luottamusaseman väärinkäyttö. Luokka sisältää myös näpistyksen sekä muiden mainittujen rikosnimikkeiden lievät ja törkeät tekemuodot. Lisäksi kyseisessä luokassa rikosnimikkeitä voi olla useita. Tapaukset päätettiin luokitella samaan luokkaan, koska ne muistuttivat sisällöltään toisiaan niin paljon, ettei rikosilmoituksen selostusosan perusteella voinut päätellä, miksi tapaus on tutkittu esimerkiksi varkautena eikä kavalluksena. Päätarjoituksena oli haltuun uskotun omaisuuden kuluttaminen yksityisiin tarkoituksiin. Varkaus rikoslain rikosnimikkeenä ei itsessään viittaa korruption, mutta tässä tutkimuksessa löydettiin tapauksia, joissa varkaus-nimikkeellä tutkittu rikosepäily kohdistui haltuun uskottuun omaisuuteen. Mahdollisilla samassa yhteydessä tehdyillä muilla rikoksilla oli tarkoitus joko peittää tapahtuma tai muu rikos liittyi kiinteästi tapahtumaan. Lisäksi viidennes rikosilmoituksista sisältää jonkin elinkeinorikoksista.

21 Se, että rikosilmoituksessa on virkarikosnimike, ei tarkoita suoraan, että rikoksesta epäiltäisiin tiettyä viranhaltijaa tai häneen rinnastettavaa henkilöä. Esimerkiksi jos rikos on jäänyt ratkaisematta, siinä voi olla virkarikosnimike, mutta ketään henkilöä ei ole merkitty epäillyksi.

Taulukko 10. Poliisin päättämät korruptioon viittaavat rikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikoksen tyyppin mukaan.

	n	%
Pelkkä lahjusrikosnimike	13	3
Lahjusrikosnimike ja muu rikosnimike	16	3
Virka- tai palvelusrikosnimike (ei lahjusrikosnimike)	95	20
Virka/palvelusrikosnimike ja petos/kavallus/varkaus	62	13
Virka/palvelusrikosnimike ja muu rikosnimike	35	8
Petos, kavallus, varkaus tai luottamusaseman väärinkäyttö	124	26
Elinkeinorikosnimike (ei lahjusrikosnimike)	98	21
Muun tyyppinen yhdistelmä	10	2
Muu tutkinta	16	3
Yhteensä	469	100

Kun verrataan rikosnimikkeiden ryhmittelyn perusteella luotua kuvaa yksittäisten rikosnimikkeiden tuottamaan kuvaan, huomataan, että rikosilmoituksesta 98 käsitteli elinkeinorikoksia (taulukko 10) ja yrityssalaisuuden rikkominen oli 89 tapauksella toiseksi tyypillisin rikosnimike (taulukko 8). On mahdollista, että aineistossa esiintyvistä yksityisen sektorin korruptioon viittaavista tapauksista suuri osa on juuri yrityssalaisuuden rikkomisia. Samoin on havaittavissa, että petokset, kavallukset, varkaudet ja luottamusaseman väärinkäyttö ovat tämän aineiston mukaan tyypillisempiä juuri yksityisellä sektorilla verrattuna julkiseen sektoriin.²²

4.4 Epäillyt henkilöt korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa

Tämän tutkimuksen aineistoon on kirjattu 487 korruptiorikoksesta epäiltyä, mikä on hieman enemmän kuin rikosilmoitusten kokonaismäärä. Epäillyllä tarkoitetaan henkilöä, jonka poliisi on kirjannut epäillyksi poliisiasian tietojärjestelmään. Epäillyistä saadut taustatiedot, kuten sukupuoli, syntymävuosi ja kansalaisuus on poimittu tutkimusaineistoon suoraan poliisiasian tietojärjestelmästä. Sen sijaan sosioekonominen asema -muuttuja on muodostettu rekisteriin kirjatun ammatin ja rikosilmoituksen selitysosan perusteella (liite 4, epäillyn sosioekonominen asema). Korruptioepäilyn tyypillä puolestaan

²² Monet korruptioon yhdistettävistä rikosnimikkeistä voivat liittyä myös talousrikoksiin. Talousrikostutkinnassa voidaan mahdollisesti tunnistaa haastavimpia lahjusrikosepäilyjä. Talousrikosjuttuja tuli poliisin tietoon vuonna 2009 lähes 1800 (Mutttilainen & Kankaanranta 2011, 16).

tarkoitetaan luvussa 4.1 kuvattua aineiston sisällöllistä jakoa erityyppisiin, korruptioon viittaaviin tekoihin.

Reilut kaksi kolmasosaa korruptioon viittaavien rikosten epäillyistä on miehiä, kun taas naisia on vajaa kolmannes (kuvio 8). Enemmistö eli kolmannes epäillyistä on 40–49 -vuotiaita. Vähiten, alle kymmenesosa, epäillyistä on 60-vuotiaita tai vanhempia. Muiden kuviossa esitettävien ikäluokkien edustajia on noin viidennes kutakin.

Korruptioon viittaavien rikosten epäillyt ovat tyypillisesti Suomen kansalaisia. Ulkomaan kansalaisia on vain 6 % epäillyistä. Venäjän ja Viron kansalaiset ovat ainoat ulkomaalaiset ryhmät, jotka erottuvat edes hieman joukosta. Ulkomaan kansalaisten rikosepäilyissä korostuu katukorruptio, jossa tarjotaan poliisille lahjusta liikennevalvonnan yhteydessä.

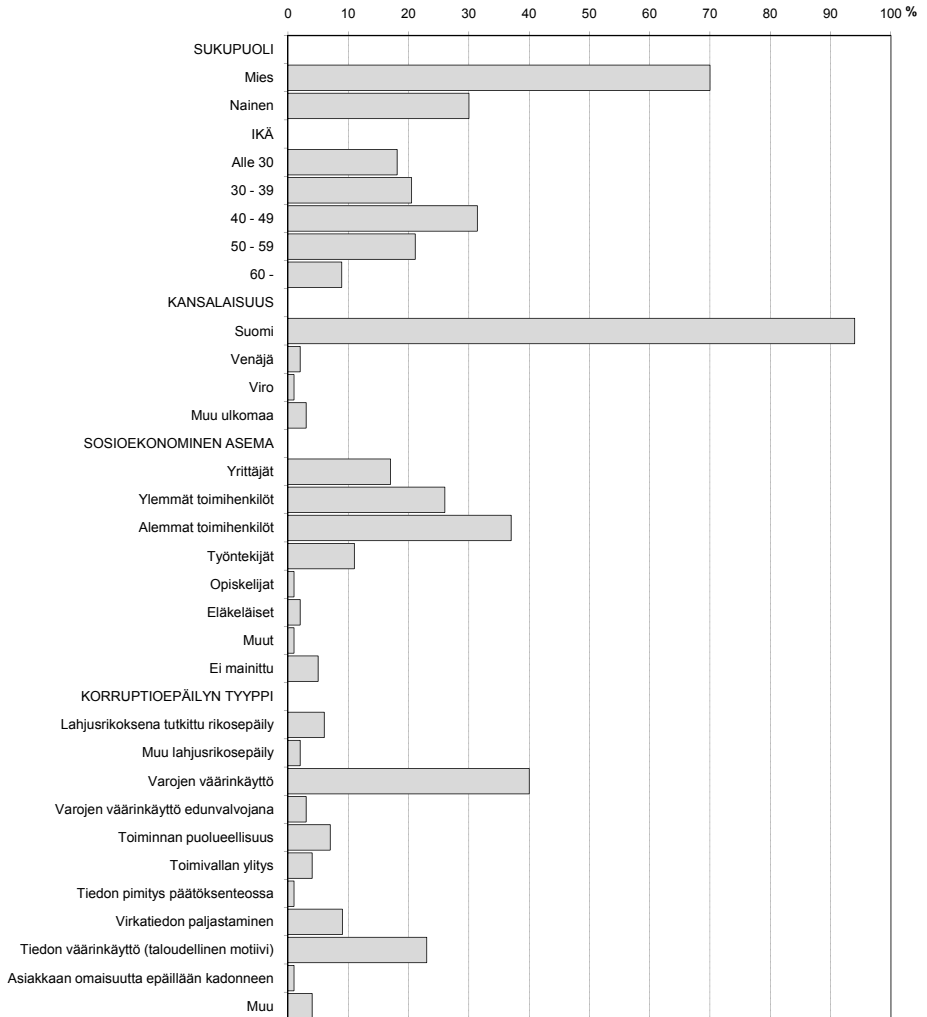
Yli kolmannes korruptioon viittaavien rikosten epäillyistä on sosioekonomiselta asemaltaan alempia toimihenkilöitä. Neljännes epäillyistä on puolestaan ylempiä toimihenkilöitä. Yrittäjä on epäiltynä 18 %:ssa rikosepäilyjä. Muiden ryhmien edustajia on selvästi vähemmän.

Epäiltyjen jakautumiseen korruptioepäilyn tyyppin mukaan vaikuttaa ainakin kolme asiaa: kuinka paljon kyseisiä tyyppitapauksia ylipäättään on aineistossa, kuinka helposti rikos pystytään selvittämään suhteessa muihin rikoksiin ja onko rikos luonteeltaan sellainen, joka on yleensä yhden vai useamman henkilön tekemä²³. Huomattavasti eniten, 40 % epäillyistä, on epäiltynä varojen väärinkäytöstä. Seuraavaksi yleisimmin epäillyt ovat epäiltynä tiedon väärinkäytöstä, virkatiedon paljastamisesta ja toiminnan puolueellisuudesta. Muun tyyppisestä korruptioon viittaavasta toiminnasta epäiltyjen henkilöiden osuus on pienempi.

Korruptioon viittaavista rikoksista epäiltyjen henkilöiden ominaispiirteiden tarkastelu vahvistaa oletusta, että korruptiorikollisuus muistuttaa luonteeltaan talousrikollisuutta. Korruptiorikoksista epäillään enimmäkseen toimihenkilöitä ja yrittäjiä. Rikoksista epäillyt henkilöt ovat pääosin työssäkäyviä ihmisiä. Epäillyistä 38 % on alempia toimihenkilöitä. Ylempiä toimihenkilöitä on reilu neljännes. Yrittäjiä puolestaan on vajaa viidennes. Erityisesti ylempillä toimihenkilöillä ja yrittäjillä voidaan arvioida olevan keskimääräistä enemmän päätösvaltaa asemansa takia. Iältään epäillyt ovat tyypillisimmin keski-ikäisiä. Myös talousrikoksissa on havaittu, että epäillyt ovat tyypillisesti keski-ikäisiä, toisin kuin monien muiden rikosten osalta nuoruus on aktiivisinta aikaa (Hakamo et al. 2009, 67; Salmi 2010, 218). Miesten osuus on lähes

23 Tässä kyse on nimenomaan epäiltyjen jakautumisesta korruption tyyppin mukaan. Luvussa 4.1 tarkasteltiin rikosilmoitusten jakautumista korruption tyyppin mukaan ja havaittiin, että varojen väärinkäyttö -ilmoituksia oli 31 % rikosilmoituksista. Varojen väärinkäytön osuus rikosilmoituksista on siis pienempi kuin varojen väärinkäytöstä epäiltyjen henkilöiden osuus korruptiorikoksista epäillyistä henkilöistä.

kaikessa rikollisuudessa naisia korkeampi (Honkatukia 2010, 239). Miehet, yrittäjät sekä ylemmät ja alemmat toimihenkilöt ovat yliedustettuina korrup-tiosta epäiltyjen joukossa (Tilastokeskus 2009). Ikäluokittain selvin yliedustus on 40 – 49 -vuotiaiden ryhmässä (Tilastokeskus 2010).



Kuvio 8. Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämässä korrup-tiosta viittaavissa rikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden omi-naispiirteiden mukaan.

5 LAHJUSRIKOSILMOITUSTEN ERILLISTARKASTELUA

5.1 Yleiskuva lahjusrikosilmoituksista

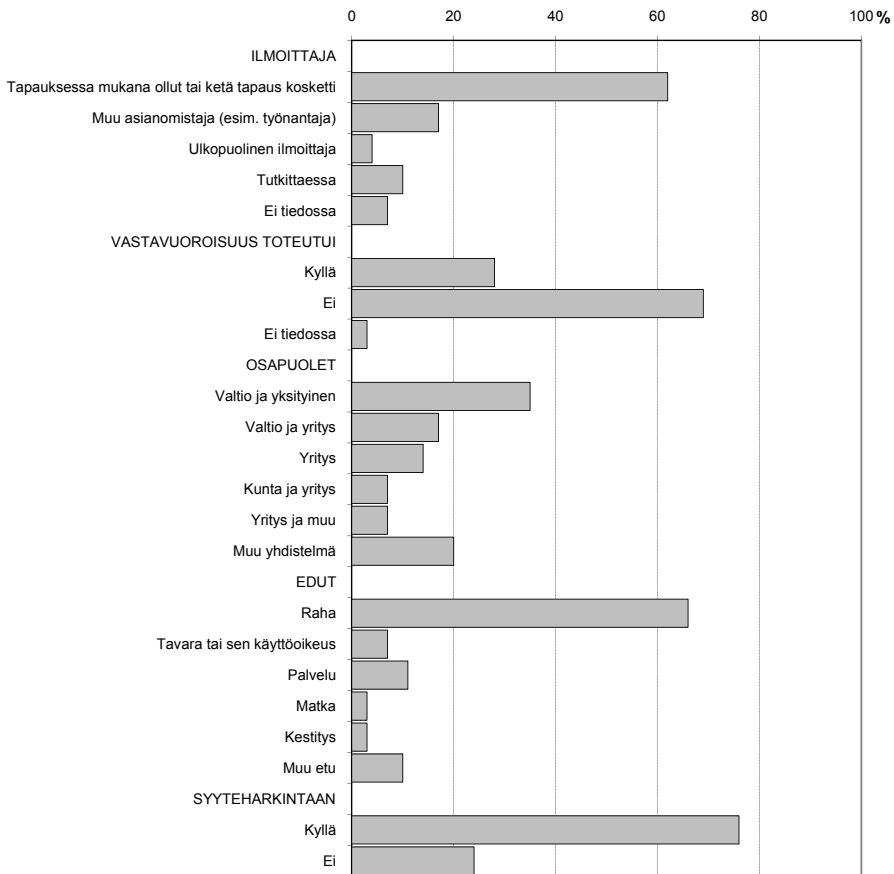
Tässä luvussa kartoitetaan lahjusrikosepäilyjen tyypillisiä piirteitä. Tarkastelun yksikkö on rikosilmoitus (n=29). Sisältö on pääosin samankaltainen kuin korruptioon viittaavien rikosepäilyjen yleiskuvaus edellisessä jaksossa. Tarkastelua kuitenkin täydennetään kaikkien tutkimusaineistoon sisältyvien lahjusrikostapausten yksityiskohtaisella esittelyllä.

Lahjusrikostilanteessa mukana olleet henkilöt tekivät yli 60 % poliisin tietoon tulleista lahjusrikosilmoituksista (kuvio 9). Muu asianomistaja, kuten työnantaja, oli ilmoittajana alle viidenneksessä tapauksista. Tapauksien sisältöä kartoitettaessa selvisi, että vastavuoroisuus toteutui selvästi alle kolmanneksessa rikosilmoituksessa. Eli useimmiten lahjasta oli joko pyydetty tai tarjottu, mutta sitä ei ollut vastaanotettu tai suostuttu antamaan. Vastavuoroisuuden toteutumattomuus selittää osaltaan sitä, miksi niin usea ilmoitus tuli tapauksessa mukana olleilta henkilöiltä.

Tässä aineistossa lahjusrikostilanteet tapahtuivat tyypillisimmin niin, että mukana oli valtio ja yksityinen kansalainen. Tällaisia tilanteita oli 35 % tapauksista. Vajaa viidennes lahjusrikostilanteista oli tapahtunut valtion ja yrityksen välillä. Puhtaasti yritysten välisiä tapauksia oli 14 %. Muu yhdistelmä -luokka sisältää yksittäisiä rikosilmoituksia, jotka ovat tapahtuneet vaihtelevien toimijoiden välillä. Esimerkiksi kunta tai valtio on mukana neljässä tähän luokkaan kuuluvassa rikosilmoituksessa.

Kahdessa kolmesta lahjusrikosilmoituksesta on tarjottu rahaa. Muut vaihtoehdot olivat selvästi harvinaisempia, mutta etuina esiintyi muun muassa palveluita ja tavaroita. Etuja ja niiden arvoa käsitellään tarkemmin luvussa 5.2, jossa kuvaillaan lyhyesti kaikkien aineiston lahjusrikosilmoitusten sisältöä.

Tämän aineiston lahjusrikosilmoituksista 75 % on lähetetty syyteharkintaan. Se on yhdeksän prosenttiyksikköä enemmän kuin kaikkien korruptioon viittaavien rikosilmoitusten osalta.



Kuvio 9. Eräitä perustietoja poliisin päättämistä lahjusrikosilmoituksista (v. 2007–2010).

Lahjusrikosepäilyjä tulee hyvin vähän poliisin tietoon. Taulukko 11 havainnollistaa, että tämän aineiston lahjusrikosilmoituksista kuusi on tutkittu Helsingin ja kolme Oulun poliisilaitoksella sekä kolme Keskusrikospoliisissa. Kaiken kaikkiaan ilmoitukset jakaantuvat laajalti eri puolille maata. Yhteensä 14 poliisiyksikköä koko maan 24 poliisiyksiköstä on tutkinut vähintään yhtä lahjusrikosjuttua, joka on tapahtunut vuosina 2007–2010. Tosin vuositasolla arvioiden lahjusrikokset ovat harvinainen rikoslaji, mikä estää kokemuksen karttumista näistä asioista.

Taulukko 11. Poliisin päättämät (v. 2007-2010) lajusrikosilmoitukset poliisilaitoksittain.

	n	%
Helsingin poliisilaitos	6	21
Oulun poliisilaitos	3	10
KRP	3	10
Etelä-Karjalan poliisilaitos	2	7
Etelä-Pohjanmaan poliisilaitos	2	7
Keski-Suomen poliisilaitos	2	7
Pirkanmaan poliisilaitos	2	7
Varsinais-Suomen poliisilaitos	2	7
Pohjois-Karjalan poliisilaitos	2	7
Keski-Uudenmaan poliisilaitos	1	3
Kymenlaakson poliisilaitos	1	3
Länsi-Uudenmaan poliisilaitos	1	3
Pohjanmaan poliisilaitos	1	3
Satakunnan poliisilaitos	1	3
Yhteensä	29	100

Seuraavaksi tarkastellaan lajusrikosilmoitusten käsittelyyn liittyviä tunnuslukuja, kuten prosessin kestoja, ilmoitusviivettä ja rikoksen aikajännettä (taulukko 12). Lajusrikosprosessin käsittelyn keston keskiarvo on 177 vuorokautta ilmoittamispäivästä siihen päivään, kun rikosilmoitukseen on kirjattu viimeinen merkintä. Vastaava mediaaniarvo on 129 vuorokautta. Lyhin käsittelyn kesto on ollut viisi vuorokautta ja pisin 627 vuorokautta²⁴. Neljänneksessä rikosilmoituksia käsittelyn kesto on ollut korkeintaan 29 päivää. Toisaalta yhtä usein tämä aika on ollut vähintään 257 vuorokautta.

Tämän aineiston lajusrikosepäilyt ovat tulleet verrattain nopeasti poliisin tietoon. Jos ilmoitusviive lasketaan viimeisestä tapahtumapäivästä, nopeimmin ilmoitettu neljännes on tullut poliisin tietoon samana päivänä kun rikos on tapahtunut. Jopa puolet ilmoituksista on tehty enintään viiden vuorokauden kuluttua tapahtumasta. Esimerkiksi poliisille liikennevalvonnan yhteydessä tarjotut lahjukset ovat niitä, joista kirjataan rikosilmoitus heti. Keskiarvoksi muodostuu kuitenkin 75 vuorokautta, koska muutamassa yksittäistapauksessa ilmoitusviive on ollut pitkä. Mediaaniarvo, viisi vuorokautta,

²⁴ Käsittelyn kesto ei ole sama kuin tutkinnan kesto: esitutkinta ei ala välttämättä heti kun rikosilmoitus kirjataan ja rikosilmoitukseen voidaan tehdä merkintöjä vielä tutkinnan päättämisen jälkeen.

kuvaa siksi paremmin tyypillistä ilmoitusviivettä tämän aineiston lahjusrikoksissa. Pisin ilmoitusviive on 922 vuorokautta ja se koskee tapausta, jossa osa rikosepäilyistä oli jo vanhentunut ilmoitettaessa.

Taulukko 12. Poliisin päättämien lahjusrikosilmoitusten (v. 2007–2010) käsittelyaikoja ja muita aikamääriä kuvaavia tunnuslukuja.

	Lahjusrikokset		
	Prosessin kesto	Ilmoitusviive	Rikoksen aikajänne
Keskiarvo	177	75	63
Vaihteluväli	5–627	0–922	0–498
1. kvartiili	29	0	0
2. kvartiili	129	5	0
3. kvartiili	257	24	58

Tämän aineiston lahjusrikosilmoitusten tyypillinen aikajänne on lyhyt, koska vähintään puolet ilmoituksissa mainituista teoista on tapahtunut yhden vuorokauden aikana. Aikajänne on rikosten ensimmäisen ja viimeisen tekopäivän erotus. Jos teko tai teot ovat tapahtuneet yhden päivän aikana, käytetty laskukaava tuottaa erotukseksi arvon nolla. Mukana on kuitenkin yksittäisiä tapauksia, joissa tekoja on ollut useita pidemmällä aikavälillä. Sen takia aikajänneen keskiarvo on 63 vuorokautta.

Rikosnimikkeet lahjusrikosilmoituksissa

Tämän tutkimusaineiston 29 lahjusrikosilmoitusta sisältää 25 eri rikosnimikettä, jotka toistuvat 65 kertaa. Tässä luvussa kartoitetaan tutkimusaineistossa esiintyvät lahjusrikosnimikkeet sekä erillisinä nimikkeinä että ryhmiteltyinä rikosilmoituksittain nimike- ja lukumääräryhmiin.

Taulukko 13 osoittaa, että lahjusrikoksina tutkituissa rikosilmoituksissa esiintyy seitsemän lahjusrikosnimikettä kymmenestä rikoslaissa poiminta-ajankohtana määritellystä rikosnimikkeestä. Puuttuvat rikosnimikkeet ovat törkeä lahjuksen antaminen, törkeä lahjuksen ottaminen ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana. Seitsemän lahjusrikosnimikettä esiintyy aineistossa yhteensä 36 kertaa. Lahjuksen antaminen on aineiston tyypillisin rikosnimike (18 kertaa). Lahjuksen ottamisista on puolestaan kuusi kappaletta. Ero lukumäärässä tarkoittaa, että toiminta on ollut yksipuolista. Lahjuksen antaminen -rikosnimikkeellä tutkitaan myös tapauksia, joissa lahjusta on yritetty antaa, mutta sitä ei ole otettu vastaan. Lahjusrikkomuksia on merkitty neljä. Lahjontaa ja lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa on puolestaan tapahtunut vain kolme kumpaakin. Poliisin tietoon tulleissa tapauksissa lahjuksen antaminen kansanedustajalle ja vaalilahjonta ovat sitäkin harvinaisempia.

Lahjusrikosnimikkeiden lisäksi rikosilmoituksissa esiintyy joukko muita rikosnimikkeitä, jotka antavat viitteitä tapauksen luonteesta. Muiden rikosnimikkeiden lukumäärä lahjusrikosjutuissa on yhteensä 29. Niistä 14 liittyy liikenteeseen. Liikenteeseen liittyvistä rikosnimikkeistä tyypillisin on törkeä rattijuopumus. Virkarikokset, petos ja yrityssalaisuuden rikkominen sekä yrityssalaisuuden väärinkäyttö ovat muita tutkimusaineiston lahjusrikosilmoituksissa esiintyneitä ja luonteeltaan odotettuja rikosnimikkeitä. Erikoisempia rikosnimikkeitä ovat eläimen vartioimatta jättäminen ja tekijänoikeusrikkomus.

Taulukko 13. Poliisiin päättämässä lahjusrikosilmoituksissa (v. 2007–2010) esiintyneet rikosnimikkeet.

	n	%
Lahjuksen antaminen	18	28
Lahjuksen ottaminen	6	9
Törkeä rattijuopumus	6	9
Lahjusrikkomus	4	6
Lahjominen elinkeinotoiminnassa	3	5
Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa	3	5
Liikennesrikkomus	2	3
Liikenneturvallisuuden vaarantaminen	2	3
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen	2	3
Virka-aseman väärinkäyttäminen	2	3
Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen	2	3
Virkavelvollisuuden rikkominen	2	3
Eläimen vartioimatta jättäminen	1	2
Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta	1	2
Kunnianloukkaus	1	2
Lahjuksen antaminen kansanedustajalle	1	2
Laiton uhkaus	1	2
Petos	1	2
Rattijuopumus	1	2
Tekijänoikeusrikkomus	1	2
Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen	1	2
Törkeä petos	1	2
Vaalilahjonta	1	2
Yrityssalaisuuden rikkominen	1	2
Yrityssalaisuuden väärinkäyttäminen	1	2
Yhteensä	65	100

Seuraavaksi selvitetään, millaisissa yhteyksissä lahjusrikosnimikkeet esiintyvät tutkimusaineiston 29 lahjusrikosilmoituksessa. Lähes puolet lahjusrikosaineiston rikosilmoituksista sisältää pelkästään lahjusrikoksia (taulukko 14). Lahjusrikosten yhteydessä epäiltyjä virkarikoksia oli vain muutamia. Liikennerikosepäilyjä sen sijaan oli kahdeksassa rikosilmoituksessa. Lahjusrikoksen esiintyminen muussa yhteydessä oli harvinaisempaa.

Taulukko 14. Poliisin päättämät lahjusrikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikoksen tyyppin mukaan.

	n	%
Pelkkä lahjusrikosnimike	13	45
Lahjusrikos- ja virkarikosnimike	4	14
Lahjusrikos- ja liikennerikkomus/rikosnimike	8	28
Lahjusrikos- ja elinkeinorikosnimike	1	3
Lahjusrikos- ja petos/kavallus-nimike	2	7
Lahjusrikosnimike ja muu rikosnimike	1	3
Yhteensä	29	100

Lahjusrikosilmoituksista lähes puolet sisältää kolme tai useampia eri rikosnimikkeitä (taulukko 15). Yksi rikosnimike esiintyy tässä tutkimusaineistossa vain kolmanneksessa lahjusrikosilmoituksista. Onnistunut lahjusrikos on vähintään kahden osapuolen välinen tapahtuma, jossa toista osapuolta voidaan epäillä lahjuksen antamisesta ja toista lahjuksen ottamisesta. Toisaalta jos esimerkiksi poliisille tarjotaan lahjusta, tilanteessa on tapahtunut yleensä ensin vähintään yksi muu rikos, kuten liikennerikos, joka tekee lahjuksen tarjoamisen ylipäättään tarpeelliseksi. Petostyyppisiä rikoksia voi puolestaan käyttää apuna lahjusrikoksen peittelyssä.

Taulukko 15. Poliisin päättämät lahjusrikosilmoitukset (v. 2007–2010) rikosten lukumäärän mukaan.

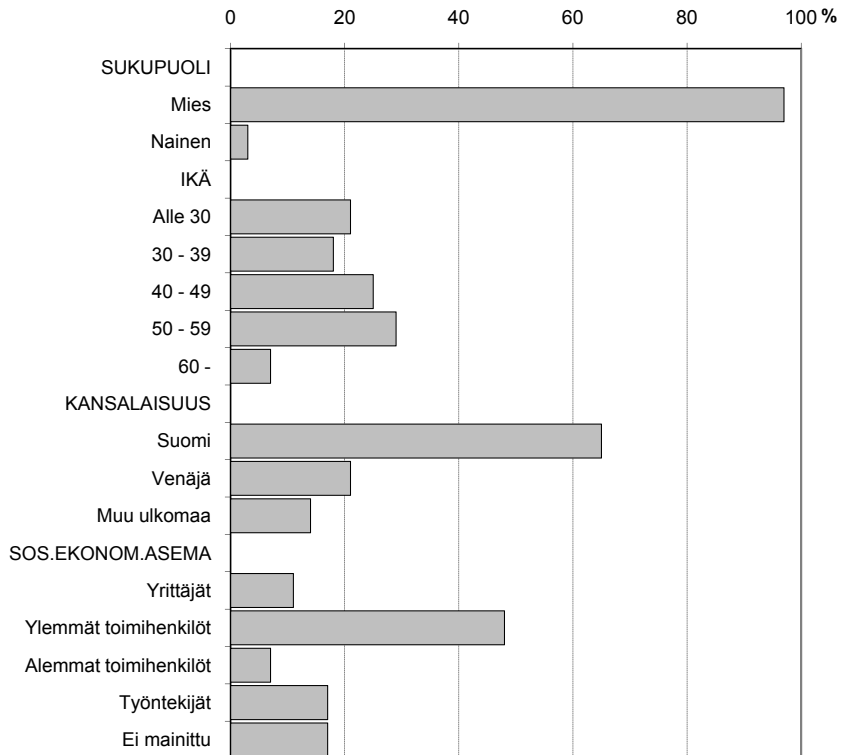
Kpl	n	%
1	10	34
2	6	21
3	9	31
4	4	14
Yhteensä	29	100

Verrattuna kaikkiin korruptioon viittaaviin rikosilmoituksiin, lahjusrikosilmoituksissa esiintyy tässä aineistossa useammin monia rikosnimikkeitä.

Korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa korkeintaan yksi rikosnimike oli puolessa tapauksista, kun se oli lahjusrikosilmoituksissa vain kolmanneksessa. Korruptioon viittaavista rikosilmoituksista 4 % ei sisällä yhtään rikosnimikettä, vaan tapaukset on kirjattu S-ilmoituksena. Lisäksi vain 23 %:ssa korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa esiintyi kolme tai useampia rikosnimikkeitä, kun niiden osuus lahjusrikosilmoituksista oli 45 %.

Epäillyt henkilöt lahjusrikosilmoituksissa

Tämän tutkimuksen 29 lahjusrikosilmoitusta sisältää 29 epäiltyä. On sattu-
maa, että epäiltyjä on saman verran kuin rikosilmoituksia. Epäillyistä saadut
tiedot ovat pääosin poliisiasian tietojärjestelmään tehtyjä suoria kirjauksia,
mutta sosioekonominen asema -muuttuja on muodostettu rekisteriin kirjatun
ammatin ja rikosilmoituksen selitysosana perusteella (liite 4, epäillyn sosio-
ekonominen asema). Epäiltyjä kuvaavia tietoja esitetään kuviossa 10.



Kuvio 10. Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämässä lahjusrikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden ominaispiirteiden mukaan.

Lahjusrikoksista epäillään tyypillisesti miehiä. Tässä aineistossa miesten osuus on poikkeuksellisen suuri, koska aineisto sisältää vain yhden naisepäillyn. Epäiltyjen ikäjakauma on yllättävän tasainen, eikä siinä korostu yhtä selkeästi keski-ikäiset, kuten kaikissa korruptioon viittaavissa rikoksissa. Ainoa muista selvästi erottuva ikäluokka on vähintään 60-vuotiaat: heidän osuutensa lahjusrikosepäilyistä on erityisen pieni.

Lahjusrikoksista epäiltyjen henkilöiden syntymämaa on tyypillisimmin Suomi ja he ovat Suomen kansalaisia. Poikkeuksen muodostavat katukorruptiotilanteet, joissa yleensä poliisille tarjotaan rahaa sekä urheilun sopupelit, joissa lahjominen on kohdistunut ulkomaalaisiin pelaajiin. Katukorruptiotilanteista epäillyt ovat usein kotoisin Itä-Euroopasta. Lahjominen on muun muassa Venäjällä arkipäiväistä, joten samoja käytäntöjä yritetään helposti soveltaa myös kohdatessa suomalaisia viranomaisia. Muutama liikenteessä pysäytetty epäilty henkilö vetosi juuri erilaiseen kulttuuriin ja kieliongelmiin, kun kuulusteluissa pyydettiin kertomaan syytä setelin tarjoamiselle. Tässä tutkimuksessa poimittu lahjusrikosaineisto sisältää kuusi Venäjän kansalaiseksi ja neljä muun ulkomaan kansalaiseksi merkittyä epäiltyä. Lahjusrikosaineisto sisältää yhteensä 29 epäiltyä, joista noin kolmannes on ulkomaan kansalaisia. Tämä johtuu osin siitä, että katukorruptiotapaukset ovat yksinkertaisia ja nopeita käsitellä sekä niistä kirjataan heti rikosilmoitus ja juttu saadaan ratkaistua nopeasti. Tällöin tapausten tutkinta on saatu keskimääräistä ripeämmin päätökseen (tp-koodi poliisiasian tietojärjestelmässä) ja ne sisältyvät siten haettuun aineistoon. Vaativimmat lahjusrikosjutut voivat tulla poliisiin tietoon viiveellä ja niiden tutkinta kestää usein vuosia.

Lahjusrikoksina tutkittujen tapausten epäillyistä lähes puolet on sosioekonomiselta asemaltaan ylempiä toimihenkilöitä. Työntekijöiden osuus epäillyistä on 17 %. Toisaalta sosioekonomista asemaa ei voi määrittää yhtä usean osalta. Yrittäjiä puolestaan on yllättävän vähän. Ylempien toimihenkilöiden suuri osuus sen sijaan selittyy tarkastelemalla lahjusrikostyyppejä (luku 5.2). Suurimmassa osassa lahjusrikosepäilyjä on kyse kahden tai useamman jotakin organisaatiota edustavan henkilön välisestä tapahtumasta. Korkeammassa asemassa työskentelevillä on yleensä valtaa luvata etuuksia ja tehdä päätöksiä. Yksityisen kansalaisen ja viranomaisen välisissä tapauksissa osapuolina olivat lähinnä poliisi ja liikenteessä pysäytetyn ajoneuvon kuljettaja. Myös kuljettajista suuri osa oli ylempiä toimihenkilöitä.

Yksi mielenkiintoinen havainto on, että lahjusrikoksena tutkituissa rikosepäilyissä on kolme kertaa enemmän epäiltyjä kuin muu lahjusepäily -luokassa (kuvio 8). Luvussa 4.1 todettiin, että kumpaankin luokkaan kuuluu suunnilleen saman verran rikosilmoituksia. Se tarkoittaa, että muu lahjusepäily -luokan ilmoitukset eivät ole edenneet niin pitkälle pro-

sessissa, että ketään epäiltäisiin rikoksesta. Syynä voi olla esimerkiksi se, että rikosta ei epäillä tapahtuneen.

5.2 Lahjusrikokset tapauskuvausten valossa

Tutkimusaineisto käsittää 29 rikosilmoitusta (v. 2007–2010), joissa on vähintään yksi lahjusrikosnimike. Rikosilmoitusten sisältöön tutustuminen osoitti, että poliisin tietoon tullut lahjusrikollisuus on monipuolista, mutta melko pienimuotoista. Lahjukset kytkeytyvät tyypillisesti päätöksentekoon ja katu-korruption tyyppisiin tilanteisiin. Omanlaisensa tilanteen muodostavat myös kestitysepäilyt. Tapaukset luokiteltiin neljään pääryhmään seuraavasti:

- Lahjus suorana vastineena toiminnasta (ryhmä 1)
- Katukorruptio (ryhmä 2)
- Etu, jonka yhteys toimintaan ei ole yksiselitteinen (ryhmä 3)
- Muut tapaukset (ryhmä 4)

Ryhmään 1 on koottu lahjusrikosilmoitukset, joissa lahjusta epäillään tarjotuksi tai pyydytyksi suoraksi vastineeksi toiminnasta. Ilmoituksen perusteella voidaan tulkita, että kyseessä voisi olla lahja tai muu etu, jolla *vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelussuhteessa*. Poliisille kentällä tarjotut lahjukset muodostavat erityisen tilanteen, joten ne esitetään erikseen (ryhmä 2). Kolmannessa ryhmässä on puolestaan kuvattu tapaukset, joissa esiintyy tarjottu etu, jonka voi tulkita olevan vähintään tilanne, joka *on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelussuhteessa*. Edulla ja teolla, kuten sopimuksen solmimisella, ei ole rikosilmoitustekstin perusteella yhtä suoraa yhteyttä kuin ryhmän 1 tapauksissa. Neljänteen luokkaan on koottu sekä vaaleihin liittyvät että muut lahjusrikosilmoitukset, joita ei voinut luokitella aikaisemmassa yhteydessä esitettyihin taulukoihin joko tapahtuman luonteen tai rikosilmoituksessa ilmenneiden seikkojen takia.

Ryhmä 1: Poliisin päättämät lahjusrikosilmoitukset, joissa lahjusta pyydetään tai tarjotaan suoraksi vastineeksi toiminnasta.

Tapaus 1: Valtion virasto maksoi yhdistyksen työntekijälle 2500 euroa palkkaturvaa ja laittoi palkkaturvapäätöksen ulosottoon. Yhdistyksen edustaja otti yhteyttä valtion virastoon ja ehdotti, että yhdistys maksaa velasta 1000 euroa ja valtio luopuu perinnästä. Korvaukseksi perinnästä luopumiselle yhdistyksen edustaja tarjosi 10 kausikorttia. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen.

Tapaus 2: Yritys A etsi toimittajaa tietokantajärjestelmälle ja teki sopimuksen yrityksen B kanssa 70 000 euron projektista. Sopimuksen laatimisen jälkeen projektin käynnistämisestä vastannut yrityksen A kehitysjohtaja C vaati yritykseltä B ensiksi 1000 euroa ja myöhemmin 1800 euroa sopimuksen synnystä. Yritys B maksoi summat. Yritys A kävi neuvotteluja myös toisesta projektista, jonka arvo oli 200 000–300 000 euroa. Kehitysjohtaja C vaati yritykseltä B palkkiota ja provisio-osuutta seuraavasta projektista. B ei maksanut, vaan ilmoitti yrityksen A toimitusjohtajalle. Kehitysjohtaja C toimi yksin ja yrityksen A toimitusjohtaja teki lakimiehen välityksellä rikosilmoituksen tapahtuneesta. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjominen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa.

Tapaus 3: Viraston A työntekijän B epäillään vaatineen 5000 euron lahjusta rakennusalan yritykseltä C tai yrityksen lähettämä urakkatarjous jätettäisiin avaamatta. Rakennusalan yritys C kertoi tapauksesta viraston A johtajalle, joka teki rikosilmoituksen. Työntekijän B työsopimus purettiin lahjusepäilyn takia. Tutkinnassa selvisi, että rakennusalan yritystä C ei ole olemassa ja lahjusväitteet osoittautuivat perättömiksi. Lahjusrikkomuksesta epäilty työntekijä B ilmoitti, että esitutkintaa ei tarvitse suorittaa sen selvittämiseksi, kuka tai ketkä olivat esittäneet häntä koskevia lahjusväitteitä. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjusrikkomus.

Tapaus 4: Kunnanhallituksen jäsenen A:n koira karkasi ja puri yrittäjän B koiraa. Yrittäjä B vaati kunnanhallituksen jäsen A:ta korvaamaan aiheutuneen eläinlääkärikulun, 65 euroa. Kunnanhallituksen jäsen A oli viitannut yrittäjä B:n vireillä olevaan tonttihankkeeseen ja siitä äänestämiseen. Yrittäjä B ilmoitti poliisille, koska koki että häntä oli kehotettu jättämään korvausasia, että hänen yrityksensä tonttiasia etenisi. Yrittäjä B luopui tontti-kaupasta ja kokee kunnanhallituksen jäsen A:n käytöksen olevan osasyynä kaupasta luopumiseen. Kunnanhallituksen jäsen A kiistää yrittäneensä vaikuttaa tonttipäätökseen. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: eläimen vartioimatta jättäminen, lahjuksen ottaminen, virka-aseman väärinkäyttäminen.

Tapaus 5: Logistiikkakeskuksen A ja kuljetusyrityksen B välille solmittiin sopimus, että kuljetukset pitäisi tilata ensisijaisesti tältä yritykseltä. Sopimuksen solmimisen jälkeen logistiikkakeskuksen A kuljetusjärjestelijä C on pyytänyt yritykseltä B ”kesälomarahoja” ja ilmoittanut ansainneensa ne. Yritys B ei maksanut. Kuljetusjärjestelijän C epäillään siirtäneen sen jälkeen omavaltaisesti kuljetuksia toisille yrityksille kahden vuoden ajan. Tästä toiminnasta on aiheutunut logistiikkakeskukselle A 80 000–160 000 euron ylimääräiset kustannukset, kun sopimuksen ulkopuolisten kuljetusyritysten hinnat ovat olleet korkeammat. Lisäksi sopimusyrittäjä A kokee menettäneensä ajokeikkoja. Kuljetusjärjestelijä C kiistää syyllisyytensä ja sanoo pyrkineensä hoitamaan kuljetukset niin, että toiminnasta saadaan maksimikate ja pysytään aikataulussa. Hänen ei epäillä pyytäneen lahjuksia muilta yrityksiltä. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa.

Tapaus 6: Urheilujoukkueen jäsenelle tarjottiin 15 000 euroa siitä, että joukkue häviäisi tietyn ottelun. Joukkueen jäsenen mielestä lahjuksen tarjoamista ei voinut ymmärtää väärin. Epäilty kiistää tarjonneensa lahjusta. Kumpikaan henkilöistä ei ole Suomen kansalainen. Urheilujoukkue ilmoitti tapauksesta poliisille. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjominen elinkeinotoiminnassa.

Tapaus 7: Terveystieteiden alan yritys A ajautui taloudellisiin vaikeuksiin ja käynnisti kauppaneuvottelut saman alan yrityksen B kanssa. Yritykset solmivat salassapitosopimuksen, jonka mukaan kaikki luottamuksellinen tieto piti pitää salassa ja tietoja sai käyttää ainoastaan mahdollisten osakekauppojen arvioimiseen. Sopimuksen tahallisesta tai tuottamuksellisesta rikkomisesta sovittiin sanktioksi 1 miljoonan euron yhteisösakko. Kauppoja ei syntynyt. Samaan aikaan selvisi, että yrityksen A toimitusjohtaja kävi neuvotteluja yrityksen B toimitusjohtajan kanssa siirtymisestään yrityksen B palvelukseen. Yrityksen A toimitusjohtajalle oli luvattu palkan lisäksi erilliskorvaus, jos hän toisi mukanaan asiakkaita, hallintohenkilökuntaa ja lääkäreitä. Salassapitosopimuksen alaisia tietoja katsottiin käytetyn oikeudettomasti hyväksi. Yrityssalaisuudeksi luokiteltavaa tietoa oli esimerkiksi se, että yritys A on taloudellisissa vaikeuksissa. Yrityksen A konkurssipesä ilmoitti tapauksesta poliisille. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjominen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, yrityssalaisuuden rikkominen, yrityssalaisuuden väärinkäyttö.

Tapaus 8: Taksinkuljettaja oli veloittanut yhtä asiakasta 10 kertaa liikenneministeriön laskutusohjeen vastaisesti reilun kuukauden aikana. Kuljettaja oli saanut tästä 345 euroa oikeudetonta etua. Taksinkuljettaja ilmestyi jutun todistajan luokse ja tarjosi viinapulloa sen jälkeen kun todistaja oli kertonut taksinkuljettajalle käyneensä poliisikuulustelussa asian tiimoilta. Todistajalle jäi vaikutelma, että taksinkuljettaja oli yrittänyt lahjoa hänet. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, petos.

Rikosilmoituksia, joissa lahjusta pyydetään tai tarjotaan suoraksi vastineeksi toiminnasta, on aineistossa kahdeksan (ryhmä 1). Tapauksista seitsemän lähetettiin syyteharkintaan. Sen sijaan vain kahdessa tapauksessa etu siirtyi antajalta vastaanottajalle. Eli poliisin tietoon tulevat lahjusrikokset, joissa edun vastaanottaminen edellyttää suoraa toimintaa edun antajan hyväksi, ovat pääsääntöisesti yksisuuntaisia, joissa ehdotukseen ei ole suostuttu.

Tyypillisin tarjottu tai pyydetty vastine toiminnasta oli raha. Etujen arvo vaihteli viinapullon hinnasta urheiluottelun häviämisestä tarjottuun 15 000 euroon. Siitä huolimatta osassa tapauksista saattoi olla kyse merkittävästä taloudellisesta haitasta tai sitoumuksesta. Esimerkiksi logistiikkakeskus arvioi,

että sille oli aiheutunut sopimuksen ulkopuolisten kuljetusten järjestämisestä 80 000–160 000 euron lisäkustannukset (tapaus 5). Kunnanhallituksen jäsen ja yrittäjän välinen kiista 65 euron eläinlääkärikulusta saattoi vaikuttaa siihen, sijoittaako yritys toimintansa kuntaan vai ei (tapaus 4). Lisäksi osassa tapauksista lahjuksen arvo jäi epäselväksi. Esimerkiksi 200 000–300 000 euron arvoisen projektin saamisen edellytykseksi mainittiin proviisio-osuus ja palkkio. Samassa tapauksessa 70 000 euron projektin saamisesta oli maksettu jo 2800 euroa, mikä on neljä prosenttia sopimuksen arvosta (tapaus 2).

Ryhmä 2: Poliisin päättämät, katukorruptiota muistuttavat lahjusrikosilmoitukset.

Tapaus 9: Varajohtaja ajoi auton ojaan yöaikaan. Hän puhalsi paikalle tulleen poliisipartion alkometriin 1.80 promillea. Kyydissä oli myös päihtynyt matkustaja. Epäilty kysyi verikokeeseen saattaneelta poliisilta ”How much?”. Lisäksi hän kaivoi myöhemmin taskustaan useita 50 ja 100 euron seteleitä. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä rattijuopumus.

Tapaus 10: Kuorma-auto ja henkilöauto kolaroivat illalla, kun henkilöauto törmäsi vastaantulevien kaistalla ajaneeseen kuorma-autoon. Henkilöautossa oli kuljettajan lisäksi matkustaja. Henkilöautoa kuljettanut venäläinen mieslääkäri puhalsi 3.10 promillea. Kuljettaja tarjosi poliisipartiolle useaan kertaan rahaa verikokeiden oton yhteydessä. Tarjottu summa oli lopulta ainakin 1000 euroa. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä rattijuopumus.

Tapaus 11: Poliisi sai ilmoituksen ajoittain vastaan tulevien kaistalla ajavasta kuorma-autosta keskipäivällä. Kuorma-auton venäläinen kuljettaja puhalsi alkometriin 0.73 promillea. Kuljettaja tarjosi kiinnioton yhteydessä poliisipartiolle 200 euron seteliä. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä rattijuopumus.

Tapaus 12: Poliisi sai ilmoituksen epäilystä rattijuoposta yöllä. Kun poliisi sai epäillyn kiinni, tämä uhkaili, oli väkivaltainen ja tarjosi useaan kertaan poliisimiehille ”pari hunttia”, jos tapaus unohdetaan. Suomalainen epäilty puhalsi 2.17 promillea alkometriin. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä rattijuopumus, virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.

Tapaus 13: Aamupäivällä ei-partiossa ollut poliisimies havaitsi, että edellä ajava henkilöauto kulki epävarmasti ja soitti tilanteesta kenttäjohtajalle. Auto pysähtyi kaupan pihaan ja poliisi huomasi kuljettajan vaikuttavan päihtyneeltä. Poliisi meni juttelemaan kuljettajalle, näytti virkamerkkinsä ja kertoi, että poliisipartio on tulossa paikalle. Kuljettajana toiminut venäläinen puutarhuri nousi autosta ja yritti lahjoa poliisia kädessä pitämällään 20 euron setelillä. Kuljettaja yritti rimpuilla vastaan ja puhalsi alkometriin 2.12 promillea partion saavuttua paikalle. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, lahjuksen antaminen, törkeä rattijuopumus, virkamiehen väkivaltainen vastustaminen.

Tapaus 14: Poliisipartio havaitsi aamuyöllä, että henkilöauto peruutti yksisuuntaista katua pitkin kovaa vauhtia. Partio pysäytti auton ja kuljettaja puhalsi alkometriin 1.54 promillea. Kyydissä oli kaksi matkustajaa. Kuljettaja lupasi kaksi kertaa toiselle konstaapelille 200–300 euroa, jos hänet päästettäisiin menemään. Rakennusmiehenä työskentelevä epäilty tunnusti tekonsa, mutta vetosi siihen, ettei tiennyt, että Suomessa on kiellettyä antaa rahaa poliisille vastineeksi rikoksen unohtamisesta. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, liikenneriikkomus, törkeä rattijuopumus.

Tapaus 15: Liikennevalvontaa tekemässä ollut poliisipartio pysäytti Venäjälle rekisteröidyn henkilöauton, joka teki ohituksen näkyvyyden puolesta huonossa paikassa. Autoa kuljettanut toimitusjohtaja ojensi poliisille 500 euron setelin sanomatta mitään. Kuulusteluissa mies kertoi luulleensa joutuvansa maksamaan sakon ja oli tarjonnut seteliä siksi sekä pyytänyt kuittia. Kyydissä ollut miehen vaimo kertoi, ettei ollut nähnyt setelin tarjoamista, mutta totesi miehensä pitäneen rahaa kädessään, kun hän otti esiin asiapapereita. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen.

Tapaus 16: Kansanedustaja ajoi huomattavaa ylinopeutta tiellä, jossa oli 80 km/h nopeusrajoitus. Poliisipartio pysäytti auton. Lahjusrikoksen osuus ei selviä rikosilmoituksesta. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen.

Tapaus 17: Poliisipartio alkoi seurata ilman valoja ja vastoin liikennesääntöjä kulkevaa henkilöautoa yöaikaan. Auto pysähtyi huoltoasemalle ja kuljettajan paikalta nousi päihtynyt mies. Toimitusjohtajana työskentelevä epäilty puhalsi 1.2 promillea alkometriin, jonka jälkeen hänet kuljetettiin verikokeisiin. Sen jälkeen hän yritti tarjota 100 euron seteliä poliisille ja kun poliisi ei ottanut rahaa, mies tarjosi koko lompakkoonsa. Epäilty kertoi, että käytäntö toimii miliisien kanssa hänen kotimaassaan. Etua ei vastaanotettu. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, törkeä rattijuopumus.

Aineisto sisältää yhdeksän tilannetta, joissa poliisille tarjottiin rahaa liikenteessä tapahtuneen pysäytyksen takia. Tarjotut summat vaihtelivat 20 eurosta ainakin 1 000 euroon. Tyypillisimmät liitännäisrikokset olivat rattijuopumuksia. Tapauksista seitsemässä epäilty oli ulkomaalainen. Muutamassa tapauksessa epäilty vetosi jälkikäteen kielimuuriin, että tilanne oli tulkittu väärin tai tietämättömyyteensä, ettei poliisille kuulu tarjota rahaa. Poliisi ei ottanut vastaan tarjottua summaa yhdessäkään tapauksessa. Kaikki tapaukset lähetettiin syyteharkintaan.

Ryhmä 3: Poliisin päättämät, rikosilmoitukset, joissa lahjuksen yhteys toimintaan ei ole yksiselitteinen.

Tapaus 18: Kaupungin johtavan virkamiehen epäillään käyttäneen ilmaiseksi yrityksen tuottamia hyvinvointipalveluja reilun vuoden ajan. Edun arvoa ei mainita. Tapaus paljastui poliisin omassa tutkinnassa. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, lahjuksen ottaminen, virkavelvollisuuden rikkominen.

Tapaus 19: Lentoyhtiö tarjosi korkeassa asemassa olevalle valtion viranhaltijalle ja hänen puolisolleen matkustusluokan korotuksen turistiluokasta bisnesluokkaan lomalennolla. Samaan aikaan oli vireillä lentoyhtiötä koskevia asioita, joiden käsittelyyn viranhaltija osallistui. Epäillään, että menettelyllä on pyritty vaikuttamaan viranhaltijan toimintaan vireillä olevan asian suhteen. Edun arvo on 4000 euroa. Ilmoituksen teki taho, joka on mukana vireillä olevan asian käsittelyssä vastapuolena. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, lahjuksen ottaminen, lahjusrikkomus.

Tapaus 20: Ulkomaalainen yritys tarjosi valtion virastolle puhelimitse käyttötavaroita. Puheluun vastasi kiinteistön esimies. Käyttötavaroita ei tilattu, mutta kiinteistön esimiehen kotiin lähetettiin edullinen kelloradio ja lähetysluettelo käyttötavaroista. Parin kuukauden päästä lähetettiin uusi lähetysluettelo ja 120 euron arvoinen lahjakortti. Lähetysluettelossa mainittujen tavaroiden arvo on noin 4700 euroa ja ne lähetettiin tilaamatta. Epäillään, että kiinteistön esimiehen hankintapäätöksiin on pyritty vaikuttamaan lähettämällä hänelle lahjoja kotiosoitteeseen. Ilmoituksen teki kiinteistön esimies itse. Syyttäjä teki tutkinnanjohtajan esityksestä päätöksen esitutkinnan rajoittamisesta kustannuseräpäätöksellä. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen.

Tapaus 21: Seurakuntayhtymän it-työntekijät osallistuiivat asiakasyrityksen kutsusta jääkiekko-otteluun ja ravintolailtaan. Jääkiekko-ottelun yhteydessä heille tarjottiin ruokaa ja alkoholia. Asiakasyrityksen ja seurakuntayhtymän välillä on sopimus, jonka vuosiarvo on noin 20 000–30 000 euroa. Sopimus on solmittu pari vuotta ennen kestitystä. Kestityksen vastaanottamisen epäillään olevan omiaan heikentämään luottamusta seurakuntayhtymän tasapuolisuuteen. Epäiltyjen mielestä tarjoilulla ei ole vaikutusta olemassa olevaan tai tulevaan yhteistyöhön. Jääkiekko-ottelun kustannukset olivat 117 euroa/henkilö ja ravintolailan kustannukset 85 euroa/henkilö. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjusrikkomus.

Tapaus 22: Valtion viraston esimies oli tilannut Hansenin ohitse käyttötavaroita ulkomailta 55 500 euron arvosta. Laskuja ehdittiin maksaa 45 500 euron edestä. Ostetut tavarat olivat kymmenen kertaa markkinahintaa kalliimpia ja osin sopimattomia viraston käyttöön. Virastolle on aiheutettu 45 500 euron haitta ja epäillään, että tuotteiden tilaaja on käyttänyt hyväksi vastuullista asemaansa. Hän on tiedostanut, että hankinta on liian suuri kertahankinta, joten tilaus on jaettu osiin kahden vuoden ajalle. Lisäksi epäillään, että hän on tarkoituksellisesti hyväksyttänyt laskuja eri henkilöillä, mutta hän kiistää sen. Tilajaan henkilökohtaiselta tililtä löydettiin kaksi 500 euron suuruista talletusta. Ne on maksanut ulkomaalainen yritys, jolta tavarat on tilattu. Tilajaa epäillään törkeästä petoksesta ja lahjuksen ottamisesta. Myös yrittäjää epäillään törkeästä petoksesta, koska hänen katsotaan olevan osallinen erehdyttämiseen, koska hän on lähettänyt ylisuuret laskut virastoon. Lisäksi yrittäjää epäillään lahjuksen antamisesta. Tapaus havaittiin, kun yksi laskuntarkastajista alkoi selvittää tilausta ja huomasi, että samanlaisia laskuja on ollut aiemminkin. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, lahjuksen ottaminen, törkeä petos.

Tapaus 23: Viraston hankintaprosessiin osallistuneen viranhaltijan epäillään osallistuneen matkalle, jonka järjestäjänä toimi tarjouskilpailun voittanut yritys. Ilmoituksen teki viranhaltijan esimies. Tutkinnan keskeyttämistä ei perustella rikosilmoituksessa. Etu vastaanotettiin. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, lahjuksen ottaminen.

Ryhmässä 3 kuvaillaan lahjusrikosilmoitukset, joissa on mainittu etu, jonka vaikutus toimintaan ei ole yhtä yksiselitteinen kuin edellisissä ryhmissä kuvailluissa tapauksissa. Näissä tapauksissa kyse on yleensä kestityksen tai palvelun tarjoamisesta ilman, että rikosilmoituksesta ilmenee taustalla olleen suoraa puhetta sopimuksen solmimisesta tarjottua etua vastaan. Toisaalta tapaus 22 on sellainen, jossa 1000 euroa on maksettu tilauksen tekijän tilille. Vaikka suora etu on vastaanotettu, ilmoituksen perusteella ei vaikuta siltä, että tilaajalle olisi etukäteen luvattu henkilökohtainen palkkio tilauksen tekemisestä. Tapaus 20 käsittelee saman tavarantoimittajan toimintaa. Tavarantoimittaja lähetti lahjoja ja lähetysluettelon, vaikka tilausta ei ollut tehty.

Kestitystilanteissa (esimerkiksi tapaus 21) jo 200 euron henkilökohalliset tarjoilut ovat aiheuttaneet lahjusrikkomustutkinnan. Tapauksessa oli kyse kahdesta eri tilaisuudesta, joten tilaisuuskohtaiset kustannukset henkeä

kohtaan olivat vielä pienemmät. Se tarkoittaa, että viranhaltijoiden tai heihin rinnastettavien henkilöiden odotetaan suhtautuvan erityisellä varovaisuudella yritysten heille tarjoamiin vapaa-ajan tilaisuuksiin. Toisaalta on huomattava, että tämä aineisto sisältää vain rikosepäilyt. Tapauksesta ei ole välttämättä nostettu edes syytetä, vaikka se on päätynt syyteharkintaan.

Ryhmä 4: Poliisin päättämät muut lahjusrikosilmoitukset.

Tapaus 24: Yritys A on maksanut julkisoikeudellisen yhteisön B hallituksen jäsenen C tukiyhdistyksen tilille vaalirahaa. Hallituksen jäsen C on osallistunut kokoukseen, jossa käsiteltiin yrityksen A ja julkisoikeudellisen yhteisön B välistä sopimusta. Luottamuksen puolueettomaan toimintaan epäillään heikentyneen. Maksettu summa on arvoltaan 3000 euroa. Etu vastaanotettiin. Tapaus lähetettiin syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjusrikkomus, tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen.

Tapaus 25: Kansalainen laittoi internet-huutokaupassa myyntiin kunnallisvaaliläänensä. Huudon lähtöhinnaksi oli kirjattu 1 euro. Rikosilmoitukseen ei ole merkitty, kuka ilmoitti tapauksesta poliisille. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: vaalilahjonta.

Tapaus 26: Useille kansanedustajille oli lähetetty sähköpostiviesti, jossa harkittiin kansanedustajan tai ministerin ostamista. Yksi viestin saaneista kansanedustajista ilmoitti viestistä poliisille. Viestin lähettäjän henkilöllisyys ei ole selvillä. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen kansanedustajalle.

Tapaus 27: Henkilö oli pyytänyt vanginvartijan kuuloetäisyyden päähän muista kaupungilla ja kysynyt paljonko vartijan ostaminen maksaa. Tutkinta on päätetty, koska lahjuksen antamisen tunnusmerkistön ei ajateltu toteutuneen, koska kysyttiin vain hintaa. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen.

Tapaus 28: Henkilö pyytää poliisia tutkimaan neljää asiaa. Hän epäilee pelastusjohtajan kiristäneen rahaa sopimusten uusimisen yhteydessä sekä epäselvyyksiä kihlakunnanvoudin antamassa urakkasopimuksia koskevista ohjeista kaupunginhallitukselle. Lisäksi hän epäilee pelastusjohtajan ja toisen henkilön syyllistyneen perättömään lausuntoon. Ilmoittaja myös pohtii, saako pelastusjohtaja käyttää virka-autoa yksityisajoon. Syyteoikeus on vanhentunut kolmen rikosepäilyn kohdalla jo siinä vaiheessa, kun ilmoitus on tehty. Virka-auton käyttö on puolestaan ollut saadun selvityksen mukaan hälytysvalmiudessa olemista, vaikka se on saattanut näyttää ulkopuolisen mielestä yksityisajolta. Edun vastaanottamisesta ei ole tietoa. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: kunnianloukkaus, lahjuksen ottaminen, virka-aseman väärinkäyttäminen, virkavelvollisuuden rikkominen.

Tapaus 29: Toimittaja oli kehittänyt idean strategiasta ja kirjoittanut siitä luonnostekstin. Poliitikko oli pyytänyt luonnostekstiä nähtäväksi ja halusi muokata sitä. Pian sen jälkeen idea oli esitetty julkisuudessa. Toimittaja koki, että hänellä on tekijänoikeus sekä kehittämäänsä ideaan että kirjoittamaansa tekstiin. Kun toimittaja pyysi palkkiota, hänelle ei maksettu. Sen sijaan hän sai uhkaavan puhelun, jonka lopuksi hänelle tarjottiin tietokonetta. Toimittaja uskoi tietokoneen olevan lahjus. Tutkinta on päätetty, koska rikosta ei epäillä tapahtuneen. Etua ei vastaanotettu. Tapausta ei lähetetty syyteharkintaan.

Rikosnimikkeet: lahjuksen antaminen, laitton uhkaus, tekijänoikeusrikkomus

Ryhmään 4 kootut rikosilmoitukset 24–26 koskevat vaaleja. Tarkkasilmäinen lukija havaitsee, että tiedotusvälineissä esitettyyn vaalirahakohuun johtaneet lahjusrikosilmoitukset puuttuvat. Tutkimuksen pohdintaosiossa esitetään, että jos tutkimus päätetään toistaa, poiminta ulotetaan poikkeuksellisesti myös vuosina 2007–2010 tapahtuneisiin lahjusrikoksiin. Esimerkiksi pitkä tutkinta-aika on voinut estää ilmoituksen päättymisen aineistoon. Muut ryhmän 4 tapaukset ovat yksittäistapauksia, jotka eivät soveltuneet muihin luokkiin. Yhteistä tapauksille on, että rikosta ei epäillä tapahtuneen, mutta niistä on kuitenkin kirjattu tutkinnan alussa lahjusrikosilmoitus.

5.3 Tutkimusaineiston ulkopuolelle jääneet lahjusrikosilmoitukset

Tutkimusta varten poliisiasian tietojärjestelmästä luettiin läpi aineistoon kuuluvien lahjusrikosilmoitusten lisäksi muiden vuosien lahjusrikosilmoitukset, jotka eivät olleet vielä siirtyneet arkistokantaan ja joita ei ollut salattu. Lukukierros tehtiin sen takia, että tiedetään, onko sisällöllisesti muuntuyppisiä lahjusrikostapauksia jäänyt poimitun aineiston ulkopuolelle.

Haun ulkopuolelle jääneissä lahjusrikosepäilyissä löydettiin neljänlaisia lahjustilanteita. Ensiksi, henkilö tilasi työnantajansa laskuun töitä, joiden lopputuloksesta hän hyötyi suoraan itse. Toiseksi, yritys käytti konsulttia välikätenä menestyäkseen suuressa, kansainvälisessä tarjouskilpailussa ja konsultin tekemän työn sisältö jäi epäselväksi. Kolmanneksi, johtaja junaili tuttavilleen erilaisia etuja edustamansa organisaation kustannuksella. Neljännessä tapaustyyppissä julkisella sektorilla työskentelevä kodinhoitaja otti vastaan rahalahjan hoitamaltaan vanhukselta. Tällaisia tapauksia tuli vastaan myös korruption viittaavissa rikosilmoituksissa, vaikka niitä ei ollut tutkittu lahjusrikoksina.

Tämän tutkimuksen aineisto ei myöskään sisällä muutamia viime vuosina julkisuudessa olleita suuria kansainvälisiä lahjusepäilyjä, joissa epäilty lahjusten arvo liikkuu sadoissa tuhansissa, jopa miljoonissa euroissa. Esimerkiksi lahjusrikosaineistosta puuttuvat uutisoidut Patrian panssariajoneuvokaupat Sloveniassa ja Kroatiassa (MTV3 uutinen 2010). Lisäksi käräjäoikeus hylkäsi kolmannen Patriaan liittyvän lahjusrikossyytteen kesällä 2011, mutta hovioikeus on myöntänyt valitusluvan ja jutun käsittely tulee jatkumaan. Patrian epäiltiin antaneen 1,3 miljoonan euron edestä lahjuksia egyptiläisille. (HS uutinen 2011a; HS uutinen 2011b.) Myöskään rikosilmoitus Instrumentarium Medko Medicalin sairaalalaittekaupoista Costa Ricassa ei sisälly aineistoon. Yrityksen epäillään lahjoneen paikallisia virkamiehiä. Kahdeksan vuotta sitten tehdyn sopimuksen arvo on lähes 40 miljoonaa dollaria ja epäiltyjen lahjusten arvo vajaan yhdeksän miljoonaa dollaria. Jälkikäteen on paljastunut, että osa sairaalalaitteista oli hyödyttömiä Costa Ricassa. (YLE uutinen 2011.) Viides suuri kansainvälinen lahjusrikostapaus koskee Wärtsilän kymmenen vuoden takaista voimalaitosprojektia, jonka epäillään perustuneen kenialaiselle virkamiehelle maksetuille miljoonalahjuksille (HS uutinen 2009).

Toinen merkittävä, tutkimusaineistosta lähes kokonaan puuttuva rikosepäilykokonaisuus on vaalirahakohun selvittely. Paljon julkisuutta saaneessa rikosepäilyvyyhdyissä toimijoita on epäilty lahjusrikosten lisäksi muun muassa luottamusaseman väärinkäytöstä. Osassa tapauksia epäillyt teot ovat tapahtuneet ennen vuotta 2006, joten ne jäivät poiminnan ulkopuolelle. Osassa

tapauksia tutkinta ei puolestaan ollut vielä päättynyt aineiston poiminta-ajan-kohtana. Esimerkiksi entisen ulkoministerin syntymäpäiväjuhlien rahoitusta koskeva oikeuskäsittely alkoi vasta syksyllä 2011. Lisäksi vaalirahoitukseen liittyvistä rikosilmoituksista moni on ollut todennäköisimmin salattu tutkin-
nan ajan ja myös tutkinnan päätyttyä.

6 MUUT KORRUPTIOEPÄILYT – KUVAILEVAN OSAN ANALYYSI

Aineiston muodostamisesta kertovassa luvussa todettiin, että tutkimuksen varsinaisen aineiston lisäksi on poimittu myös laajempien sanahakujen avulla ns. kuvaileva osa (n=1580). Kuvailevan osan tarkoitus on kartoittaa korruptioon viittaavia rikosilmoituksia kaikista rikosnimikkeistä, jolloin pystytään arvioimaan, minkälaisia tapauksia on jäänyt varsinaisen tutkimusaineiston (n=469) ulkopuolelle. Kuvailevaa osaa varten ideoitiin muutamia kymmeniä hakusanoja tai hakusanayhdistelmiä, jotka liittyivät neljään teemaan. Teemat olivat hankinnat, vaalirahoitus, tyypilliset korruptioon liittyvät termit sekä kaavoitus ja rakennusluvat. Kuvailevan osan rikosilmoitukset luettiin läpi kerran ja tässä luvussa käsitellään niistä löytyneitä korruptioon viittaavia tekoja.

Selkeästi eniten relevantteja tapauksia löytyi tarjouskilpailujen ja hankintapäätösten joukosta. Suuri osa tapauksista koski asunto-osakeyhtiössä toteutettuja yhteisiä remontteja, joissa osakkaat pyytävät jälkikäteen tutki- maan hallituksen tai isännöitsijän toimia urakoitsijan valinnan ja remontin kokonaiskustannusten osalta. Tällaisia tapauksia löytyi myös varsinaisesta tutkimusaineistosta. Poliisitutkinnan näkökulmasta tapauksille on yhteistä se, että usein minkään rikoksen tunnusmerkistö ei täyty poliisin saamien tietojen valossa ja tapaukset on kirjattu tietokantaan ”muu tutkinta” -nimikkeellä. Se ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että rikosta ei olisi tapahtunut. Rikosilmoitusaineiston perusteella tutkinta voi kariutua siihen, että tarjouskilpailun toteuttamista ei ole valvottu. Esimerkiksi isännöitsijä kertoo pyytäneensä tarjoukset viideltä yritykseltä, mutta vain yksi yritys jätti tarjouspyynnön ja ainoan tarjouksen jättäjä valitaan toteuttamaan remontti. Myöhemmin selviää, että isännöitsijällä on sidonnaisuuksia valittuun urakoitsijaan ja herää epäily, onko tarjouskilpailua sittenkään toteutettu rehellisesti ja toinen yritys olisi voinut tehdä remontin selvästi halvemmalla. Vuosi tapauksen jälkeen voi olla mahdotonta selvittää, mikä tilanne on todella ollut. Urakoitsijat eivät välttämättä arkistoi saamiaan tarjouspyyntöjä tai sitä, ovatko he vastanneet tarjouspyyntöön. Asunto-osakeyhtiöiden lisäksi epäselviä tarjouskilpailutapauksia liittyi myös kunnalliseen päätöksentekoon ja yritystoimintaan. Esimerkiksi työnjohtajan epäillään pyörittäneen samaan aikaan yritystoimintaa ja toimineen toisen, samoista urakoista kilpailleen yrityksen urakkatarjousten laskijana. Asemansa ansiosta hän on pystynyt tuottamaan työnantajalleen merkittävää taloudellista vahinkoa.

Tarjouskilpailujen ja hankintapäätösten lisäksi löytyi parikymmentä muuta, rikoksen tunnusmerkit täyttävää, syyteharkintaan lähetettyä, korrup-

tioon viittaavaa tapausta. Relevantit tapaukset liittyivät yritystoimintaan ja olivat pääasiassa kavallus- ja petostyyppisiä. Rikosilmoituksissa epäiltiin esimerkiksi yrityksen luottokortin käyttöä yksityisiin tarkoituksiin, yrityksen varojen kavaltamista sekä yhtiön varojen käyttöä omiin matkoihin, ruokiin ja juomiin. Näiden lisäksi löytyi useita muu tutkinta -nimikkeellä tutkittuja sekalaisia tapauksia. Tapauksista muutama käsitteli vaalirahoitusta ja kaa-voitusta, mutta suurempi osa rikosilmoituksista oli laadittu tilanteista, joissa epäiltiin puolueellista päätöksentekoa, esteellisyyttä tai annetun toimivallan ylitystä. Esimerkiksi poliisin epäiltiin kieltäytyneen rikosilmoituksen kirjaa-misesta, kaupunginhallituksen puheenjohtajan junailleen virkamiehille pal-kankorotuksia, osakeyhtiön toimitusjohtajan toimineen vastoin yhtiöjärjes-tystä, tutkinnanjohtajan olevan esteellinen tietyn esitutkinnan suorittamiseksi ja kaupungin rakennusmestareiden käyttäneen ilmaiseksi rakennusliikkeiden palveluja yksityisiin tarkoituksiinsa.

Joukossa oli myös rikosilmoituksia, jotka muistuttivat kuvauksensa perusteella lahjusrikosta, vaikka tapausta ei ollut merkitty lahjusrikokseksi. Merkittävin tällainen tapaus oli suuri petosvyyhti, jossa vahinkotarkastajien, valvojan ja urakoitsijoiden epäillään huijanneen vakuutusyhtiötä maksamaan korjaustöistä liikaa. Vyyhtiin liittyy poikkeuksellisesti kymmeniä rikosilmoi-tuksia ja niissä epäillään tyypillisimmin törkeää petosta. Vahinkotarkastajien epäillään suosittelleen kohteiden valvontaan tuttua valvojaa, joka on hoitanut urakkatarjousten kilpailuttamisen, jos sitä on ylipäättään tehty. Tarjouskilpai-luun osallistuneiden yritysten edustajilla on ollut yleensä läheissuhde keske-nään, joten kilpailuttaminen on ollut näennäistä ja urakan hinta on määritelty selvästi markkinahintaa korkeammaksi. Lahjuselementti nousee esiin osassa rikosilmoituksia, kun vahinkotarkastajan epäillään saaneen korvauksen toi-minnastaan. Mainitun vyyhdin lisäksi tunnistettiin pari muuta rikosilmoitusta, joissa epäiltiin toistensa tuntevien henkilöiden junailleen urakkasopimuk-sen hintoja.

Korruptioon viittaavien rikosilmoitusten lisäksi löytyi kolmen lajin ta-pauksia, joissa mainittiin korruptio. Nämä samat tyytit havaittiin jo varsinais-sessa tutkimusaineistossa, johon ne olivat päätyneet pääasiassa hakusanan ”korruptio” avulla. Ilmoitukset päätettiin luokitella pois varsinaisesta aineis-tosta, koska kyse ei ollut varsinaisista korruptioepäilyistä (luku 3.3). Ensimmäinen kategoria on turvapaikkatutkinnan yhteydessä mainittu korruptio ulkomailla. Turvapaikkaa hakeva henkilö kertoo kohdanneensa korruptiota jossakin toisessa valtiossa, esimerkiksi lähtömaassaan. Tyypillinen kertomus on kotimaasta pakeneminen korruption takia tai että matkustusosoikeus ulko-maille on hankittu maksamalla lahjuksia jonkin toisen maan viranomaisil-le. Suomalaisen poliisin huomio on kiinnittynyt turvapaikkahakemukseen,

ei rikostutkintaan. Toisen kategorian rikosilmoituksissa henkilö kokee, että hänen kunniaansa on loukattu julkisuudessa esitetyissä korruptio- tai lahjus-epäilyissä. Tyypillisesti epäilyt eivät ole päätyneet poliisin tietoon, vaan niitä on esitetty esimerkiksi paikallislehdissä tai suullisesti muissa yhteyksissä. Niinpä kyse ei ole epäilystä rikoksesta, johon liittyy korruptioon viittaavia tekoja, vaan kunnianloukkausta koskevasta rikosepäilystä. Kolmas kategoria on rikosilmoitus, jossa yksityishenkilö ilmoittaa epämääräisestä asiasta, jonka hän ajattelee olevan korruptiota. Samasta tapahtumasta voi olla useita saman henkilön tekemiä, mutta hieman toisistaan eroavia kirjauksia poliisi-asiain tietojärjestelmässä. Ilmoitukset ovat hyvin yleisluontoisia ja herjaavia, eikä ilmoittaja ole tyypillisesti yksilöinyt mitään tiettyä tapahtumaa, jossa epäilty rikos olisi tapahtunut. Ilmoituksen vastaanottaja on usein kopioinut alkuperäisen tekstin muokkaamattomana poliisi-asiain tietojärjestelmään. Ilmoitus voi kohdistua moniin korkeisiin virkamiehiin ja sen sisältö voi myös olla selkeästi totuudenvastainen.

Kuvailevan osan sisältämät rikosilmoitukset vahvistavat oletuksen, että korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän avulla ei voi kartoittaa lukumäärällisesti kaikkea poliisin tietoon tullutta korruptioon viittaavaa rikollisuutta. Tämä rajoitus tiedostettiin jo tutkimusasetelmaa suunniteltaessa. Sen sijaan kuvailevan osan ja varsinaisen tutkimusaineiston rikosilmoitukset ovat sisältönsä samantyyppisiä ja kuvailevan osan rikosilmoitukset sopivat varsinaisen tutkimusaineiston perusteella tehtyyn korruptiotapausten luokitteluun. Lisäksi rikosnimikkeet, joilla kuvailevan osan rikosilmoitukset on kirjattu, ovat pääasiassa kavallus, petos, varkaus ja muu tutkinta. Tulokset siis tukevat seurantamenetelmän käyttökelpoisuutta. Korruptioon viittaavia tekoja löytyi juuri niistä rikosnimikkeistä, joista niitä uskottiin löytyvän ja ne ovat tyypiltään juuri sellaisia kuin varsinaisen rekisteriaineiston perusteella poliisin tietoon tulevien korruptioon viittaavien tekojen havaittiin olevan.

7 KORRUPTIORIKOLLISUUDEN SEURANTAMENETELMÄN ARVIOINTIA

Korruption määrittely ei ole yksiselitteistä. Rikoslaki ei tunne termejä korruptio ja korruttori rikollisuus. Tässä tutkimuksessa korruptiosta käytettiin määritelmää vastuullisen aseman väärinkäyttö yksityiseksi eduksi. Määritelmän soveltaminen pidettiin tarkoituksella avarana. Ensiksi, tapauksen vakavuuteen ei voinut ottaa rikosilmoituksen perusteella luotettavasti kantaa, joten mukana ovat kaikki, myös lievät tapaukset. Toiseksi, vastuullinen asema oli mikä tahansa virallisesti nimetty asema, kuten työsuhte, hallituksen jäsenyys tai edunvalvojana toimiminen. Kolmanneksi, väärinkäyttönäkökulma toteutui yleensä jo rikosepäilyssä. Neljänneksi, yksityistä etua oli puolestaan epäily, että henkilölle, organisaatiolle tai läheiselle oli aiheutunut etua sekä epäily esteellisyydestä tai henkilökohtaisista vaikuttimista päätöksentekoon. Yksityinen etu haluttiin laajentaa esteellisyysepäilyihin, koska hallintolaissa säädettyjen esteellisyyserusteiden mukaan virkamiehen tulee jäävätä itsensä päätöksenteosta, jos käsiteltävästä asiasta on odotettavissa hänelle tai hänen läheiselleen erityistä hyötyä tai vahinkoa. Niinpä esteellisyysepäilyt jo itsessään viittaavat yksityiseen etuun. Toisenlaisella luokittelukehyksellä kuva korruptioon viittaavasta rikollisuudesta olisi näyttänyt erilaiselta.

Poliisin tietoon tulleet rikosepäilyt on ainoastaan ilmoitettua rikollisuutta mittaava tutkimusaineisto. Rikosepäilyjä tarkastellaan poliisiasian tietojärjestelmään tallennettujen rikosilmoitusten avulla. Korruption osalta poliisiasian tietojärjestelmä on laajin yhden viranomaisen keräämä rekisteri, johon korruptioepäilyistä on kerätty tietoa. Lisäksi poliisiasian tietojärjestelmä on alkuperäisrekisteri, jonka tietosisältöä päivitetään poliisin työn yhteydessä. Kaikissa valtioissa tutkijoille ei luovuteta suoraa pääsyä rekistereihin, vaan tutkimusta joutuu tekemään valikoitujen tilastojen perusteella tai rekisteritiedot eivät ole luotettavia. Tämän tutkimuksen osalta rekisterin käyttöoikeus kattaa kaikki muut kuin salatuksi merkityt ilmoitukset. Salattuja rikosilmoituksia, joiden tutkinta oli päättynyt, oli 17.10.2011 suoritetussa tarkistuspoiminnassa 32 ja niistä viisi oli lahjusrikosilmoituksia. Tarkistuspoiminnassa olivat mukana kaikki tämän tutkimuksen rikosnimikkeet ja hakuehdot olivat muutoin samat kuin kevään 2011 haussa, mutta sanahaku jätettiin pois.

Rikosilmoituksiin kirjatun sanallisen kuvauksen laatu vaihtelee. Välillä kuvaukset ovat hyvin tarkkoja ja monen sivun pituisia, kun taas toisinaan tekstiä on vain muutama rivi. Tapauksen luokittelu korruptioksi tapahtuu tyypillisesti juuri sanallisen kuvauksen perusteella. On siis mahdollista, että tapauksessa on ollut korruptioon viittaavia piirteitä, mutta niukan kuvauksen takia se ei selviä rikosilmoituksesta. Myös tapauksen ylitulkitseminen kor-

ruptioon viittaavaksi on mahdollista. Lisäksi on muistettava, että kyseessä on vasta rikosepäily, eikä rikosta ole välttämättä tapahtunut. Niinpä aineistossa ei voi ottaa kantaa siihen, onko kyseessä lopulta rikos. Se, että rikosilmoituksen viimeisellä rivillä lukee, että ei ole syytä epäillä rikosta, ei vaikuta luokittelun lopputulokseen. On kuitenkin huomattava, että monen sadan rikostapauksen esitutkimusmateriaalit olisivat liian laaja aineisto tilattavaksi ja läpikäytäväksi tämän tutkimuksen aikarajoissa. Siitä huolimatta jäljelle jäisi virheellisen tulkinnan mahdollisuus: syyttäjän voi vaihtaa perustellusta syytä rikosnimikettä, josta syyte nostetaan.

Jos tarkastelu rajoitettaisiin pelkkiin oikeuden ratkaisuihin, saataisiin toki tarkempaa tietoa, mutta poimintavaiheessa menetettäisiin suuri osa tapauksista. Varsinaisia lahjusrikoksina tutkittuja juttuja on vähän ja syytteen päätyneitä lahjusrikosepäilyjä on vielä vähemmän. Muita rikosnimikkeitä ja sanahauulla aineistoon tarttuneita juttuja puolestaan on niin paljon, ettei kaikkia oikeuden ratkaisuja olisi mitenkään mahdollista käydä läpi. Poliisiasian tietojärjestelmä on edelleen laajin määrämuotoinen rekisteri epäilyistä korruption viittaavista rikoksista. Tässä valossa tarkasteltuna rikosilmoitusaineisto on puutteistaan huolimatta perusteltu valinta korruption rikosten kartoittamisessa.

Seurantamenetelmää varten ideoitiin yli sata hakusanaa ja hakusanayhdistelmää. Apuna käytettiin korruptiotutkimusta käsittelevää kirjallisuutta. Testihakuja tehdessä kuitenkin selvisi, ettei suoraan korruption liitettäviä termejä, kuten voitelluraha tai kestitys, kirjata juurikaan rikosilmoituksiin. Hakusanat, jotka liittyvät korruptioalttiisiin toimintoihin, puolestaan tuottivat liian yleisiä hakutuloksia. Niinpä kaikkia tarpeellisia hakusanoja ei voinut käyttää, koska aineisto olisi kasvanut liian suureksi. Poliisiammattikorkeakoulun kehittämässä viharikosten seurantamenetelmässä on käytetty paria sataa hakusanaa ja reilua sataa rikosnimikettä (Peutere 2009). Samanlaista rikosilmoitusten ylitarjontaa ei esiintynyt ja kaikki relevantit hakusanat voitiin ottaa poimintaan, koska viharikoksiin liittyvät termit eivät tyypillisesti esiinny muissa rikoksissa. Sen sijaan tässä tutkimuksessa hakusanat jouduttiin valitsemaan relevanttien vaihtoehtojen joukosta ilman aikaisempaa menetelmällistä perustetta.

Valikoidut hakusanat ovat siis yksi aineiston mahdollinen heikkous. Toisaalta niiden käyttö on myös vahvuus. Ilman hakusanoja tutkimus olisi kohdistunut pelkästään tiettyihin rikosnimikkeisiin ja esimerkiksi kavallukset ja petokset, joista haluttiin uutta tietoa, olisivat jääneet kokonaan pois. Hakusanojen vaikutusta aineiston laatuun lievennettiin käyttämällä varsinaisen rekisteriaineiston sanahauissa vain muutamaa keskeistä hakusanaa. Sen lisäksi poimittiin laajempi hakusana-aineisto, kuvaileva osa, jota ei käytetty

tilastollisissa analyyseissa. Kuvailevan osan avulla pystyttiin kartoittamaan, minkälaisia korruptioon viittaavia rikosilmoituksia löytyy varsinaisen aineiston ulkopuolelta. Kun tutkimus toistetaan tulevaisuudessa, kuvaileva osa on mahdollista säilyttää ennallaan, jättää kokonaan pois tai vaikka korvata uusilla hakusanoilla. Jos kuvailevan osan korvaisi aina uusilla hakusanoilla, pitkällä tähtäimellä olisi mahdollisuus kartoittaa rikosilmoituksissa esiintyvää korruptiota hyvinkin laajasti.

Toinen haaste liittyy siihen, että aineistoon otettiin mukaan vain rikosilmoitukset joiden tutkinta on päättynyt. Valinta perusteltiin sillä, että kaikki rikosilmoitukset ovat samalla viivalla: rikosepäilyn korruptiivinen luonne voi ilmetä vasta tutkinnan aikana. Jos tutkinta olisi kesken, tällaiset rikosilmoitukset olisivat jääneet pois hakutuloksista. Toisaalta tutkinnan päättäminen on ongelma erityisesti monimutkaisten rikosten osalta, koska niiden tutkinta kestää pidempään kuin yksinkertaisimmissa tapauksissa. Oman ongelmansa muodostavat myös rikosilmoitukset, jotka on salattu tutkinnan ajaksi. Salatujen juttujen osuus vähenee, kun tutkinta saadaan päätökseen.

Aineiston luokitteluun liittyy aina luokittelijasta johtuva riski. Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmässä poimitun aineiston luokittelun luotettavuutta lisää se, että se on tehty kaksivaiheisesti. Ensimmäisen lukukierroksen aikana saatiin käsitys siitä, minkälaisesta aineistosta on kyse ja minkä tyyppisiä korruptioon viittaavia tapauksia poliisiasiain tietojärjestelmästä löytyy. Aineisto luokiteltiin 11 korruptiotyyppiin vasta toisen lukukierroksen aikana. Aineiston luokittelua sekä muuttujien koodausta ei ole voitu tarkistaa jokaisen ilmoituksen osalta, kun kolmannen lukukierroksen toteuttaminen ei ollut aikarajan takia mahdollista. Lisäksi luokittelu on vain yhden henkilön tekemä, mikä osaltaan heikentää sen luotettavuutta. Jos tutkimus toistetaan, luokittelun luotettavuus lisääntyy ajan kanssa, kun luokittelukehikkoa ei tarvitse luoda samalla kun luokittelua tehdään. Seuraavalla tutkimuskerralla rikosilmoitukset on mahdollista luokitella 11 tyyppiin jo ensimmäisellä lukukierroksella. Toisesta lukukierroksesta tulee tällöin tarkastuskierros.

Muuttujista suurin osa on poimittu suoraan poliisiasiain tietojärjestelmästä. Rekisteritutkimuksen yleisiin haasteisiin liittyy se, että tutkimuksessa on käytettävä valmiiksi määriteltyjä muuttujia eikä kerättäviin tietoihin pääse vaikuttamaan. Sen lisäksi luokiteltiin joitakin lisämuuttujia. Lisämuuttujiin sisältyy aina luokittelun riski. Tapausten pakottaminen epäsoviviin luokkiin pyrittiin estämään ottamalla tarvittaessa käyttöön luokat ”muu” ja ”ei osaa sanoa”.

Edellä pohdittiin korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän mahdollisuuksia ja haasteita. Yhteenvetona voidaan todeta, että korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä on toteuttamiskelpoinen seurantatutkimus myös jatkossa.

Toisaalta tuloksia tulkittaessa on muistettava, ettei seurantamenetelmän perusteella voi ilmoittaa, että poliisi kirjasi neljän vuoden aikana 469 korrup-tioon viittaavaa rikosepäilyä. Korrup-tioon viittaavien rikosepäilyjen määrä on suurempi, mikä todettiin kuvailevan osan avulla. Erityisesti yksityisellä sektorilla tapahtuvat kavallukset ja petokset ovat aineistossa aliedustettuna. Petokset liittyvät usein esimerkiksi kilpailutusprosessissa tapahtuneisiin ri-kosepäilyihin. Samoin muu tutkinta -ilmoituksia, jotka liittyvät esimerkiksi esteellisyyteen, on enemmän kuin seurantamenetelmän perusteella tulee tu-lokseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusasetelma

Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2009 julkaistussa esitutkimuksessa havaittiin, että lahjusrikosnimikkeet eivät kata kaikkea korruptiorikollisuuteen viittaavaa toimintaa Suomessa (Juslén & Muttilainen 2009). Korruptioon viittaavia rikosepäilyjä löytyy myös muiden rikosnimikkeiden joukosta. Samalla todettiin, että poliisin tietoon tulevan korruption määrästä, sisällöstä ja laadusta tiedetään yllättävän vähän. Tässä tutkimuksessa rakennetun korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän avulla voidaan vastata kysymykseen, millaista on poliisin tietoon tullut lahjus- ja korruptiorikollisuus Suomessa.

Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä on rakenteensa ja aineistonsa kannalta poikkeuksellinen tutkimus. Kirjallisuushauissa ei löytynyt vastaavaa tutkimusta, jossa korruptioon viittaavia rikosilmoituksia olisi etsitty rikosnimikkeiden lisäksi sanahauilla ja perehdytty sen jälkeen rikosilmoitusten sisältöön. Korruptiota on tutkittu paljon empiirisesti, mutta sanahakua soveltavat korruptiotutkimukset ovat äärimmäisen harvinaisia. Niinpä korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä on uudentyypinen tutkimus, joka laajentaa näkökulmaa korruptiorikollisuuteen ja täydentää aiempaa tutkimustietoa aiheesta.

Tutkimuksen aineistona käytettiin poliisin kirjaamia rikosilmoituksia, joiden rikokset olivat tapahtuneet vuosien 2007–2010 aikana ja joiden tutkinta oli päättynyt viimeistään keväällä 2011. Rikoslaki ei tunne korruption käsitettä. Korruptio määriteltiin tässä tutkimuksessa *vastuullisen aseman väärinkäytöksi yksityiseksi eduksi*. Rikosilmoitukset poimittiin poliisin rekistereistä rikosnimikkeiden ja sanahakujen avulla (liite 2; liite 3). Potentiaalisia korruptioon viittaavia rikosilmoituksia löydettiin hakumenetelmän avulla 5837. Kahden lukukierroksen jälkeen todettiin, että rikosilmoituksista 469 täyttää valitun korruptiomääritelmän. Sanahakujen avulla löytyneistä tapauksista varsinainen tutkimusaineisto sisältää ne tapaukset, jotka löytyivät neljällä suoraanaisesti korruptioon tai lahjontaan viittaavalla hakusanalla. Muilla hakusanoilla löytyneitä tapauksia kuvaillaan esimerkkitapauksina erillisessä luvussa.

Keskeisimmät havainnot

Korruptioon viittaavia piirteitä sisältävät 469 rikosilmoitusta jaettiin yhteentoista luokkaan, jotka kuvaavat suomalaista korruptiorikollisuutta. Nämä luokat ovat:

- Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily
- Muu lahjusepäily
- Varojen väärinkäyttö
- Varojen väärinkäyttö edunvalvojana
- Toiminnan puolueellisuus
- Virkatiedon paljastaminen
- Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)
- Toimivallan ylitys
- Tiedon pimitys päätöksenteossa
- Asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen
- Muun tyyppiset tapaukset

Selvästi yleisimmin rikosilmoituksissa epäiltiin varojen väärinkäyttöä (31 %) ja taloudelliseen hyötyyn tähtäävää tiedon väärinkäyttöä (19 %). Lahjusrikoksena tutkittuja rikosepäilyjä oli vain kuusi prosenttia aineistosta (29 kpl). Tietojen poiminnan ajankohtana maamme rikoslaissa oli yhteensä kymmenen lahjusrikospykälää.

Tyypillisimmät tavoitellut edut korruption viittaavissa rikosilmoituksissa olivat raha ja tieto. Lahjusrikosilmoituksissa raha oli selkeästi yleisin keino, jolla pyrittiin vaikuttamaan toisen osapuolen toimintaan. Lahjusten arvo vaihteli muutamista euroista kymmeneen tuhansiin euroihin. Yli puolet korruption viittaavista rikosepäilyistä päätyi poliisin tietoon muun asianomistajan kuin tapauksen osapuolen kautta. Tyypillisesti työnantaja huomasi, että organisaation omaisuutta puuttuu ja epäily kohdistui työntekijään. Lahjusrikoksista puolestaan ilmoitti tavallisimmin mukana ollut osapuoli. Poliisille ilmoitetaan herkimmin lahjontayrityksistä, ei molemmin puolin hyväksytyistä lahjontatapauksista.

Korruption viittaavista rikosilmoituksista yli kolmannes tapahtui yritysten välillä tai sisällä. Yrityksiin kohdistuvat tapaukset käsittelivät yleensä tiedon väärinkäyttöä taloudellisen edun tavoittelemiseksi tai varojen kavaltamista. Valtion ja yksityisen kansalaisen välisiä tapauksia oli viidennes. Kyse oli tyypillisesti siitä, että viranhaltija oli katsonut rekisteristä aiheutta kansalaisen tietoja tai tehnyt kansalaiseen kohdistuvan päätöksen, jossa viranhaltijalla epäiltiin olevan henkilökohtainen vaikutin. Rikosilmoituksia, joissa on mukana yritys tai julkisen sektorin edustaja, oli suurin piirtein yhtä paljon. Lahjusrikosilmoituksissa ilmeni eniten valtion ja yksityisen kansalaisen välisiä katukorruptiotapauksia, joissa poliisin pysäyttämä autoilija tarjosi rahaa päästäkseen jatkamaan matkaa päihtymyksestä tai ylinopeudesta huolimatta. Päätöksentekoon kohdistuvissa lahjusrikosilmoituksissa osapuolten kirjo oli laajempi.

Useimmin rikosilmoituksissa esiintyneet rikosnimikkeet olivat virkavelvollisuuden rikkominen (134), yrityssalaisuuden rikkominen (89) ja luotamusaseman väärinkäyttö (72). Myös kavalluksia (88) ja varkauksia (74) oli kaikki tekemuodot mukaan lukien runsaasti. Lahjusrikoksista epäiltiin useimmin lahjuksen antamista.

Korruption viittaavista rikosilmoituksista syyteharkintaan päätyi 66 % ilmoituksista. Lahjusrikoksena tutkittujen rikosilmoitusten osalta luku oli 75 %. Molemmat ovat kuitenkin pienempiä kuin talousrikosten keskimääräinen syyteharkintaan lähetettyjen rikosilmoitusten osuus 87 % (Hakamo et al. 2009, 85). Eroon vaikuttaa osittain se, että korruption viittaavissa rikosilmoituksissa ovat mukana myös sekalaisilmoitukset (S), joiden osalta ei täyty minkään rikoksen tunnusmerkistö. Kuitenkin S-ilmoituksia on niin vähän, ettei se selitä koko eroa. Korruption viittaavissa rikosepäilyissä ei ole aina selvää, onko kyseessä rikos vai muutoin eettisesti arveluttava käytös. Lisäksi näytön löytäminen esimerkiksi päätöksen puolueellisuudesta voi osoittautua erityisen haastavaksi korruptionrikosten tutkimisessa.

Korruption viittaavissa rikosilmoituksissa kaksi kolmesta epäillystä on miehiä. Epäillyt ovat keski-ikäisiä, työssäkäyviä suomalaisia ja useimmin alempia toimihenkilöitä. Lahjusrikoksista epäillään puolestaan suomalaisia miehiä, jotka edustavat sosioekonomiselta asemaltaan ylempiä toimihenkilöitä. Kansalaisuuden osalta poikkeuksen muodostavat katukorruptiotilanteet, joissa poliisille tarjoo rahaa yleensä Venäjältä tai muusta Itä-Euroopan maasta kotoisin oleva henkilö.

Tulosten arviointia korruption torjunnan näkökulmasta

Osa korruption viittaavasta rikollisuudesta luokitellaan talousrikollisuudeksi tai rikosta motivoi vähintään taloudellisen hyödyn tavoittelu. Osa poliisin tietoon tulevista korruptioepäilyistä puolestaan liittyy enemmän hallintoon ja päätöksentekoon julkisella sektorilla. Yhteistä suurelle osalle korruption viittaavista rikoksista on, että niitä voidaan torjua toiminnan avoimuudella, valvonnalla, esteellisyytilanteiden määrittelyllä, vastuunjaolla sekä muilla organisaation sisäisillä keinoilla. Hyvin toteutettuna ja dokumentoituna nämä toimet vähentävät rikoksen johtavia tilanteita, paljastavat jo tapahtuneita rikoksia ja toisaalta helpottavat poliisin työtä mahdollisen rikostutkiminnan aikana.

Tarjouskilpailut ovat yksi korruption ongelma-alue, joka voi koskettaa niin tavallista kansalaista kuin suuryritysten välisiä sopimuksia. Päätöksentekoon voi liittyä tuttavien suosimista tai tarjouskilpailua voivat vääristää maksetut lahjukset. Erityisesti pienille toimijoille, kuten asunto-osakeyhtiöille, ei

ehdi usein syntyä kilpailuttamisen rutiinia. Tällöin tarjouskilpailua järjestettäessä on tärkeää pohtia, kuinka monta tarjousta pyydetään, millä perusteella valitaan yritykset, joilta tarjousta pyydetään, kuinka tarjouspyynnöt käsitellään sekä arkistoidaan ja mitkä ovat ne kriteerit, joilla tarjoukset arvioidaan. Poliisin on hyvin vaikea lähteä etsimään näyttöä rikoksesta, jos kaikki perustuu muistikuviiin tapahtumista vuosia sitten. Lisäksi päätöksentekoprosessin avoimuus estää väärinkäytösten syntymistä. Suuryritykset voivat puolestaan varautua korruptiotilanteisiin laatimalla korruptionvastaisen strategian ja konkreettiset toimintaohjeet tilanteiden ehkäisemiseksi.

Organisaation sisäisissä väärinkäytöksissä, kuten varojen väärinkäytössä, toimivallan ylityksessä tai virkatiedon paljastamisessa korostuu organisaation sisäinen valvonta. Esimerkiksi sisäinen tarkastus ja kaikkien tiedossa olevat valvontakeinot ovat keinoja torjua varojen väärinkäyttöä. Esimerkkejä väärinkäytöksistä organisaation eri tasoilta ovat muun muassa käteisvarojen vieminen kassasta ja naamiointi asiakaspalautuksiksi, viraston luottokortin käyttö henkilökohtaisiin hankintoihin ja organisaation varojen ohjailu tilisiirtoin. Poliisin tietoon tulleet tapaukset havaitaan yleensä päivittäisrutiinien yhteydessä. Virkatiedon paljastamiseen liittyvät tapaukset puolestaan tulivat poliisin tietoon yleensä asiakkaan ilmoittamina. Tällaisen toiminnan ennaltaehkäisyä voi riittää, että työntekijöitä muistutetaan työssä saatujen tietojen käsittelystä.

Poliisin kannalta vastavuoroinen lahjusrikollisuus on erityisen vaikeaa piilorikollisuutta. Jos työntekijä kavaltaa organisaation varoja, organisaation johdon intressi on estää se. Yhtiökokouksen intressi on valvoa hallituksen toimia ja hallituksen tehtävä on valvoa yrityksen etua. Onnistuessaan lahjusrikos hyödyttää molempia osapuolia, joten kummankin osapuolen intressi on pitää teko salassa. Tällöin mahdollisesti saatavat vihjeet voivat olla pieniä. Siksi on hyvä muistaa, että lahjusrikoksen tunnusmerkistö täyttyy jo siinä, jos lahjusta pyydetään tai sitä tarjotaan. Laki ei edellytä vastavuoroisuutta. Jos elinkeinonharjoittaja tekee ilmoituksen poliisille toisesta elinkeinonharjoittajasta, joka on vaatinut lahjusta sopimuksen edellytyksenä, sama on saattanut tapahtua myös muille kyseisen elinkeinonharjoittajan kumppaneille. Tällaisen kuvion tarkempi tutkiminen saattaisi paljastaa paikallisen lahjusvyyhdin. Toinen vihje lahjusrikollisuudesta voi olla epäily ylihintaisesta sopimuksesta. Esimerkiksi muun talousrikostutkiminnan yhteydessä tehty kirjanpidon tutkiminen voi paljastaa maksetut lahjukset. Lahjus on voitu maksaa esimerkiksi konsulttina toimivan välimiehen kautta palkkiona olemattomista palveluista, jolloin suoria tilisiirtoja lahjotuille henkilöille ei esiinny. Se tekee lahjusrikostutkiminnasta huomattavasti vaikeamman. Lisäksi suorituksia on voitu pilkkoa pienemmäksi, jolloin summat eivät herätä niin herkästi epäilyjä. Kol-

manneksi, organisaation sidonnaisuuksia voidaan arvioida tarkastelemalla suhdetoimintaan käytettyjä varoja tai henkilöstön osallistumista maksetuille matkoille ja tilaisuuksiin. Raja kestityksen ja normaalin suhdetoiminnan välillä voi olla häilyvä.

Lahjusrikkoksen mahdollisuutta pohdittaessa on hyvä muistaa, että viranhaltijaa koskevat säädökset ovat tiukemmat kuin elinkeinonharjoittajaa koskevat. Lahjusrikkomusta (RL 40 3§) voidaan epäillä jo silloin, jos *menettely on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen*. Rikosnimikkeistä esimerkiksi virkarikokset, luottamusaseman väärinkäyttö, kavallus, petos ja kirjanpitorikos ovat sen kaltaisia, että niiden tutkinnan yhteydessä voi paljastua myös lahjusrikkoksiin liittyviä rikosepäilyjä.

Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmän tulevaisuus

Ehdotuksena korruptiorikollisuuden seurannan jatkoa varten on, että seuraava poiminta suoritetaan keväällä 2015. Silloin saataisiin samanlainen neljän vuoden otos vuosilta 2011–2014 kuin tässä tutkimuksessa on kerätty vuosilta 2007–2010. Varsinaisen aineiston poiminnassa on perusteltua käyttää samoja rikosnimikkeitä sekä samoja neljää hakusanaa. Näiden lisäksi uudet lahjusrikosnimikkeet ja mahdolliset muut voimaan tulleet, korruptiotapauksiin soveltuvat rikosnimikkeet olisi tarpeellista ottaa mukaan hakuun.

Varsinaista tutkimusaineistoa täydentävän, kuvailevan osan kannalta on kolme vaihtoehtoa: jättää se kokonaan pois, toistaa samoilla hakusanoilla tai korvata eri teemoihin liittyvillä hakusanoilla. Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmä on suunniteltu niin, että aineisto ei kärsi, jos kuvailevan osan jättää pois. Toisaalta, se olisi myös helppo toistaa. Vanhojen hakuteemojen korvaaminen uusilla puolestaan mahdollistaisi korruptioon viittaavien rikosilmoitusten kartoittamisen aiempaa laajemmin. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että myös kuvailevan osan rikosilmoitukset olisi voinut luokitella samoihin yhteentoista kategoriaan kuin varsinaisen aineiston rikosilmoitukset. Erilaisilla hakusanoilla lopputulos voisi olla erilainen.

Toinen tutkimuksen toistoon liittyvä ehdotus liittyy havaintoon, että lahjusrikkoksista osa on vielä tutkinnan päätyttyä salattu ja osan tutkinta-aika on pitkä. Jos tutkimuksen toistaa, samalla voisi testata, voiko 2007–2010 aineistoon lisätä uusia lahjusrikosilmoituksia. Perusmuotoisissa lahjusrikosepäilyissä syyte oikeus vanhenee viidessä vuodessa ja rikosilmoitus siirretään arkistokantaan vuosi sen jälkeen. Törkeiden tekemuotojen syyteoikeuden vanhentumisaika on kymmenen vuotta ja viimeisen kartoitusvuoden osalta tp-ilmoituksia (tutkinta päättynyt) oli selvästi vähemmän kuin kolmena muuna vuonna. Silloin aineistoon voisi tavoittaa takautuvasti myös viime vuosina

julkisuudessa esiintyneitä, korkeisiin virkamiehiin ja poliitikkoihin liittyviä tapauksia. Vuosivertailu korruptiorikosten välillä on sen sijaan järkevintä toteuttaa alkuperäisellä aineistolla, mutta lisäpoiminta tarjoaisi mahdollisuuden kartuttaa lahjusrikosaineistosta mahdollisimman laaja. Ajan kanssa muodostettuna se antaisi erinomaisen kuvan suomalaisesta, poliisin tietoon tulleesta lahjusrikollisuudesta.

SUMMARY

CORRUPTION CRIME REPORTED TO THE POLICE IN FINLAND 2007–2010.

Monitoring method development and characteristics of suspected crimes.

Anna Leppänen & Vesa Muttilainen

Research setting

The preceding study, published by the Police College of Finland in 2009, revealed that, in terms of types of offence, not all corruption-related criminal activity taking place in Finland can be classified under bribery (Juslén & Muttilainen 2009). Suspected crimes involving elements referring to corruption were also filed under other types of offence. The preceding research also stated that the knowledge of the amount, content and characteristics of corruption reported to the police is surprisingly scarce. This study outlines a method for monitoring bribery and other forms of corruption known to the police in Finland.

The corruption crime -monitoring method features an exceptional structure and material. Literature searches did not return any corresponding studies in which corruption-related police reports would have been first sought not only by offence type but also by using keywords and then analysed for their content. A great deal of empirical research into corruption has been conducted, but studies involving a keyword search are extremely rare. Therefore, our method of monitoring corruption crime represents a new type of research that expands the perspective on corruption crime and complements existing research findings on the topic.

The research material consisted of offence reports filed by the police about cases that took place between 2007 and 2010 and were closed by spring 2011. In this research, corruption is defined as *the abuse of entrusted power for private gain*. The police reports were picked from the police registers based on types of offence and keywords. This search returned a total of 5,837 police reports possibly pointing towards corruption. After two rounds of examination, it was stated that 469 of them were in line with the selected definition of corruption. Of the cases found using a keyword search, those with the four keywords directly related to corruption or bribery were included in the actual research material. The cases found using other keywords are described in a separate chapter.

Key findings

The 469 police reports involving elements of corruption were divided into eleven categories describing corruption in Finland (table 1).

Table 1 The eleven categories describing corruption-related crime reported to the Finnish police.

	n	%
Bribery (defined in the Criminal Code)	29	6
Other forms of suspected bribery	26	6
Misuse of funds	145	31
Misuse of funds by a trustee	18	4
Biased activity	46	10
Revealing official information	46	10
Misuse of information (financial motive)	90	19
Exceeding one's authority	25	5
Withholding information in decision making	5	1
Suspected loss of client property	21	5
Other types of cases	18	4
Total	469	100

Clearly, the most frequently crime suspected was the misuse of funds (31 %), followed by the misuse of information due to financial motive (19 %). Crimes investigated as suspected bribery only accounted for 6% of the reviewed cases (29 cases). At the time of gathering the research material, the Finnish Criminal Code contained a total of ten sections dealing with bribery.

The most typical gains pursued in the reported corruption-related cases were money and information. In reported cases of bribery, the most common means of trying to influence another party's actions was monetary. The value of the bribes varied from a few euros to tens of thousands. More than one-half of the corruption-related cases were brought to the knowledge of the police by a person who was not directly involved, but a party to the case. In a typical case, the employer noticed that organisation's property was missing, and an employee was suspected of this. In bribery cases, on the other hand, the offence was most commonly reported by one of the directly involved parties. People are more likely to turn to the police with the cases involving rejected bribes than with the ones involving mutually accepted bribes.

More than one-third of the police reported cases related to corruption took place between or within companies. These cases usually involved the misuse of information for financial gain, or the embezzlement of funds. Police reports involving public offices and private citizens accounted for one-

fifth of the material. These were typically cases where a public official had reviewed a citizen's registry data without proper cause or made a decision concerning the citizen based on a suspected personal agenda. The numbers of police reports involving a company or a representative of the public sector were quite similar. The most commonly reported case of bribery was one of street corruption involving a state official and a private citizen; i.e. a driver, who was stopped by the police officer due to speeding or intoxication, offered the police officer money to ignore the violation. Cases of bribery related to decision making featured a wider spectrum of involved parties.

The types of offence most commonly featured in police reports were violation of official duty (134), violation of a business secret (89), and misuse of a position of trust (72). If all forms of embezzlement (88) and theft (74) are included in the count, they also add up to a high number. The most commonly suspected bribery offence was the giving of bribes.

A total of 66% of the reported cases possibly involving corruption led to the consideration of charges. The corresponding rate for cases investigated as bribery (defined in the CC) was 75%. However, both rates are lower than the average proportion of reported economic offences forwarded for the consideration of charges, which is 87% (Hakamo et al. 2009, 85). The difference can be partly attributed to the fact that the corruption-related police reports also include the miscellaneous reports (so called S-reports) that do not meet the criteria of any type of offence. However, the number of S reports is too low to fully explain the difference. In suspected corruption-related cases, it is not always easy to distinguish between a crime and unethical behaviour. Moreover, finding evidence to prove that a decision is biased, for example, can be very challenging.

In corruption-related cases, two out of three suspects are male. The typical suspects are middle-aged, working Finns, most typically representatives of lower clerical staff. In bribery cases, on the other hand, the typical suspect is a Finnish man with the socio-economic status of an upper clerical employee. In terms of the suspect's nationality, street corruption forms an exception: in these cases, the person offering a pay-off to a police officer is most typically from Russia or other Eastern European countries.

Analysis of the findings from the perspective of corruption prevention

Some corruption-related crimes are classified as economic crimes, or they are at least motivated by the pursuit of financial gain. On the other hand, some of

the suspected cases of corruption reported to the police are related to public administration and decision-making. A common factor for the majority of corruption-related crimes is the point that they can be prevented by means of transparency, monitoring, organisation-internal practices and distributed responsibilities. When implemented and documented properly, these actions reduce situations that can lead to a crime, reveal conducted crimes, and also facilitate the work of the police during a possible investigation.

Bidding competitions form an area that is difficult in terms of corruption and can involve ordinary citizens as well as major corporations. Favouritism can play a role in decision making, or the bidding competition can be distorted by bribes. Small operators, such as housing corporations, often lack a routine in arranging bidding competitions. Hence, when they decide to arrange a bidding competition, they should carefully consider such factors as how many bids to invite, which criteria to use in selecting the companies to invite in bidding, how to handle and file the invitations, and which criteria to use in assessing the offers. It is very difficult for the police to find evidence of criminal activity if the entire case is based on people's recollections of what happened years ago. Moreover, the transparency of the decision-making process prevents misuse. Major corporations can prepare anti-corruption strategies and concrete instructions on avoiding corruption situations.

Cases of misuse within organisations, such as the misuse of funds, exceeding of authority or revealing official information, emphasise the role of internal monitoring. Internal audits and monitoring methods communicated to all members of the organisation can help prevent the misuse of the organisation's funds. Examples of misuse from different levels of the organisation include stealing cash and disguising this as customer returns, using the employer's credit card for personal purchases, and moving the organisation's funds by means of bank account transfers. These kinds of cases that are reported to the police are usually detected in conjunction with daily routines. However, cases involving the breach of official secrecy are usually reported to the police by the client. These cases could be prevented by simply reminding public officials of the correct ways of handling their work-related information.

From the police perspective, reciprocal bribery is a particularly difficult form of hidden crime. If an employee embezzles company funds, it is in the company management's interest to stop such activities. The general meeting oversees the company's Board of Directors which, in turn, is in charge of observing the company's interests. However, successful bribery benefits both parties, which is why it is in both of their interests to keep it secret. Therefore, clues of such activities can be minor. People should bear in mind that the criteria of bribery are already met at the moment of requesting or offering a

bribe, and reciprocity is not a legal prerequisite for the action to constitute a crime. If an entrepreneur turns to the police to report another entrepreneur who has required a bribe in exchange for a contract, it may turn out that the same thing has happened with the said entrepreneur's other partners as well. The investigation of such a pattern could reveal a local bribery web. Another trail to reveal bribery can start with suspicions of overpriced contracts. Paid bribes can be revealed as the result of investigating a company's accounts in conjunction with a separate economic crime investigation. For example, a bribe can be paid through an intermediary in the form of a fee for non-existent services. In this way, no direct transfers to the actual recipient of the bribe are recorded. This significantly complicates the investigation of bribery. Moreover, payments can be made in several small instalments, in which case, the sums do not arise suspicions. The third way to examine an organisation's ties and connections is to review its public relation expenditure or the participation of its representatives on paid trips or events. The line between normal PR and illegal, excessive entertainment can be obscure.

When thinking about possible bribery crimes, it should be borne in mind that the regulations concerning public officials are stricter than those concerning private entrepreneurs. A bribery violation (CC Chapter 40 Section 3) can be suspected whenever *the actions are conducive to weakening confidence in the impartiality of the actions of authorities*. Other types of offence that may involve suspected bribery include offences in office, misuse of a position of trust, fraud and accounting offences.

Future of the corruption crime monitoring method

With regard to the future of the corruption crime monitoring method, we suggest that the next sampling study will be carried out in spring 2015. This would result in a four-year sample (2011–2014), similar to the one used in this study (2007–2010). The material should be chosen using the same types of offence and the same four keywords that were used in this study. In addition, any new types of bribery offence, as well as any other new types of offence relevant for corruption cases, should be included in the search.

As for the descriptive section that complements the actual research data, there are three alternative approaches: it can be left out altogether, repeated using the same keywords, or replaced with content based on keywords related to other topics. The corruption crime-monitoring method enables leaving the descriptive section out without harming the material analysis. However, repeating the descriptive part is easy. Replacing the old search topics with new ones, on the other hand, would enable a more comprehensive survey of

police reports related to corruption. It was detected during this study process that the police reports included in the descriptive section could also have been classified under the same eleven categories as the ones used as the actual study material. This outcome could be different if different keywords were used.

Another suggestion, with regard to repeating this study, is related to the fact that some bribery crimes remain confidential even after the closing of the investigation, and some of them feature long investigation times. Repeating this study would also enable testing whether new cases of reported bribery offences could be added to the 2007–2010 material. In basic cases of suspected bribery, the right to institute criminal proceedings expires in five years, and the police report is filed in the archive base one year after this. In aggravated cases, the right to institute criminal proceedings expires in ten years, and the number of ‘investigation closed’ reports for the last year of the survey period was clearly lower than that of the other three years. With the repetition study, it might be possible to retrospectively complement this material with cases involving high-ranking officials and politicians that have been dealt with in public over the past few years. The most sensible manner to conduct a year-on-year comparison of corruption crimes, however, is to use the original material; but the supplementary sampling would enable making the material as comprehensive as possible. A base of bribery-case material created over time would offer an excellent impression of Finnish bribery crime known to the police.

LÄHTEET

- Andersson, Staffan (2008). Exploring Corruption in Sweden. Types of Corruption, Danger Zones and Control Mechanisms. Saarbrücken: VDM.
- Andvik, Jens Chr. & Fjeldstad, Odd-Helge & Amundsen, Inge & Sissner, Tone & Søreide, Tina (2000). Research on Corruption. A Policy Oriented Survey. NORAD, Final report December 2000. Chr. Michelsen Institute (CMI) & Norwegian Institute of International Affairs (NUPI).
- Brå (2007). Korruptionens struktur i Sverige. "Den korrupte upphandlaren" och andra fall om mutor, bestickning och maktmissbruk. Rapport 2007:21. Stockholm: Brå.
- Cars, Thorsten (2001). Mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring. Andra upplagan. Institutet mot mutor – skrift nr 4. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Duyne van, Petrus C. & Stocco, Elena & Bajovic, Vanja & Milenovic, Miroslava & Lojpur, Elizabeta E. (2010). Searching for Corruption in Serbia. *Journal of Financial Crime* 17(1): 22–46.
- Eurobarometri (2008). Special Eurobarometer 291 / Wave 68.2. Aineisto kerätty 2007. URL: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_291_en.pdf [Luettu 27.10.2011].
- Eurobarometri (2009). Special Eurobarometer 325 / Wave 72.2. Aineisto kerätty 2009. URL: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_325_en.pdf [Luettu 27.10.2011].
- Euroopan neuvosto (1999a). Civil Law Convention on Corruption. Strasbourg, 4.XI.1999. URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/174.htm> [Luettu: 27.10.2011].
- Euroopan neuvosto (1999b). Criminal Law Convention on Corruption. Strasbourg, 27.I.1999. URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/173.htm> [Luettu: 27.10.2011].
- Gilinskiy, Yakov (2005). Corruption: Theory and Russian Reality. Teoksessa: Policing Corruption. International Perspectives, Sarre, Rick & Das, Dilip K. & Albrecht, H.J. (toim.). Lexington: Lexington Books, 157–168.
- Goel, Rajeev K. & Nelson, Michael A. (1998). Corruption and the Government Size: A Disaggregated Analysis. *Public Choice* 97: 107–120.
- Gorta, Angela (2007). Corruption Risk Areas and Corruption Resistance. Teoksessa: Measuring Corruption. Sampford, Charles & Shacklock, Arthur & Connors, Carmel (toim.). Hampshire: Ashgate, 203–219.
- Gottschalk, Petter (2010). Crime-based Survey Instrument for Police Integrity Measurement. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management* 33(1): 52–68.

- Graaf, Galt de & Huberts, L.W.J.C. (2008). Portraying the Nature of Corruption. Using an Explorative Case-Study Design. *Public Administration Review* 68 (4): 640–653.
- Haavisto, Ilkka & Kiljunen, Pentti (2011). Maailman paras maa. EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011. Helsinki: Taloustieto. URL: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2011/03/Maailman-paras-maa.pdf> [Luettu: 18.10.2011].
- Hakamo, Terhi & Jauhiainen, Kirsi & Alvesalo, Anne & Virta, Erja (2009). Talousrikokset rikosprosessissa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 33/2009. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Hallitusohjelma (2011). Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Valtioneuvoston kanslia. URL: <http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf332889/fi.pdf> [Luettu: 27.10.2011].
- Hellman, Joel S. & Jones, Geraint & Kaufmann, Daniel (2000). *Seize the State, Seize the Day. An Empirical Analysis of State Capture and Corruption in Transition*. Paper Prepared for the ABCDE 2000 Conference.
- Helminen, Klaus & Lehtola, Kari & Virolainen, Pertti (2005). *Esitutkinta ja pakkokeinot*. Helsinki: Talentum.
- Honkatukia, Päivi (2011). Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 239–256. URL: <http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1302674231639> [Luettu: 1.12.2011].
- HS uutinen 2009. Wärtsilän ex-johtajalle syyte 3,4 miljoonan lahjusten antamisesta. 10.11.2009 URL: <http://www.hs.fi/talous/artikkeli/W%C3%A4rtsil%C3%A4n+ex-johtajalle+syyte+34+miljoonan+lahjusten+antamisesta/1135250642323> [Luettu 20.1.2012].
- HS uutinen 2011a. Patrian lahjusjuttu etenee hoviin. 15.8.2011. URL: http://www.hs.fi/talous/artikkeli/1135268556216?ref=lk_ts_uu_2 [Luettu: 20.1.2012].
- HS uutinen 2011b. Syyttäjä epäilee Patriaa 1,3 miljoonan euron lahjuksista Egyptissä. 3.5.2011. URL: <http://www.hs.fi/talous/artikkeli/HS+352011+Syytt%C3%A4j%C3%A4+ep%C3%A4ilee+Patriaa+13+miljoonan+euron+lahjuksista+Egyptiss%C3%A4/1135267184353> [Luettu 20.1.2012].
- Huberts, Leo & Lasthuizen Karin & Peeters, Carel (2007). *Measuring the Corruption: Exploring the Iceberg*. Teoksessa: *Measuring Corruption*. Sampford, Charles & Shacklock, Arthur & Connors, Carmel (toim.). Hampshire: Ashgate, 265–293.
- Independent Commission Against Corruption (2003). *Profiling the NSW Public Sector: Functions, Risks and Corruption Resistance Strategies*.

- ICAC Report, January 2003. http://www.icac.nsw.gov.au/documents/doc_download/1665-profiling-the-nsw-public-sector-functions- [Luettu: 27.10.2011].
- Isaksson, Paavo (1997). Korruptio ja julkinen valta. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja 15/1997. Tampere.
- Jokela, Antti (2008). Rikosprosessi. 4. uudistettu painos. Helsinki.
- Joutsen, Matti & Keränen, Juha (2009). Corruption and the Prevention of Corruption in Finland. Ministry of Justice, Finland. URL: <http://www.om.fi/en/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/CorruptionandthePreventionofCorruptioninFinland> [Luettu: 20.1.2012].
- Junninen, Mika & Aromaa, Kauko (2010). Syyttäjiin ja tuomareihin kohdistunut epäasiallinen vaikuttaminen Suomessa 2007–2008. HEUNI. Publication Series No.63. URL: <http://www.heuni.fi/text/Etusivu/Publications/HEUNIreports/1274105681736> [Luettu 27.10.2011].
- Juslén, Jenni & Mutttilainen, Vesa (2009). Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa. Havaintoja sääntelystä, piilorikollisuudesta ja poliisin tietoon tulleista rikoksista. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 84/2009. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Langseth, Petter (2007). Measuring Corruption. Teoksessa: Measuring Corruption. Sampford, Charles & Shacklock, Arthur & Connors, Carmel (toim.). Hampshire: Ashgate, 7–44.
- Lennerfors, Thomas Taro (2008). The Vicissitudes of Corruption. Degeneration – Transgression – Jouissance. Royal Institute of Technology. School of Industrial Engineering and Management, Department of Industrial Management. Stockholm. URL: <http://www.dissertations.se/dissertation/2c3adafa23/> [Luettu 27.10.2011].
- MTV3 uutinen 2010. Lehti: Patria osti itselleen hyvät asemat Kroatiaassa. 15.2.2010. URL: <http://www.mtv3.fi/uutiset/rikos.shtml/arkistot/rikos/2010/02/1057537> [Luettu: 20.1.2012].
- Mutttilainen, Vesa & Kankaanranta, Terhi (2011). Talousrikollisuuden kehitysuunnat ja toimintaympäristö vuosina 2000–2009. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 91. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- OECD. Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/4/18/38028044.pdf> [Luettu: 27.10.2011].
- Peurala, Johanna (2011). Assessing the Corruption Prevention Measures and the Bribery Criminalisations in the Finnish Anti-Corruption Framework. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 19(4): 319–362.

- Peutere, Laura (2009). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2008. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 85/2009. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Plywaczewski, Emil W. & Plywaczewski, Wieslaw (2005). The Threat of Corruption in Poland with Particular Reference to Public Servants. Teoksessa: Policing Corruption. International Perspectives. Sarre, Rick & Das, Dilip K. & Albrecht, H.J. (toim.) Lexington: Lexington Books, 129–135.
- Poliisibarometri (2010). Kansalaisten näkemyksiä ja kokemuksia poliisi-toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29/2010. URL: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/656E12824CB96B20C225778A002B8B7E/\\$file/292010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/656E12824CB96B20C225778A002B8B7E/$file/292010.pdf) [Luettu: 27.10.2011].
- Poliisihallitus (2010). Tietojen kirjaaminen poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA). Poliisihallitus, Rikostorjuntayksikkö. POHADno/2010/2070.
- Porter, Louise E. & Warrender, Celia (2009). A Multivariate Model of Police Deviance: Examining the Nature of Corruption, Crime and Misconduct. *Policing & Society* 19(1), 79–99.
- Salmi, Venla (2011). Nuorisorikollisuus. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 217–238. URL: <http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1302674231639> [Luettu: 1.12.2011].
- Salminen, Ari & Ikola-Norrbacka, Rinna (2009). Kuullaanko meitä? Eettinen hallinto ja kansalaiset. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 288. Hallintotiede 37. Vaasa: Vaasan yliopisto. URL: <http://www.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-b297004d29d8e848600898-bb8fac9bc0/Kuullaanko%20meit%EF%BF%BD%A4%3F%20Perusraportti> [Luettu: 27.10.2011].
- Salminen, Ari & Ikola-Norrbacka, Rinna (2010). Korruptio eettisenä ongelmana poliittis-hallinnollisessa järjestelmässä. *Hallinnon tutkimus* 29(3): 195–207.
- Salminen, Ari & Ikola-Norrbacka, Rinna & Mäntysalo, Venla (2011). Kansallinen integriteettijärjestelmä Suomi. Perusraportti. Vaasan yliopisto & Transparency International 9.11.2011. Käsikirjoitus.
- Salminen, Ari & Viinamäki, Olli-Pekka & Ikola-Norrbacka, Rinna (2007). The Control of Corruption in Finland. *Administration and Public Management Review*. 9: 81–96.
- TI (2008). Bribe Payer's Index 2008. URL: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi [Luettu: 27.10.2011].
- TI (2010a). Corruption Perception Index (CPI). 1995–2010. URL: <http://>

- www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi [Luettu: 27.10.2011].
- TI (2010b). Global Corruption Barometer. URL: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2010/results [Luettu: 27.10.2011].
- TI (2010c). Whistleblowing: an Effective Tool in the Fight Against Corruption. TI Policy Position No. 1/2010. URL: http://www.transparency.org/publications/publications/policy_positions/pp_1_2010_whistleblowing [Luettu: 27.10.2011].
- TI (2010d). CPI in Detail. URL: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/in_detail Luettu: [21.11.2011].
- TI (2011). Transparency International -verkkosivu. URL: http://www.transparency.org/about_us [Luettu: 27.10.2011].
- Tilastokeskus (2009). Väestö/työlliset sosioekonomisen aseman ja sukupuolen mukaan maakunnittain 2006–2009. Koko väestö. URL: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/tyokay/tyokay_fi.asp [Luettu: 17.1.2012].
- Tilastokeskus (2010). Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain 1980–2010. URL: http://pxweb2.stat.fi/Databse/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp [Luettu: 18.1.2012].
- Tilastokeskus (2011a). Väkiluku sukupuolen mukaan alueittain sekä väestömäärän muutos 31.12.2010. URL: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp [Luettu: 27.10.2011].
- Tilastokeskus (2011b). Sosioekonominen asema -luokitus. URL: http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/sosioekon_asema_index.html [Luettu: 27.10.2011].
- Tilastokeskus (2011c). Suuralue-luokitus. URL: <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/suuralue/001-2011/index.html> [Luettu: 27.10.2011].
- Tran, Ben (2006). CSR and Corruption. *Corporate Ethics: An End to the Rhetorical Interpretations of an Endemic Corruption*. *Social Responsibility Journal* 4(1): 63–81.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto 84/01/2008. Ohje kanteluasioiden käsittelemiseksi tarkastusvirastossa. 2.9.2008. URL: <http://www.vtv.fi/files/123/Kanteluohje2-9-2008.pdf> [Luettu 27.10.2011].
- Viljanen, Pekka (1990). Virkarikokset ja julkisyhteisön työntekijän rikokset. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Viljanen, Pekka (2008). Yritysten ja virkamiesten välinen kanssakäyminen rikoslain 16 ja 40 lukujen lahjusrikossäännösten kannalta – sallitun ja kielletyn välistä rajanvetoa erityisesti oikeuskäytännön valossa. *Defensor Legis* (4) 2008: 500-515.
- Viuhko, Minna & Lehti, Martti (2009). Korruptio Suomen ja Venäjän rajal-

- la. Suomalaisen viranomaisten edustajien ja liikemiesten kokemuksia ja näkemyksiä korruptiosta itäraajalla. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 99. HEUNI Publication Series No. 60. Helsinki.
- VM 4/2007. Arvot virkamiehen arjessa. Selvitys virkamiesetiikan nykytilasta. Valtiovarainministeriö 4/2007. URL: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/06_valtion_tyomarkkinalaitos/20070614Arvotv/Arvot_virkamiehen_arjessa.pdf [Luettu: 27.10.2011].
- WVS. World Values Survey -kansalaiskyselyn www-sivut. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/> [Luettu: 27.10.2011].
- Xenakis, Sappho (2010). Pride and Prejudice: Comparative Corruption Research and the British Case. *Crime, Law and Social Change* 44(1): 39–61.
- YK (2004). United Nations Convention Against Corruption. United Nations. URL: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf [Luettu: 27.10.2011].
- YLE uutinen (2011). Instrumentarium Medkon lahjusjutun esitutkinta loppusuoralla. 2.6.2011. URL: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/06/instrumentarium_medkon_lahjusjutun_esitutkinta_loppusuoralla_2637915.html [Luettu: 20.1.2012].

LIITTEET

LIITE 1 Polstat- ja rekisteriaineiston luvut.

Liitetaulukko 1. Poliisiin tietoon tulleet pimeät ja selvät lahjusrikokset ja rikoslakirikokset 2000-luvulla (Polstat 18.8.2011).

	Lahjusrikokset		Rikoslakirikokset (pl. liikennerikokset)	
	n	%	n	%
Selvänä ilmoitettu	212	78	1795499	44
Pimeänä ilmoitettu*	61	22	2318823	56
Yhteensä	273	100	4114322	100

* Pimeänä ilmoitettu tarkoittaa sitä, että rikoksesta epäilty henkilö ei ole tiedossa.

Liitetaulukko 2. Tutkinta päättyneet rikosilmoitusten (tp-koodi) osuus kaikista hakuehdot täyttävistä ilmoituksista poiminta-ajan kohtana.

	2007	2008	2009	2010	Yhteensä
Kaikki ilmoitukset	1786	2101	2183	1986	8056
TP-ilmoitukset	1400	1643	1599	1195	5837
Kattavuus	78 %	78 %	73 %	60 %	72 %

Liitetaulukko 3. Eräitä perustietoja poliisin päättämistä korruptioon viit-
taavista rikosilmoituksista (v. 2007–2010). Frekvenssit ja
prosentit.

	n	%
ILMOITTAJA		
Tapauksessa mukana ollut tai ketä tapaus kosketti	140	30
Muu asianomistaja (esim. työnantaja)	256	54
Ulkopuolinen ilmoittaja	34	7
Tutkittaessa	17	4
Ei tiedossa	22	5
Yhteensä	469	100
OSAPUOLET		
Yritys	172	37
Valtio ja yksityinen	88	19
Kunta ja yksityinen	38	8
Kunta	29	6
Valtio	28	6
Yritys ja yksityinen	24	5
Yksityinen ja muu	17	4
Valtio ja yritys	13	3
Kunta ja yritys	12	3
Muu	48	10
Yhteensä	469	100
EDUT		
Raha	143	30
Tieto	122	26
Tavara tai sen käyttöoikeus	56	12
Useita etuja	31	7
Palvelu	3	1
Kestitys	3	1
Matka	1	0
Muu etu	20	4
Selvää etua ei ole tai se ei ole tiedossa	90	19
Yhteensä	469	100
SYYTEHARKINTAAN		
Kyllä	306	66
Ei	160	34
Yhteensä	466	100

Liitetaulukko 4. Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämässä korruptioon viittaavissa rikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden ominaispiirteiden mukaan. Frekvenssit ja prosentit.

	n	%
SUKUPUOLI		
Mies	338	70
Nainen	149	30
Yhteensä	487	100
IKÄ		
Alle 30	86	18
30 - 39	97	21
40 - 49	149	31
50 - 59	100	21
60 -	42	9
Yhteensä	474	100
KANSALAISUUS		
Suomi	461	94
Venäjä	8	2
Viro	5	1
Muu ulkomaan	13	3
Yhteensä	487	100
SOSIOEKONOMINEN ASEMA		
Yrittäjät	84	17
Ylemmät toimihenkilöt	126	26
Alemmat toimihenkilöt	177	37
Työntekijät	52	11
Opiskelijat	7	1
Eläkeläiset	9	2
Muut	3	1
Ei mainittu	25	5
Yhteensä	483	100
KORRUPTIOEPÄILYN TYYPPI		
Lahjusrikoksena tutkittu rikosepäily	29	6
Muu lahjusrikosepäily	9	2
Varojen väärinkäyttö	194	40
Varojen väärinkäyttö edunvalvojana	15	3
Toiminnan puolueellisuus	31	7
Toimivallan ylitys	29	4
Tiedon pimitys päätöksenteossa	5	1
Virkatiedon paljastaminen	46	9
Tiedon väärinkäyttö (taloudellinen motiivi)	111	23
Asiakkaan omaisuutta epäillään kadonneen	7	1
Muu	20	4
Yhteensä	496	100

Liitetaulukko 5. Eräitä perustietoja poliisin päättämistä lahjusrikosilmoituksista (v. 2007–2010). Frekvenssit ja prosentit.

	n	%
ILMOITTAJA		
Tapauksessa mukana ollut tai ketä tapaus kosketti	18	62
Muu asianomistaja (esim. työnantaja)	5	17
Ulkopuolinen ilmoittaja	1	4
Tutkittaessa	3	10
Ei tiedossa	2	7
Yhteensä	29	100
VASTAVUOROISUUS TOTEUTUI		
Kyllä	8	28
Ei	20	69
Ei tiedossa	1	3
Yhteensä	29	100
OSAPUOLET		
Valtio ja yksityinen	10	35
Valtio ja yritys	5	17
Yritys	4	14
Kunta ja yritys	2	7
Yritys ja muu	2	7
Muu yhdistelmä	6	20
Yhteensä	29	100
EDUT		
Raha	19	66
Tavara tai sen käyttöoikeus	2	7
Palvelu	3	11
Matka	1	3
Kestitys	1	3
Muu etu	2	10
Yhteensä	28	100
SYYTEHARKINTAAN		
Kyllä	22	76
Ei	7	24
Yhteensä	29	100

Liitetaulukko 6. Epäiltyjen henkilöiden jakautuminen poliisin päättämissä lahjusrikosilmoituksissa (v. 2007–2010) eräiden ominaispiirteiden mukaan. Frekvenssit ja prosentit.

	n	%
SUKUPUOLI		
Mies	28	97
Nainen	1	3
Yhteensä	29	100
IKÄ		
Alle 30	6	21
30 - 39	5	18
40 - 49	7	25
50 - 59	8	29
60 -	2	7
Yhteensä	28	100
KANSALAISUUS		
Suomi	19	65
Venäjä	6	21
Muu ulkomaan	4	14
Yhteensä	29	100
SOSIOEKONOMINEN ASEMA		
Yrittäjät	3	11
Ylemmät toimihenkilöt	14	48
Alemmat toimihenkilöt	2	7
Työntekijät	5	17
Ei mainittu	5	17
Yhteensä	29	100

LIITE 2 Tutkimusaineiston poiminnassa käytetyt rikosnimikkeet

Tutkimusaineistoon valittiin suoraan 33 eri rikosnimikettä. Tässä liitteessä esitetään kunkin rikosnimikkeeseen rikoslain pykälä, minimi- ja maksimirangaistus, syyteoikeuden vanhentumisen kesto sekä milloin rikosnimikkeeseen rikos siirtyy poliisiasian te-
tojärjestelmän arkistokansioon. Arkistokansioon kuuluvat rikosilmoitukset eivät kuulu tämän tutkimuksen aineistoon, koska hakua ei voi kohdistaa sinne saman käyttöliittymän kautta. Rikosilmoitukset arkistoidaan, kun syyteoikeuden vanhentumi-
sesta on kuluut vuosi.

Rikosnimike	RL	Rangaistus	Syyteoikeuden vanhentuminen	TP-ilmoitus arkistoidaan
<i>Virkarikokset</i>	<i>40 luku</i>			
Lahjuksen ottaminen	40: 1	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Törkeä lahjuksen ottaminen	40: 2	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta + viraltapano	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lahjusrikkomus	40: 3	sakko - enintään 6 kk vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lahjuksen ottaminen kansanedustajana	40: 4	sakko - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen	40: 5	sakko - enintään 2 v vankeutta (+ mahd. viraltapano) sakko - enintään 6 kk vankeutta	5 v 5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Virka-aseman väärinkäyttämisen	40: 7	sakko - enintään 2 v vankeutta (+ mahd. viraltapano)	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Rikosnimike	RL	Rangaistus	Syyteoikeuden vanhentuminen	TP-ilmoitus arkistoidaan
Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen	40: 8	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta + viraltapano	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Virkaovelvollisuuden rikkominen	40: 9	sakko - enintään 1 v vankeutta (+ mahd. viraltapano)	5 v.	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Tuottamuksellinen virkaovelvollisuuden rikkominen	40: 10	varoitus - sakko	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
<i>Elinkeinorikokset</i>	<i>30 luku</i>			
Yrityssalaisuuden rikkominen. Yrityssalaisuuden rikkomisen yritys.	30: 5	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Yrityssalaisuuden väärinkäytöt	30: 6	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lahjominen elinkeinotoiminnassa	30: 7	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa	30: 8	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
<i>Rikokset viranomaisia vastaan</i>	<i>16 luku</i>			
Lahjuksen antaminen	16: 13	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Rikosnimike	RL	Rangaistus	Syyteoikeuden vanhentuminen	TP-ilmoitus arkistoidaan
Törkeä lahjuksen antaminen	16: 14	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lahjuksen antaminen kansanedustajalle	16: 14a	sakko - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
<i>Sotilasrikokset</i>	<i>45 luku</i>			
Palvelusrikos	45: 1	kurinpitörangaistus - 1 v	2 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Törkeä palvelusrikos	45: 2	enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Lievä palvelusrikos	45: 3	kurinpitörangaistus	2 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Vartiorikos	45: 5	kurinpitörangaistus - enintään 2v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Törkeä vartiorikos	45: 6	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Esimiehen väkivaltainen vastustaminen	45: 11	kurinpitörangaistus - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Törkeä esimiehen väkivaltainen vastustaminen	45: 12	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla.

Rikosnimike	RL	Rangaistus	Syyteoikeuden vanhentuminen	TP-ilmoitus arkistoidaan
Esimiesaseman väärinkäyttäminen	45: 16	kurinpitörangaistus - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Esimiesaseman törkeää väärinkäyttäminen	45: 17	väh. 4 kk - enintään 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Muut				
Vaaliluhjonta	14: 2	sakko - enintään 1 v vankeutta	2 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Luottamusaseman väärinkäyttö	36: 5	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Sisäpiirintiedon väärinkäyttö. Sisäpiirintiedon väärinkäytön yritys. Tahallisen rikoksen yritys rangaistava.	51: 1	sakko - enintään 2 v vankeutta	5 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
Törkeää sisäpiirintiedon väärinkäyttö. Törkeän sisäpiirintiedon käytön yritys. Yritys on rangaistava.	51: 2	väh. 4 kk vankeutta - 4 v vankeutta	10 v	1 vuosi syyteoikeuden vanhentumisesta
S-ilmoitus (TP)				5 vuotta kirjaamispäivästä

LIITE 3 Korruptiorikollisuuden seurantamenetelmässä käytetyt hakusanat varsinaisessa aineistossa ja kuvailevassa osassa.

Tähän luetteloon on listattu vain lopullisissa poiminnoissa käytetyt hakusanat. Kaiken kaikkiaan testattuja hakusanoja ja sanayhdistelmiä oli yli 100. Ideoituja hakusanoja ja hakusanayhdistelmiä oli yli 150. Hakusanat on esitetty siinä muodossa kuin niitä on käytetty lopullisissa poiminnoissa.

**-merkki* tarkoittaa sanan katkaisua

and.s tarkoittaa, että sanat ovat samassa lauseessa

text=() tarkoittaa, että haku on kohdistettu vain rikosilmoituksen selostusosaan (ei esimerkiksi henkilötietoihin)

” ” tarkoittaa fraasia

or kahden sanan välissä hakee rikosilmoituksia, joissa esiintyy toinen tai molemmat sanoista

and kahden sanan välissä hakee rikosilmoituksia, joissa esiintyy molemmat sanat

not sulkee pois mainitut ilmaisut

Varsinainen aineisto

korrupt*

text=(lahja*)

lahjo*

lahju*

Kuvaileva osa

Teema 1 Tyypillisiä korruptioon liitettäviä termejä

edustustila*

edustusku*

text=(esittelijä*)

esteelli*

eturistirii*

”hyvä veli”

intressiristirii* or intressikonf*

jäävi*

jäävänny* or jääväty* or jäävätä*

kestit*
lobba* or lobata*
”maan tapa”
nepoti*
sidonnaisuus*
sisäpiiri*
sopupeli* not ravintola*
suosimin* or suosinut* or suosiakseen*
vaikutusval*
välimie*
välistävet*
vetä* and.s välist*
voitelura*

Teema 2 Vaalirahoitus

puoluerah*
puoluetuk*
vaalit* or vaalirah*

Teema 3 Hankinnat

hankintalaki* or hankintalaki*
text=(hankintapäät*)
text=(hankinta* and kilpailu*)
hansel*
kilpailutta*
kilpail* and tarjo*
tarjo* and.s urak*
tarjouskilpa* not huuto*
ylilaskut*

Teema 4 Kaavoitus ja rakennusluvut

text=(kaavap* or kaavoi*)
rakennuslupa* and päätö*

LIITE 4 Tutkimuksessa käytetyt muuttujat ja niiden luokittelukriteerit aakkosjärjestyksessä.

Edun tyyppi -muuttuja on luotu rikosilmoituksen selostusosan perusteella. Aineistosta löydettyjä etuja ovat raha, matka, palvelu, tavara tai sen käyttöoikeus, kestitys ja tieto. Niiden lisäksi käytössä ovat olleet luokat useita etuja, muu etu ja selvää etua ei ole tai se ei ole tiedossa. Luokkia on välillä jouduttu yhdistelemään analyyseissa. Etua luokiteltaessa on pyritty huomioimaan suora saavutettu etu. Esimerkiksi myymälän lahjakortti on luokiteltu tavaraksi, koska se halutaan erottaa suorasta käteisestä tai tilisiirrosta. Edun määrittelmä eroaa hieman lahjusrikosilmoitusten ja muiden korruptioon viittaavien rikosilmoitusten etujen osalta. Lahjusrikosten osalta edulla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vaihdannan välinettä, jolla on pyritty saavuttamaan jotain. Etu on jotain annettua, tarjottua tai pyydettyä ja sitä ajatellaan potentiaalisen vastaanottajan näkökulmasta. Esimerkiksi jos henkilö on tarjonnut rahaa vastineeksi urakkasopimuksen solmimisesta, edun on ajateltu olevan pelkästään raha, ei saavutettu asia eli syntynyt sopimus. Korruptioon viittaavissa muissa rikosepäilyissä ei tyypillisesti ollut kyse vaihdannasta, joten edulla tarkoitetaan toiminnasta saatua hyötyä.

Epäillyn ikä on laskettu syntymävuosimuuttujan ja tapahtumavuosimuuttujan avulla. Syntymävuosi ja tapahtumavuosi on poimittu suoraan poliisi-asiaintietojärjestelmästä.

Epäillyn kansalaisuus on poimittu suoraan poliisi-asiaintietojärjestelmästä.

Epäillyn sosioekonominen asema on muodostettu poliisi-asiaintietojärjestelmään kirjatus ammatin ja rikosilmoituksen selostusosan tekstin perusteella. Selostusosan tekstiä on käytetty ensisijaisena luokittelun lähteenä. Esimerkiksi opiskelija, joka työskentelee sairaanhoitajana, on merkitty alemmaksi toimihenkilöksi ja insinööri, joka omistaa puolet yrityksen osakkeista, on merkitty yrittäjäksi. Luokituksessa on pyritty noudattamaan Tilastokeskuksen antamia ohjeita (Tilastokeskus 2011b).

Epäillyn sukupuoli on poimittu suoraan poliisi-asiaintietojärjestelmästä. Epäillyn sukupuoli ei ole aina tiedossa.

Epäillyn syntymäaika on poimittu suoraan poliisi-asiaintietojärjestelmästä.

Ilmoituksen tehnyt taho on luokiteltu ensisijaisesti rikosilmoituksen selostusosan perusteella neljään luokkaan.

Ilmoittaja ei tiedossa = Ilmoittajan rooli ei käy ilmi rikosilmoituksesta. Tapauksessa mukana ollut henkilö tai ketä tapaus kosketti = Henkilö, joka on ollut tapahtumassa mukana suorana osapuolena. Esimerkiksi henkilö, jolle on tarjottu lahjusta tai rikoksesta epäilty itse. Tai henkilö, jonka suoraan henkilökohtaiseen etuun on vaikutettu. Esimerkiksi henkilö, jolle päätös on annettu tiedoksi ja hän kokee sen puolueelliseksi.

Tutkittaessa = Poliisi on saanut rikoksesta tiedon oman tutkintansa aikana tutkiessaan toista rikosta.

Ulkopuolinen ilmoittaja = Kokonaan ulkopuolinen henkilö. Esimerkiksi huolestunut kansalainen tai organisaation toimintaa selvitelty tarkastaja.

Muu asianomistaja = Henkilö, jonka edustaman organisaation etuja epäilty teko heikensi, esimerkiksi työnantaja tai sopimuslumpuni. Ei suoraa henkilökohtaista haittaa, ainoastaan organisaation kautta tuleva haitta.

Maantieteellinen jakautuminen suuralueittain Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Itä-Suomi, Pohjois-Suomi, Ahvenanmaa (Tilastokeskus 2011c).

Osapuolet Aineistossa esiintyvät osapuolet on luokiteltu kuuteen eri ryhmään rikosilmoituksen selostusosan kuvauksen perusteella. Osapuolilla tarkoitetaan epäiltyä tahoja ja mihin tahoon haitta kohdistui. Epäilty taho ei tarvitse olla poliisin merkitsemä virallinen epäilty taho, vaan riittää, että kyseistä tahoja epäillään rikosilmoituksen selostusosassa. Luokituksen kannalta on olennaista, liittyykö henkilön ammatti tai luottamustoimi rikosilmoituksen tapahtumiin vai ei. Jos henkilö työskentelee kunnanjohtajana, mutta hän toimii asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajana ja häntä epäillään asunto-osakeyhtiön varojen kavaltamisesta, henkilö luokitellaan yrityksen edustajaksi. Koska haitta kohdistui myös yritykseen, merkitään osapuoliksi vain yksi taho, yritys.

Valtio = Valtion viranhaltijat ja valtion organisaatioiden edustajat kuten poliisi, vankilan vartija ja kansanedustaja.

Kunta = Kunnan viranhaltijat ja organisaatioiden edustajat kuten peruskoulun opettaja, vanhainkodissa työskentelevä lähihoitaja ja lautakunnan jäsen.

Yksityinen = Yksityinen henkilö, kuten vanki, rakennusluvan hakija ja edunvalvonnan kohteena oleva henkilö.

Yritys = Yritystoimintaa harjoittavan organisaation jäsen, kuten toiminimen haltija, osakeyhtiön työntekijä, yrityksen hallituksen jäsen ja yksityisessä vanhainkodissa työskentelevä sairaanhoitaja.

Muu = Esimerkiksi yhdistyksen luottamushenkilö.

Ei tiedossa = Yhden tai useamman osapuolen rooli jää epäselväksi.

Poiminta-muuttuja mittaa sitä, poimittiinko rikosilmoitus mukaan tutkimusaineistoon rikosnimikkeen, sanahaun termien vai molempien avulla.

Prosessin pituus on laskettu sen perusteella, milloin poliisi on kirjannut rikosepäilyt poliisiasian tietojärjestelmään ja milloin rikosilmoitusta on muokattu viimeisen kerran. Prosessin pituus ei ole sama asia kuin esitutinnan kesto. Esitutkinta ei ala välttämättä heti kun rikosilmoitus laaditaan. Esitutkinta puolestaan voi olla päättynyt jo aiemmin kuin viimeiset muokkaukset tehdään rikosilmoitukseen.

Päätykö juttu syyttäjälle Poliisi on kirjannut rikosilmoitukseen, onko tapaus lähetetty syyttäjälle syyteharkintaan vai ei. Jos rikosilmoituksessa on ollut useita rikosnimikkeitä, on mahdollista, että vain yksi niistä on päättynyt syyteharkintaan asti. Syyteharkintaan lähtemisen perusteella ei tiedetä, nostettiin juttu lopulta syyte.

Rikoksen aikajänne on rikosilmoitukseen merkityn viimeisen ja ensimmäisen tapahtumapäivän erotus. Aikajänne on nolla siinä tapauksessa, jos rikos on tapahtunut vain yhden päivän aikana.

Rikoksen ilmoitusviive on rikosilmoitukseen merkityn viimeisen tapahtumapäivän ja ilmoituspäivän erotus. Ilmoitusviive on negatiivinen siinä tapauksessa, jos ilmoituspäivä on varhaisempi kuin viimeinen tapahtumapäivä. Tässä aineistossa negatiivinen ilmoitusviive oli noin 20 rikosilmoituksessa, jotka jätettiin ilmoitusviivettä kuvaavien tunnuslukujen laskemisen ulkopuolelle.

Rikosnimikkeiden lukumäärä -muuttuja kertoo kuinka monta eri rikosnimikettä yksi rikosilmoitus sisältää. Kukin rikosnimike lasketaan mukaan vain kerran/ilmoitus, vaikka sama nimike esiintyisi ilmoituksessa monta kertaa.

Rikosnimikkeiden luokittelu Rikosnimikkeet on luokiteltu 9 luokkaan. Luokituksessa on neljä päätasoa: lahjusrikokset, virkarikokset, kavallustyyppiset rikokset ja elinkeinorikokset. Kukin ilmoitus kuuluu vain yhteen luokkaan. Pääluokat ovat hierarkiajärjestyksessä. Esimerkiksi tapaus, jossa on sekä elinkeino- että virkarikos, on luokiteltu luokkaan ”Virkarikos ja muu”. Pääleikkäisyksiä esiintyy kuitenkin hyvin vähän.

Pelkkä lahjusrikosnimike = Sisältää vain lahjusrikosnimikkeen.

Lahjusrikos ja muu rikosnimike = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy lahjusri-

kosnimikkeen lisäksi muu rikosnimike.

Virka- tai palvelusrikosnimike (ei lahjusrikosnimike) = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy muu virka- tai palvelusrikosnimike kuin lahjusrikosnimike ja jotka eivät sisällä mitään muita rikosnimikkeitä.

Virka/palvelusrikosnimike ja petos/kavallus/varkaus = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy virka- tai palvelusrikosnimikkeä (pl. lahjusrikokset) lisäksi petos, kavallus, varkaus tai näpistys. Tarvittaessa ilmoituksessa voi esiintyä muitakin, tapauksen kannalta epäolennaisempia, rikosnimikkeitä.

Virka/palvelusrikosnimike ja muu rikosnimike = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy virka- tai palvelusrikosnimike (pl. lahjusrikosnimike) ja jotka eivät sisällä kavallus, varkaus tai näpistys nimikkeitä.

Petos, kavallus, varkaus tai luottamusaseman väärinkäyttö = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy petos, kavallus, varkaus, luottamusaseman väärinkäyttö tai näpistys, mutta ei virka/palvelusrikosnimikkeitä tai lahjusrikosnimikkeitä. Ilmoituksessa voi esiintyä muitakin rikosnimikkeitä.

Elinkeinorikos (ei lahjusrikosnimike) = Rikosilmoitukset, joissa esiintyy elinkeinorikosnimike, mutta ei lahjus- tai virkarikosnimikkeitä. Ilmoituksessa voi esiintyä muitakin nimikkeitä.

Muun tyyppinen yhdistelmä = Rikosilmoitus sisältää vain muita kuin mainittuja rikosnimikkeitä tai niin moneen aiempaan luokkaan kuuluvia nimikkeitä, ettei sitä voi luokitella muihin kategorioihin (muutama tällainen poikkeus).

Muu tutkinta = Poliisi on kirjannut rikosnimikkeen sijaan merkinnän ”muu tutkinta”.

Tyypillisimmät rikosnimikkeet -muuttuja. Kukin rikosnimike on määriteltä Suomen rikoslaissa. Poliisi kirjaa rikosilmoitukseen, mitä rikoksia epäillään. Tieto poimitaan suoraan poliisiasiain tietojärjestelmästä.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia
ISSN 1455-8262 ISSN 1455-8262

- Vesa Huotari & Matti Vuorensyrjä: Henkilöstön työhyvinvointi, johtaminen ja organisaatioilmasto. Poliisin henkilöstöbarometri kehittämisen välineenä. 41/2011. 29 €.
- Sanna-Mari Humppi ja Noora Ellonen: Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. 40/2010. 19,00 €
- Mirkka Kreuz: Terrorismin torjunta Suomessa. 39/2010. 25,00 €
- Arno Tanner ja Laura Koivisto-Khazaal: Maahanmuutto- ja ulkomaalaisviranomaiset mediassa. 38/2010. 24,00 €
- Matti Vuorensyrjä: Tulos- ja kehityskeskustelujen arviointi ja kehittäminen poliisihallinnossa. 37/2009. 17,00 €
- Petri Rainiala: Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä. 36/2009. 20,00 €
- Erkki Hämäläinen: Eurooppalaistuva lainvalvonta. 35/2009. 23,00 €
- Terhi Hakamo, Anne Alvesalo, Kirsi Jauhiainen ja Erja Virta: Talousrikokset rikosprosessissa. 33/2009. 33,00 €
- Outi Roivainen ja Elina Ruuskanen: Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta. 32/2008. 38,00 €
- Anna Vanhala: Piiri pieni pyörii. Poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat. 31/2007. 29,00 €
- Anna-Liisa Heusala, Anja Lohiniva ja Antti Malmi: Samalla puolella - eri puolilla rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä. 30/2008. 43,00 €

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja
(ISSN 1797-5743)

- Jouni Perttula: Pirkanmaan turvallisuusklusteri? 99/2012. 16,00 €
- Matti Vuorensyrjä: Poliisin työkyky ja työssä jaksaminen. 98/2012. 21,00 €
- Kristiina Haraholma: Poliisin hallintorakenneuudistus 97/2011. 27,00 €
- Matti Vuorensyrjä: Poliisin perustutkintokoulutuksen vaikuttavuus. 96/2011. 25 €.
- Jenni Niemi: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa. 95/2011. 12 €
- Mika Susi ja Niina Pekkala (toim.): Terrorismin rahoitus. 94/2011. 16 €
- Milla Lumio: Hymyn takana - Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen 93/2011. 14 €
- Sanna-Mari Kuoppamäki: Poliisin ja Rajavartiolaitoksen turvapaikkamenettelyt ja viranomaisyhteistyö 92/2011. 11 €
- Vesa Muttilainen ja Terhi Kankaanranta: Talousrikollisuus kehityssuunnat ja toimintaympäristö vuosina 2000-2009. 91/2010
- Ulla Palonen: Turvallisuusympäristön muutos diskurssina. Oikeus- ja sisäasioiden strategiat, järjestäytynyt rikollisuus ja poliisitoiminta. 90/2010. 13,00 €
- Jenni Niemi: Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. 89/2010. 13,00 €
- Laura Peutere: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2009. 88/2010. 12,00 €
- Lauri Holmström: Industrial espionage and corporate security: the Ericsson case. 87/2010. 8,00 €
- Terhi Kankaanranta ja Vesa Muttilainen: Kuittikauppa rakennusalan talousrikollisuutena. 86/2010. 12,00 €

Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja
ISSN 1455-8270

- Kimmo K. Kiiski: Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa. 18/2009.
2. uudistettu painos. 20,00 €
- Johan Boucht, Dan Frände suom. Markus Wahlberg: Suomen rikosoikeus.
Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. 17/2008. 20,00 €
- Reima Kukkonen: Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja ve-
lallisen rikoksissa. 16/2007. 27,00 €
- Risto Honkonen & Nora Senvall (toim.): Poliisin johtamista kehittämässä.
15/2007. 39,00 €
- Arto Hankilanoja: Työturvallisuus ja vastuun kohdentuminen
poliisihallinnossa. 10/2003 2. uudistettu painos 2007. 16,00 €
- Janne Häyrynen & Tero Kurenmaa: Arvopaperimarkkinarikokset. 14/2006.
25,00 €
- Anne Alvesalo & Ari-Matti Nuutila (toim.): Rangaistava työn turvattomuus.
13/2006. 21,00 €
- Anne Jokinen: Rikos jää tekijän mieleen. Muistijälkitesti rikostutkimus-
menetelmänä. 12/2005. 20,00 €
- Nina Pelkonen: Kriisin ABC. Käsikirja poliisin käyttöön. 11/2005.
10,80 €
- Kimmo Himberg: Tekninen rikostutkimus. Johdatus forensiseen tieteeseen.
9/2002. 12,96 €
- Marketta Vesisenaho: Poliisialan sanasto. Suomi-ruotsi-englanti. 8/2002.
10,80 €